بیر جفت لعنتی جوراب!

عزیز نسین

تیلماج: محمد حلیم یارقین

بیر جفت لعنتی جوراب!

(۱۵ ته طنز حکایه)

عزیز نسین

تیلماج: محمد حلیم یارقین

کابل: ۱٤۰۳/۲۰۲٤

کتاب بېلگیلری:

کتاب آتی: بیر جفت لعنتی جوراب!

یازووچی: نسین، عزیز

تیلماج: یارقین، محمد حلیم

نشر ایتووچی:

باسیلگن ییلی: قویاش ۱۴۰۳/میلادي ۲۰۲۴

باسیلگن ییری: کابل

سانی:

مقوا دیزاینی: اولنیش

بسم الله الرحمن الرحيم

۲۹- میزان: اۋزبیک تیلی کونیگه ساوغه!

«افغانستان و اولوسینی سېوەمن. اۋلکەنگیزگه سفر قیلیشنی کۈنگلیم ایستەیدی. بیر مدت او یېرده قالیب، أیریم نرسەلرنی یازسم، دېیمن...»
(عزیز نسین- دکتور اسدالله حبیب روایتیدن)

***

«مردم کولسەلر-ده، اوروشمەیدیلر. اوروشسەلر ده، کولمەیدیلر... و کولیش انسان تینچلیگی ضامنی دیر» (عزیز نسین)

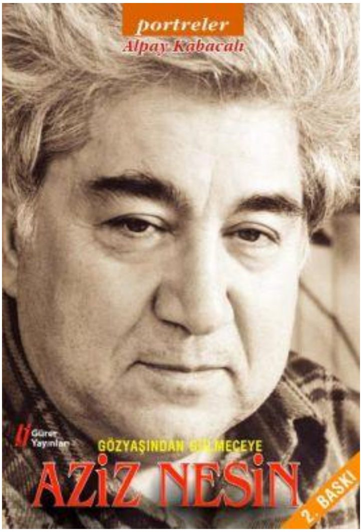

کتاب مندرجه‌سی

قیسقه کیریش سۆز .... ب
عزیز نسین‌نینگ اۆزی یازگن ترجمهٔ حالی ۲
تام اوستیده‌گی تیلبه! ۱۰
بیر جفت لعنتي جوراب! ۱۹
نفرین بۆلگن یورت! ۲٤
محتکر! ۳۳
پلاستیک جراحی ۳۷
دموکراسی ممنوع! ٤۲
مدال آلگن اېشک! ٥٦
قۆیلرنینگ بویوک امپراتورلیگی ٦۳
سوودن و هوادن! ۷۱
حمدی فیل ۸۳
جراحلرنینگ خلق ارا قوریلتایی ۹۱
بیزله آدم بۆمه‌ی بیز! ۱۰۰
زنگله‌گن تونیکه! ۱۱۱
لایق شاروال ۱۱٦
آلغه‌باره‌یلیک... یوکسه‌له‌یلیک... رواجلنه‌یلیک...! ۱۲۳

قیسقه کیریش سۉز

۱۳۴۴-۴۶ ییللر سرپل شهری منهاج سراج اۉرته مکتبده(حاضر لیسه) اۉقیب یورگن کېزلرده کۉپراق قیسقه داستانلر، ناوللر و رومانلرنی زور اشتیاق و مراق بیلن اۉقیر ایدیم. بو اثرلر اساسن ایرانلیک یازووچیلر (محمدعلی جمالزاده، صادق هدایت، صادق چوبک، جواد فاضل، حسینقلی مستعان، ارونقی کرمانی، امیر عشیری، محمد حجازی، پرویز قاضی سعید، حمزه سردادور، ...) و ایران تیلماجلری ارقه‌لی فارس تیلیده‌گی جدا کۉپ چېت ایل یازووچیلری(ماکسیم گورکی، تولستوی، ویکتور هوگو، چخوف، گوگول، داستایوفسکی، چنگیز هییت متوف، غفور غلام، عبدالله قهار، الکساندر دوما، بالزاک، جک لندن، ارنست همینگوی، آناتول فرانس، ژول ورن، جرجی زیدان، عزیز نسین، ...) و افغانستانلیک یازووچیلردن (عزیزالرحمن فتحی، اسدالله حبیب، رهنورد زریاب، سپوژمی زریاب، مریم محبوب، اکرم عثمان، جلال نورانی، ...)نینگ اثرلری ایدی. یازووچیلرنینگ بو فهرستی تۉلیق ایمس، البته.

کۉریب تورگنینگیزدېک، یازووچیلریگه کۉره اثرلر عشقي، تاریخي، پولیسي، جنایي، فلسفي، سیاسي کبی تورلی موضوعلرده بۉلگن. او پیتلرده، مېنده مطالعه و کتاب اۉقیش اشتیاقی جدا کوچلی اېدی. حتی بیر کتابنی بیر کېچهده توگهتر اېدیم، دېسم مبالغه اېمس.

بو کتابلرنی رحمتلی بابام(استاد قاری عظیمی) و رحمتلی آتهم(ذره عظیمی)لرنینگ میده کتابخانهلری، رحمتلی عبدالستار گلشنی اوییده جایلشگن افغانستان خلق دموکراتیک حزبی سرپل بۉلیمی کتابخانهسی، حرمتلی محمد قیوم عزیزی و حرمتلی محمد یحیی حفیظیلرنینگ شخصی کتابخانهلریدن آلیب اۉقیر اېدیم. اینیقسه حزب، عزیزی و حفیظی کتابخانهلریده جدا کۉپ کتاب بار اېدی. بولردن تشقری، صنفداشلر و اۉرتاقلر هم بیر-بیریمیزنینگ کتابلریمیزدن فایدهلهنر اېدیک. قیسقهسی، قۉلگه اِیلینگن کتابنی البته اۉقیب چیقر اېدیم.

مېن انه اۉشه عجایب چوچوک یاشلیک دورده، مشهور تورک طنزچیسی عزیز نسین اثرلری بیلن تانیشیب، اۉته مراق و اشتیاق بیلن اۉقیگنمن. بو آقیم کېین هم بوتون عمر بۉیی حاضرگچه دوام اېتماقده.

دېمک، مشهور فزیک عالمی ایزاک نیوتن "مېن اوزاقلرنی بویوک انسانلرنینگ یېلکهسیدن توریب کۉرالدیم" دېگنیدېک، بدیعي نثرده انه شو بویوک یازووچیلرنینگ اثرلری مېنگه ده تورتکی و یۉللاوچی بۉلیب کېلگن. اینیقسه طنزچیلیکده عزیز نسین اثرلری نینگ تأثیری جدا کۉپ بۉلگن.

قرهنگ که، ییللر اۉتیب مېن هم خدا بېرگن آزگینه "طنز" استعدادی طفیلی "طناز"لر جرگهسیگه قۉشیلیب، نېچه ییلدن بېری شو ترماقده قلم تېبرهتیب کېلماقدهمن.

بو آقیمده اۉز ایجادي ایشیمدن تشقری، اۉلکه‌میز و چیت ایل طنزچیلری اثرلریدن ده(هم) اۉزبیک تیلیگه اۉگیریش و سیویملی تیلداشلریمیزگه ییتکه‌زیش فکری و ریجه‌سی تاپیلدی. شونگه کۉره، بیرینچی ایش افغانستان تانیقلی طنزچیسی جلال نورانی‌نینگ (۱۱)ته داستانینی اۉزبیکچه‌گه اۉگیریب، اونی ۱۳۹۲-ییلی "بو اۉشه بیچاره‌گینه!" عنوانلی کتابده نشر ایتدیک. بو کتاب، افغانستان بدیعي نثر ترجمه‌سی بۉییچه، طنز ترجمه‌سی ترماغی‌نینگ باسیلیب چیققن اِیلک(بیرینچی) مستقل کتابی ایدی.

عزیز اۉقووچیلر، منه یوقاریده ایسلنگن اۉشه اۉی و ریجه‌گه کۉره، طنز ترجمه‌سی بۉییچه ایکّینچی طنزلر تۉپلمی قۉلینگیزده. کتابده‌گی (۱۵) ته طنزنینگ دیرلی برچه‌سی، قرداش تورکیه‌نینگ دنیاگه دانگ تره‌تگن بویوک یازووچیسی رحمتلی "عزیز نسین"(اصل املا و تلفظی: نیسین)نینگ داستانلریدن عبارت دیر.

کتابده‌گی طنزلر ایران تیلماجلری ارقه‌لی فارسچه‌گه اۉگیریلیب، ایرانده باسیلیب چیققن کتابلر یا هم انترنت سایتلریدن تنلب آلینگن. اولرنینگ کۉپلری سوژه و مضمون نقطۀ نظردن جامعه‌میزده‌گی موضوعلر و خلقیمیز عرف-عادتلریگه ماس دیر. اولرده عکس ایتتیریلگن نارسالیکلر، توبنلیکلر، کمچیلیکلر و یره‌مس عادت و قیلمیشلر حاضر هم جامعه‌میزده بیداد قیلیب، خلقیمیزنی ایزیب تورگن.

ترجمه قیلینگن طنزلرنینگ مضمونی و اۉتکیر انتقادي تیلی و کولگیلی خصوصیتلری، تیلیمیز خصوصیتلری و امکانیتلریگه کۉره سقله‌نیب قالیشده تلاش بۉلگن.

دېمک، تۉپلمده‌گی طنزلر سیز عزیز اۉقووچیلرگه هم مراقلی و قیزیق بۉله‌دی، دېب امید قیله‌من.

حلیم یارقین
کابل: ۱۳۹۳

عزیز نسین‌نینگ اۉزی یازگن ترجمۀ حالی

آته‌م اۉن اوچ یاشلریده آناتولی قیشلاقلری‌نینگ بیریدن استانبولگه کېلدی. آنه‌م هم چقه‌لاقلیگیده آناتولی نینگ تغین بشقه بیر قیشلاغیدن استانبولگه کېلدی. اولر سفر قیلیشگه مجبور اېدیلر، چونکه مېنینگ توغیلیشیم اوچون اولر بیر-بیرلری بیلن اوچره‌شیب، اویلنماقلری کېره‌ک اېدی-ده.

مېنینگ تنلش حقیم یۉق اېدی، شونینگ اوچون جدا ناقوله‌ی بیر پیت، بیرینچی جهان اوروشی‌نینگ اېنگ کثیف کونلریدن بیریده، ۱۹۱۵-ییلی؛ "هیبلی آرالی" آتلی یمان بیر یېرده توغیلدیم. "هیبلی" استانبول یقینده جایلشگن تورکیه بایلری نینگ ییلاقی دیر. بایلر، کمبغللرسیز یشالمه‌گنلیکلری اوچون، بیزلر هم اۉشه آرال (جزیره) ده یشر اېدیک.

بو سۉزلر بیلن اۉزیمنی بختسیز بیر آدم اېدیم، دېماقچی اېمس‌من. عکسینچه، بای- بدولت، نجیب‌زاده و تانیقلی بیر عایله‌دن بۉلمه‌گنیم اوچون خوش شانس‌من.

آتیم "نصرت" ایدی. نصرت عربچه بیر سؤز بؤلیب، معناسی "تینگری نینگ کمکی" دیر. بو آت عایله‌میز اوچون جدا قوله‌ی و اؤرینلی ایدی. چونکه اولرده تینگریدن اؤزگه امید یؤق ایدی.

قدیم اسپارتالر، ضعیف و کوچسیز بله‌لرینی اؤلدیریب، یلغوز کوچلی و ساغلام بله‌لرنی باقیب، وایه‌گه یېتکه‌زر ایکنلر. بیراق بیز تورکلر اوچون اوشبو ایش یا آقیم(جریان) طبیعت و جامعه ارقه‌لی عملگه آشیریلر ایدی. تؤرتته اوکه‌م محیط نینگ ناقوله‌ی شرایطیگه چیدالمه‌ی، چقه‌لاقلیکلریده اؤلگنلر دیسم، تیریک قالماق اوچون قنچه‌لر شلّه و کله‌شق آدم ایکنیمنی بیله‌سیز. لیکن آنه‌م ۲۶ یاشیده اؤلدی و بو گؤزه‌ل دنیانی کوچلیلرگه قؤییب کېتدی.

سرمایه‌دارلیک اؤلکه‌لرده، شرایط سوداگرلرگه و سوسیالیستیک اؤلکه‌لرده ایسه یازووچیلرگه قوله‌ی دیر. یعنی معیشت عقلی بؤلگن کیشی سوسیالیستیک جامعه‌ده یازووچی بؤلیشی و سرمایه‌دارلیک جامعه‌ده ایسه سوداگر بؤلیشی کېره‌ک. بیراق، یریم یا کیچیک سرمایه‌دار بیر اؤلکه بؤلگن تورکیه‌ده یشب تورگن عایله‌میزده کیشی سوادلی بؤلمه‌گن. بیراق مینی قره‌نگ که یازووچی بؤلیشگه تصمیم آلدیم.

آته‌م، بله‌لریگه فکرلش اصولینی اؤرگه‌ته‌دیگن برچه یخشی آته‌لردیک مینگه: "بو یازووچیلیک دیگن احمقانه فکرنی اونوت، یشه‌ماغینگ اوچون بیرار یخشی و شرافتمندانه ایشنی اؤیله‌گین" دیب توصیه قیلدیلر! بیراق مین سؤزلریگه قولاق آسمه‌دیم.

کله‌شقلیگیم همان دوام ایتماقده ایدی. یازووچی بؤلیب، قلمنی قؤلیمگه آلیشنی ایستردیم، بیراق قؤلگه میلتیق بیره‌دیگن مکتبگه باردیم.

تورموشیم‌نینگ بیرینچی ییللریده اۋزیم یاقتیره‌دیگن ایشلرنی قیلالمه‌دیم. قیله‌دیگن ایشلریمنی یاقتیرمس ایدیم. یازووچی بۋلماقچی ایدیم، بیراق عسکر بۋلدیم. او زمانلرده، کمبغل و پولسیز بله‌لر تېکین درس اۋقیی آله‌دیگن مکتب، حربی مکتبلرگینه ایدی. شونینگ اوچون، شو مکتبلرنینگ بیریگه کیریشگه مجبور بۋلدیم.

میلادی ۱۹۳۳-ییل

دایمگیدېک کېچ یېتیب باردیم. بو سفر برچه چیرایلی آتلر توگه‌گن ایدی و افتخار قیله‌دیگن بیرار عایلوی آت(تخلص) قالمه‌گن ایدی. "تسین=نې سېن؟" نی قبول قیلیشگه مجبور بۋلدیم. یعنی "سېن نیمه سن؟" درواقع هروقت آتیمنی چقیرگنلریده، نیمه‌لیگیم حقیده اۋیلشنی ایستر ایدیم.

۱۹۳۷ نچی ییلی افسر بۋلدیم. ناپلیون بۋلدیم. ایشانمه‌یسیزلر می؟ مېن هنوز ناپلیونلردن بیری ایدیم. برچه ینگی افسرلر اۋزلرینی ناپلیون، دېب اۋیلر ایدیلر. بو کسللیک أیریملریده علاجسیز ایدی و عمرلری نینگ اداغیگچه دوام ایتر ایدی. بعضیلری ایسه بیرآز مدتدن سۋنگ ساغه‌لر ایدیلر. "ناپلیونیتیث" خوفلی و یوقیملی بیر کسللیک بۋلیب، بېلگیلری بولردن عبارت دیر: کسللر ناپلیون نینگ شکستلریگه ایمس، بلکه غلبه‌لریگه‌گینه اۋیله‌یدیلر. اولر بیر نقشه قرشی‌سیگه توریب، بیر قیزیل قلم بیلن بېش دقیقه ایچیده بوتون دنیانی فتح قیله‌دیلر و کېین بو دنیا نېگه مونچه کیچیک دیر، دېب قیغوررلر. اولر ایسیتمه‌سی جدا یوقاری بۋلگن کیمسه‌لردېک، الجیره‌یدیلر. بشقه خطرلر هم بار. کېینگی باسقیچ(مرحله)لرده اولر اۋزلرینی امیر تېمور، چنگیزخان، آتیلا، هانیبال یا حتی هیتلر، دېب هم اۋیلشلری ممکن!

مېن ییگیرمه ایکی-ییگیرمه اوچ یاشلی تازه نفس یاش افسر صفتیده، قیسقه مدتده بیر قیزیل قلم بیلن دنیانی تسخیر قیلیشگه اېریشدیم. ناپلیونلیک عقده‌م بیر یا ایکی ییل چۉزیلدی. بو مدتده هیچ قچان فاشیسم گه تمایلیم یۉق اېدی. یاشلیگیمدن نمایشنامه یازووچیسی بۉلیشنی ایستردیم. اردو ده، پیاده قطعه‌لر، تۉپخانه و تانک بار اېدی. بیراق نمایشنامه نویسلیک قطعه‌سی یۉق اېدی. شونینگ اوچون، او یېردن چیقیش یۉللرینی ایزلر اېدیم. نهایت، ۱۹۴۴ نچی ییلی قوتیلیب، اېرکین بۉلدیم.

أیریم افسرلر، حتی جنرال بۉلگنلریدن سۉنگ هم شعر یا رومان یازیش ارمانیده بۉله‌دیلر. بولر بشقه‌لرگه یاقیملی بۉلماق اوچون شو حسرتده، نې اۉزلری اوچون، البته. لیکن اگر بیر اېلّیک یشر شاعر اردونینگ قوماندانی بۉله‌من، دېسه نظرلریده احمقانه و بې‌معنا ایستک تویله‌دی!

عسکرلیک دوریده داستان یازماققه باشله‌دیم. او پیتلرده، روزنامه‌لرده مطلب بیته‌دیگن افسر اۉزیدن یوقاری بۉلگن افسرلر و باشلیغلری تماندن یاقتیریلمس اېدی؛ شونینگ اوچون مېن اۉز آتیم بیلن بیتمس اېدیم، آته‌م نینگ آتی- "عزیز نسین" بیلن ایشلر اېدیم. شونداق قیلیب، اۉزیم نینگ آتیم "نصرت نسین، تانیلمه‌ی قالیب، اونوتیلدی.

اولر مېنی یاش یازووچی صفتیده تانیر اېدیلر. حال بو که آته‌م قری کیشی اېدی و قیزیغی شوکه، بیر یۉلی قیسی دیر اداره‌گه ایش بۉییچه باریب، اۉزینی "عزیز نسین" من، دېب تانیتگنیده کیشی سۉزیگه ایشانمه‌گن اېمیش. او وفات یېتگونیچه هم "عزیز نسین" اېکنلیگینی اثباتلش اوچون تلشدی!

نېچه ییلدن ساره، کتابلریم اۋزگه تیللرگه ترجمه قیلینگندن کېین "عزیز نسین" آتیگه حواله بۋلگن حق‌التألیفیم نی آلماقچی بۋلدیم. لیکن بو آتگه مېنی تن آلمه‌دیلر. چونکه تذکره‌ده آتیم "نصرت نسین" ایدی و "عزیز نسین" ایکنیم نی اثبات قیلماق اوچون جدا سرسان بۋلیب، کۋپ کوره‌شدیم.

بوکونلرده شاعرمن، دېب اۋیلب یورگنلرنینگ کۋپلری، ایتگن نرسه‌لرینی شعر دېب اۋیله‌یدیلر، چونکه شعرگه هیچ قنداق ارزش و احترام قایل ایمسلر-ده! شاعرلیک بویوک بیر هنر، دېب اۋیله‌یمن. یخشی شاعر بۋلالمه‌گن کۋپلب یازووچیلر، موفق و تانیقلی یازووچی بۋلیشگه مجبور بۋلدیر. بونی اۋز حقیمده أیتمه‌یمن، چونکه قنداق قیلیب یمان شعر ایتیش ممکن‌لیگینی کۋرستگن‌من. مېنینگ شعرلریمگه کۋپراق اعتبار بېریلیش سببی، اولرنینگ گۋزه‌للیگی اوچون ایمس، بلکه اولرنینگ اداغیده بیر خاتین کیشی‌نینگ آتی یازیلگنی اوچون دیر. شعرلریمنی بیر مستعار خاتین آتی بیلن نشر قیلگن‌من. بو آتگه اتب جدا کۋپ سېوگی نامه‌لر یازیلگن ایدی!

بله‌لیگیمدن مردم نینگ کۋز یاشلرینی آقیزه‌دیگن مطلبلرنی بیتیشنی آرزو قیلر ایدیم. شو ایستک بیلن بیر داستان یازیب، مجله‌لردن بیریگه آلیب باردیم. مسؤول مدیر اۋقیب، اونینگ اصل ماهیتینی توشینمه‌ی، ییغلش اۋرنیگه قاه-قاهلب یوکسک کولدی. برچه‌لر کولگنلریدن سۋنگ البته، او کۋز یاشلرینی اریتیشگه مجبور بۋلیب: "جدا عالی، شونداق داستانلردن تغین هم بیزگه بیتگین" دېدی!

شو آقیم یازوویمده دوام ایتدی. اۋقووچیلریم نی ییغلتماق اوچون یازیلگن کۋپلب نرسه‌لریمگه، اولر کولر ایدیلر! شونینگ اوچون، حتی تانیقلی طنزچی بۋلیب یېتیشگنیمدن ساره هم، طنز نیمه‌لیگینی بیلمس ایدیم.

حتی حالی هم بیله‌من دېب أیتالمه‌یمن، ایشانینگ! طنزچیلیکنی، اجرا اېتیشی بیلن اۇرگندیم. کۉپینچه، مېندن خودّی بیر نسخه یا فورمول دېب اۉیلب، طنز نیمه‌دی؟ دېب بیر تورلی سۉره‌یدیلر. مېنینگ بیلیشیمچه، طنز بیر جدی موضوع دیر.

۱۹۴۵ نچی ییلی حکومت "تان" روزنامه‌سینی یۉق قیلیش مقصدده، مینگلب قالاق و مرتجع کیشیلرنی تحریک قیلدی. مېن هم اۇشه روزنامه‌ده ایشلر اېدیم و کېین ایش‌سیز بۉلیب قالدیم. اولر اۇز آتیم بیلن یازیلگن هیچ بیر مطلبنی آلمس اېدیلر. شو اوچون، ایکی یوزدن آرتیق تورلی مستعار آت بیلن روزنامه‌لرگه مطلب یازر اېدیم. باش مقاله و لطیفه‌دن آلیب، گزارش و مصاحبه و داستانلر و پولیسي رومانلرگچه. روزنامه اېگه‌سی مستعار آت مېنیکی‌لیگینی بیلیشی بیلن‌آق، مېن اۇزیمگه بشقه بیر آت اختراع قیلر اېدیم!

اۇزیم تاپیب قۉیگن بو یَسمه آتلرنینگ اۇزی هم کۉپ ماجرالرگه سبب بۉلر اېدی. اۇرنک(مثال) اوچون، قیزیم و اۇغلیم آتلری نینگ بیریکمه‌سیدن "رویا آتش"نی تنله‌دیم و بله‌لر اوچون بیر کتاب یازدیم. حکومت بونی بیلمس اېدی و شو باعث، برچه باشلنغیچ مکتبلرده فایده‌له‌نیلر اېدی. "رویا آتش" بیر عیال یازووچی صفتیده تورک یازووچیلری نینگ کتابنامه‌لریده نشر بۉلدی.

بشقه بیر داستاننی بیر فرانسوی مستعار آت بیلن بیر مجله‌ده چاپ قیلدیم. بو داستان جهان طنزلریدن تنلنگن کتابده فرانسوی طنز صفتیده مطرح بۉلدی.

بیر داستان هم بیر چینایی یَسَمه آت بیلن یازیب نشر قیلینگن ایدی. کېینلری قرەسم، مجلەلردن بیریده چین تیلیدن بیر ترجمه دېب باسیلگن ایکن.

یازالمەگن پیتلریمده، بقّالليک، ساتووچیلیک، محاسبلیک، روزنامه ساتووچیلیگی و عکاسلیک کبی جدا کۆپ ایشلرنی سینب کۆردیم. بیراق اولرنینگ بیرانتەسینی هم یخشی بجرالمەدیم، البته.

یازوولریم اوچون ییغیندیسیده بېش یریم ییل قملدیم. آلتی آیی مصر پادشاهی ملک فاروق و ایران شاهی رضاشاه نینگ ایستکلری بیلن ایدی. اولرنینگ ادعاسیچه، مېن یازوولریمده گویا اولرگه توهین قیلگن ایمیش‌من. اولر انقرەدەگی ایلچیلری ارقەلی مېنی محکمەگه تارتدیلر و آلتی آیگه محکوم ایتدیلر.

تۆرت فرزندیم بار. ایکیتەسی بیرینچی خاتینیم و ینه ایکیتەسی هم ایکینچی خاتینیمدن.

۱۹۴۶- ییلی بیرینچی قتله اوشلندیم. بوتون آلتی کون پولیس مېندن: "سېنینگ آتینگ بیلن نشر بۆلەدیگن مقالەلرنینگ حقیقی یازووچیسی کیم دیر؟" دېب سۆرر ایدی.

اولر، مقالەلرنی مېن یازگنلیگیم گه ایشانمس ایدیلر!

چمەسی (تخمین) ایکی ییلدن ساره ماجرا تېسکری (برعکس) بۆلدی. بو سفر پولیس، ایریم مقالەلرنی اۆزگه آتلر بیلن یازگن‌سن، دېب توریب آلدی. بیرینچی سیده، مقالەلرنی مېن یازگنمن، دېب اورینگن بۆلسم-ده، ایکینچی سفریده مقالەلرنی مېن یازمەگنمن، دېب اینتیلر ایدیم! بیراق کۆزی ییرتیق، حیاسیز بیر شاهد تاپیلیب، بیر مقالەنی مستعار آت بیلن یازگنیم‌گه

شهادت بېردی. شو دلیل بیلن آلتی آی اؤزیم یازمه‌گن بیر مقاله طفیلی قماققه قملدیم!

بیرینچی خاتینیم بیلن تؤییمیز مراسمیده موزیک آرکستری "تانگو" آهنگینی چلگن حالده، افسر دوستلریم‌نینگ قیلیچلری آستیده بیز یوریب بارر ایدیک. بیراق ایکینچی اویله‌نیش‌نینگ اوزیگینی قماقخانه‌نینگ میله‌لری آرتیدن عمریؤلداشیمگه بېردیم. چندان پارلاق باشله‌نیش بؤلمه‌گن‌لیگینی کؤره‌سیز می؟

۱۹۵۶- ییلی جهان طنزنویسلیک بېلله‌شوویده بیرینچی بؤلیب، "آلتین نخل" ساورینی(جایزه‌سی)نی آلدیم. ایلگری یازوولریمنی باسیب چیقرمه‌یدیگن روزنامه و مجله‌لر، قره‌نگ که ابندی اولر اوچون باش یارر ایدیلر. بیراق بو شرایط کؤپ هم دوام اېتمه‌دی.

روزنامه‌لرده یازوولریم نینگ باسیلیشی تغین قدغن بؤلدی. روزنامه‌لر و مجله‌لرده قه‌یتیب آتیم چیقیش اوچون، ۱۹۵۷- ییلی ینه بیر "آلتین نخل" ساورینني یوتیب آلیشگه مجبور بؤلدیم. ۱۹۶۶-ییلی دنیا طنزچیلیک بېلله‌شووی بلغارستانده اؤتکه‌زیلدی. اونده هم بیرینچی طنزچی صفتیده آلتین "تیپیر تیکان"(خارپشت) ساورینینی قؤلگه کیریتدیم.

تورکیه‌ده‌گی ۱۹۶۰-ییل، ۲۷ نچی مه‌ی انقلابیده، اؤز خواهشیم بیلن "آلتین نخل"لریمدن بیرینی دولت خزانه‌سیگه بغیشله‌دیم. بو ماجرادن نېچه آی کېین، مېنی قماققه تشله‌دیلر. ایکینچی "آلتین نخل" و "آلتین تیپره تیکان"(خارپشت طلایی)نی کېله‌سی قوواناچلی کونلر اوچون اسره‌ب قؤییب‌من. دردگه یره‌شلریگه شک یؤق، دیب أیتدیم اؤزیمگه، اؤزیم.

حالیگچه ایکی مینگته داستاندن کۉپ یازگنلیگیم گه مردم تعجب قیله‌دیلر. بیراق بونینگ هیچ هم حیرتلنرلی اۉرنی یۉق. اگر عایله اعضام ۱۰ کیشی اۉرنیگه ۲۰ کیشی بۉلگنیده ایدی، تۉرت مینگ داستاندن کۉپراقنی یازیشگه مجبور بۉلر ایدیم. ۵۳ یشر من. ۵۶ جلد کتاب یازگنمن. تۉرت مینگ قرض، تۉرت فرزند و بیر نبیره‌م بار. یلغوز یشه‌یمن. مقاله‌لریم ۲۳ ته تیل و کتابلریم بۉلسه ۱۷ تیلده باسیلیب چیققن. نمایشنامه‌لریم یېتی مملکتده اجرا ایتیلگن.

یلغوز ایکی نرسه‌نی‌گینه اۉزگه‌لردن یشیراله‌من: چرچاغیم نی و یاشیم نی. شو ایکی‌سیدن اۉزگه برچه نرسه‌لریم تینیق و آچیق بۉلگن. یاشیمگه کۉره یاشراق کۉرینه‌سن، دېب أیته‌دیلر. اونینگ دلیلی هم، مېنینگ اززانچه ایش بیلن بندلیگیم و قری بۉلیشگه وقت تاپمه‌گنیم بۉلسه کېره‌ک!

هیچ قچان اۉزیمگه: "اگر قیته‌دن دنیاگه کېلسم، شو ایشلرنی قیته قیلر ایدیم" دېب أیتمه‌گن‌من. بو حالده، کۉنگلیم ایلگریدن کۉره کۉپراق ایشلشنی ایسته‌یدی. جدا- جدا کۉپ و اززانچه یخشی.

اگر بشریت تاریخیده بیر کیشی‌گینه منگو (جاویدان) بۉلسه، مېن هم قنداق منگو قالیشیم یۉللرینی کۉرسه‌تیب بېرماغی اوچون اۉشه‌نی ایزله‌یمن. افسوس که حاضرچه هیچ بیر اۉلگوم (اۉرنه‌گیم، نمونه‌م) یۉق. بونده مېنینگ گناهیم ایمس، برچه‌لر سینگری مېن هم اۉلیشگه مجبورمن. بیراق بو دره‌کدن جدا عصبانی‌من. چونکه انسانلر و انسانیتنی سېوه‌من.

حاضرچه بو یلغوز مېنینگ توگه‌مه‌گن داستانیم دیر. اۉقووچیلرنینگ اوزون یازوولردن چرچشلرینی بیله‌من، شو اوچون داستانیم نتیجه‌سی کۉپ

چۋزيق (اوزون)، ديب اۋيلەمەيمن. مېنينگ مشتاقلريم بيليشلرى لازم بۋلگن نرسه شو كه، بو داستان نينگ اداغينى هيچ قچان بيلالمەيمن.

تام اوستیده‌گی تیلبه!

برچه محل اهلی حرکت و چاپه-چاپگه توشدیلر.

- "بیر تیلبه تام نینگ اوستیگه چیقیبدی!"

تماشاگه کیلگن جمعیتدن بوتون کوچه لیق تۆلگن ایدی. بیرینچیدن ناحیه‌نینگ پولیس حوزه‌سیدن پولیسلردن تۆله موترلر ییتیب کیلدی. کیین اطفائیه‌نینگ موترلری و مامورلری اوزون شاتیلری بیلن تاپیلیب کیلدی.

تیلبه‌نینگ بیچاره آنه‌سی قوییدن زارله‌نیب التماس قیلدی:

- "عزیزیم، جانگینه‌م، بله‌جانیم! صدقه‌نگ بۆله‌ی، کیل توشکین بۆیینگدن اۆرگیله‌ی!"

و تیلبه تام اوستیدن جواب بیرر ایدی:

- یاغ، مینی اگر محله آقسقالی قیلسه‌لر، یخشی توشه‌من، عکس حالده اۆزیمدی تامدن پستگه تشله‌یمن!

قوییده ایسه اطفائیه مامورلری مبادا تیلبه اۆزینی قوییگه تشله‌گودیک بۆلسه، اونی قوتقرماق اوچون کته تۆرنی آچیب تورگن ایدیلر... تۆقوز کیشیلیک بیر دسته آدملر کته تۆرنی اوشلب تورگن ایدیلر. تیلبه ایسه

تام‌نینگ بو تمانیدن او تمانیگه و او تماندن بو تمانیگه یوگورماقده ایدی. بیچاره مامورلر هم آرتیدن... بدبختلرنینگ بوتون بدنی، یوگور-یوگوردن تیرگه باتیب کیتگن ایدی.

پولیس آمری یریم تهدید و یریم مهربان و یومشاق لحن بیلن تیلبه‌نی شیطان‌نینگ ایشَگیدن توشیشگه کۉندیرماقچی بۉلدی:

– "اوکه‌جان کیل توش... جانیم کیل توش!"

– مینی شو محله آقسقالی قیلسنگیز، توشه‌من... قیلمه‌سنگیز اۉزیمنی تشلب ییباره‌من."

تهدید، مهربانلیک، التماس، یالواریش، ...نینگ هیچ بیری تیلبه‌گه اۉتمه‌دی.

– "کیل توشکین اوکه‌جان... کیل... کیل قدم اوره‌یلیک!"

– "خو! تاخته!... کۉپ یخشی، ایندی که قدم اوره‌بیز دیسن، اونده مین نیگه پستگه توشه‌ی؟، کیل سین تیپه‌گه چیق!"

جمعیت ایچیدن بیر کیشی دیدی:

– "توشماغی اوچون کیلینگلر محله آقسقالی قیلدیک دییلیک."

بشقه بیراو زور سیس بیلن غۉرده‌ییب:

– "عجب گپلر! بیر تیلبه‌نی محله آقسقالی قیلیش ممکن می؟ دیدی."

– "یا تینگریم! یعنی شو زنجیري تیلبه‌نی چیندن هم محله آقسقالی قیلیش کیره‌ک می، هه؟"

عصاسیگه تیه‌نیب تورگن بیر چال دیدی:

- "چی آقسقال قیلسنگیز، چی قیلمه‌سنگیز، مین که کۉره‌من بو جوانمرگی توشماقچی ایمس!"

– ایندی بلکه بیرار یۉل مینن توشیریش ممکن دیر."

– یاغ، مین بولردی یخشی تانییمن: بیر یۉلی فرصت تاپیب مینیب آلسه‌لر، بۉلدی. کیین هیچ قچان توشمه‌یدیلر!"

– "ایندی قۉی، بو قتله بیر توشیره‌یلیک..."

– "اگر توشیرالسه‌یلر، توشیرییلر!"

اۉشه یقینلردن بیر کیشی بقیردی:

– "ای بابا کیل توشگین-ده! سین محله آقسقالی بۉلدینگ-کو؛ کیل توش!"

و تیلبه بونی ایشیتگچ، تام نینگ لبیده اۉیینگه باشلب، دیدی:

– "وه! ایندی هیچ توشمه‌یمن. اگر مینی شهر انجمنی عضوی قیلمه‌سه‌یلر، اۉزیمنی شو ییردن پستگه تشله‌یمن!"

چال تیگره‌گیده‌لرگه معنالی قره‌ب، دیدی:

– هه، ایشیتتیزلر می؟ مینگندن ساره توشمه‌یدی، دیب أیتمه‌دیم می؟"

– "خۉش، اونده یخشیسی شو که أیتگنینی قیله‌یلیک."

– "او أیتسین، سیزلر قیله‌بیرینگ. اما توشمه‌یدی... انسان تورموشیده بیر یۉلیگینه یوقاری چیقه‌دی... اما کۉته‌ریلدی می، بشقه..."

حوزه آمری چال‌نینگ سۉزینی کیسیب، بقیردی:

–"ای بابا تعیینلندینگ. شهر انجمنی عضوی قیلدیک. خی ایندی توشکین-ده، همشهرلرینگدی مونچه کوتتیریب قۉیمه!"

تیلبه ینه اۉینشگه باشله‌دی، و شونداق دیب کویلر ایدی:

- "توشمه‌یمن، توشمه‌یمن، آخ توشمه‌یمن، وای توشمه‌یمن! شاروال قیلمه‌گنلریزچه توشمه‌یمن..."

چال مردک دېدی:

- "أیتمه‌دیم می؟ کۉردیز؟ سیزلر اۉز وقتیده اقدام قیلیشلریز کېره‌ک اېدی. اېندی ایش، ایشدن اۉتگن. اگر توشسه، دېمک او تېلبه اېمس، اېشک!"

باش-ایاغی تېرگه باتگن اطفائیه‌نینگ باشلیغی نَفَسَ‌َ‌َ‌َسک اوریب دېدی:

- "اېندی مثال اوچون شاروال بۉلدینگ، دېسک نیمه بۉله‌دی؟"کېین قۉلینی آغزی نینگ ایکی یاقیگه لوله قیلیب اوشلب، بقیردی:

- "های شاروال جنابلری، کېل توش! کېل اېندی ایشگه باشله!"

تېلبه ینه اۉینش و بدنینی قیمیرله‌تیشگه باشلب، دېدی:

- "وای، اېندی مېن بیر تېلبه‌نی شاروال تعیینله‌گن آدملردی ایچیگه باریب، نیمه قیله‌ی؟... یاغ، توشمه‌یمن، تنی توشمه‌یمن!"

- "اې، نیمه دیو اوردی؟ بشقه نیمه ایسته‌یسن، اخیر؟"

- پارلمان وکیل‌لیگینی!"

و جماعت اۉز ارا قیسقه فکر المه‌شوو و مصلحت قیلگندن سۉنگ، بیر کیشینی بویوردیلر:

- "کۉپ یخشی، سېن پارلمان وکیلی بۉلدینگ. اېندی کېل توش. قره، برچه‌لر سېنی کوتیب توریبدیلر."

تېلبه، کۉرستگیچ برماغینی بورنی‌نینگ اوچیگه قۉییب، آدملرگه قره‌ب آغزینی اېگری-بوگری قواره قیلیب:

– "به-به! مېن؟ بیر تېلبه‌نی پارلمان وکیلی قیلیب تعیینله‌گن آدملرنینگ آلدیگه توشه‌ی؟ یاغ، بو ممکن ایمس!"

– "یاالله، او برادر پارلمان وکیلی قیلینگ دېدینگ، منه بیز هم قیلدیک. بوندن تشقری برچه وکیللر، جلسه قیلماق اوچون سېنی کوتیب اۉلتیریبدیلر."

– "تالارگه کیریب جلسه قیلیشگه بلا بار می؟ نیمه یاغمیر یاغه‌دی می؟... نیمه باشیمدی ایلان چاقیب می؟ نېگه توشه‌ی؟ مېنی اوشلب دیوانه‌خانه‌گه آلیب بارسینلر، هه! یاغ،... توشمه‌یمن!"

چال مردک بیر آز مدت جیملیکدن سۉنگ، ینه سۉزگه کېلیب، دېدی:

– "اۉزلریزگه بیکارگه زحمت بېرمنگ. بو تېلبه‌لرنی یخشی تانییمن. اۉزلریزدی هم اگر پارلمان وکیلی قیلیب کۉترسک، بشقه قه‌یتیب توشمه‌یسیزلر!"

تېلبه ایزچیل بقیرر ایدی:

– "والی... والی... اگر والی قیلسنگیز، توشه‌من. وگرنه منه شو حاضر اۉزیمدی پستگه تشله‌یمن: بیر... ایکی ..."

جمعیت سانلرنی اوچگه یېتگنی قۉیمه‌دی و قیچقیردی:

– "قیلدیک!، های قیلدیک!... والی تعیین قیلدیک، تشلمه! های... تشلمه!"

تېلبه قیته اۉیین و اویاق-بویاغینی قیمیرله‌تیشگه باشله‌دی و دېدی:

– وزیر... وزیر... مېنی وزیر قیلینگلر، قیلمه‌سنگیز اۉزیمدی پستگه تشله‌یمن!"

چال‌نینگ أیتگن سؤزلری سېکین-سېکین تؤغری چیقماقده اېدی. شونده بیر عده‌لر اونی اوره‌ب آلیب، دېدیلر:

– "نیمه دېیسیز؟ یعنی اونی وزیر قیله‌یلیک می؟

چال مردک دېدی: "اېندی خشت قالبدن کؤچیب بؤلگن... سقال و قیچی اېندی اونینگ قؤلیده، هر نرسه‌ییکه دېسه، بجریشگه مجبورسیز و نیمه‌یی که ایسته‌سه قیلیشینگیز کېره‌ک."

جماعت قیچقیردی:

– "وزیر توزه‌تیک، وزیر! اؤزینگنی تشله‌مه، جناب وزیر تشله‌مه!"

– "تشله‌یمن!"

– " ینه نیمه اوچون؟ وزیر قیلدیک-کو!"

– "هه، هه، هه!... باش وزیر قیلیشینگیز کېره‌ک. اؤشنده توشه‌من، قیلمه‌سنگیز اؤزیمدی تشله‌یمن!"

جمعیت چال مردک‌نینگ تېگره‌گینی اوره‌ب آلیب، اونی سوال پیچ قیلر اېدیلر:

– "نیمه قیلر اېکن؟"

– "یعنی اؤزینی تشله‌ی میکن؟"

چال مردک أیتدی: "تشلشی بېللی-ده!"

جمعیت دېدی: "اې وای، اؤزینی بیردن تشله‌مه‌سین، تغین!" کېین تېلبه‌گه قؤرقه-پیسه بقیردیلر:

– "اې بابا کؤپ یخشی، بار باش وزیر قیلدیک. اېندی توشکین!"

تېلبه جمعیتگه قره‌ب تیلینی چیقه‌ریب، دېدی:

- "مېنديک صلابتلی باش وزیر، اېندی توشيب، کېليب-کېليب سيز مینن نیمه ایشی بار؟"

- "نیمه‌یی که ایسته‌گینگ بۉسه أیت، بیز بجره‌بیز؛ اما اۉزینگدی تشله‌مه!"

تېلبه تام‌نینگ لبیگه چۉزیلیب یاتدی. باشینی ایلگری کېلتیریب سۉره‌دی:

- "یعنی که مېن اېندی باش وزیر من، هه؟"

جمعیت بیر آواز بیلن قیچقیردی: "هه بابا، باش وزیرسن، جناب!"

- "کۉپ یخشی. اېندی که باش وزیر اېکنمن، سیزلرگه نیمه دخلی بار؟ قه‌چان که ایسته‌سم، توشه‌من. ایسته‌سم کېله‌من، ایسته‌مسم کېلمه‌یمن!"

قتیق عصبانی بۉلگن حوزه آمری دېدی:

- "بیزنی مسخره قیله‌دی. اصلاً قۉیینگ، نیمه قیلسه قیلسین. بلا پسیگه تشلسه، تشله‌ی بېرسین. نیتی که بیر تېلبه کم بۉله‌دی!

بیراق کېین بو موضوع اۉزیگه بیرار دردسر تۉغدیریشی ممکن‌لیگینی اۉیلب، اطفائیه باشلیغی‌گه قره‌ب سۉره‌دی:

- "اېندی نیمه ایش قیلیشیمیز کېره‌ک؟ هیچ بیر وسیله بیلن بو تېلبه‌نی توشیریش ممکن اېمس می؟ اونده سیزلر نیمه‌گه یره‌ی سیزلر؟

مسأله‌ده عاجز قالگن اطفائیه باشلیغی هم شو سۉراقنی چال مردکدن قیلدی:

- "یعنی بۉله می؟ قنداق بۉله‌دی؟"

- "البته بۉله‌دی. نیمه اوچون بۉلمه‌سین؟"

- "قنداق؟"

- "حاضر اگر قۉیسه‌یز، مېن اونی توشیره‌من."

جمعیت آرتگه چېکیندی و تېلبه‌نی قنداق قیلیب توشیرر ایکن، دېب برچه کۉزلر چال مردککه تیکیلدی.

چال مردک، تېپه‌ده اۉزینی قواره قیلیب، اۉینب تورگن تېلبه‌گه باقیب قیچقیردی:

- "باش وزیر جناب عالیلری، آلتینچی قبتگه چیقیشگه اراده قیلمه‌گنلر می؟"

تېلبه بونی ایشیتیب، جدی لحن بیلن دېدی:

- "جدا عالی! جدا عالی! هه اراده قیلدیک!"

کېین او تام نینگ دریچه‌سیدن کیردی، زینه‌لردن توشدی و آلتینچی قبت اتاقلری کیلکینلری بیریدن باشینی چیقه‌ریب، جمعیتنی تماشا قیله‌بېردی.

چال مردک دېدی:

- "حشمت پناها، بېشینچی قبتنی کۉریشگه چیقمه‌یسیز می؟"

- "نېگه، نېگه اېندی،... البته، چیقه‌میز!"

شو یۉسینده، نېچه دقیقه‌دن سۉنگ، تېلبه اوچینچی قبتگه چیققن اېدی. اېندی بورونغی یېنگیل قیلیقلر و حرکتلردن واز کېچگن اېدی و جدی و متین قیافه‌ده کۉرینر اېدی.

چال مردک دېدی:

- "اې اولوغ باش وزیریمیز! ایکینچی قبتگه چیقیش نیتینگیز یۉق می؟"

- "هه، هه، سیزنینگ التماسیزگه کۉره شونداق قیلیشگه مایلمیز!"

و ایکینچی قبتگه کېلدی!

– "بیرینچی قبتگه چیقیشگه اراده قیلمه‌یسیز می، جلاتمآبلری؟"

نهایت، تماشاچی جمعیت نینگ هلهله و بقیریقلری اره‌سیده تېلبه عمارتدن چیقدی، حوزه آمری تمان باریب، قۉللرینی ایلگری کېلتیریب دېدی:

–"کېل اکه، دستبندلرینگنی بغله و مېنی دیوانه‌خانه‌گه جۉنت... اېندی تېلبه‌لر بیلن قنداق ایش توتیلیشنی اۉرگنگن دورسن، دېب اۉیله‌یمن."

تېلبه‌نی آلیب کېتگنلریدن سۉنگره، جمعیت شور و اشتیاق بیلن چال مردکنی اوره‌ب آلدیلر. چال حسرت بیلن عمارت و جمعیتگه باقیب، کېین باشینی اِیلغب دېدی:

– "افسوس که تیزه‌لریمده هیچ کوچ-قوت یۉق. عکس حالده مېن هم تېپه‌گه چیقر ایدیم و ... اۉشنده یوقاری چیقیش‌نینگ نیمه‌لیگینی بیلر اېدینگیز... مېن اگر یوقاری چیقسم ایدی، مېنی آدم ذاتی توشیرالمس ایدی!" (اداغ)

بیر جفت لعنتي جوراب!

باشیمگه خاتین آلیش هواسی تاپیلگن ایدی. بۆله‌جک خاتینیم‌گه یخشیراق تورموش یره‌تیب بېرماغیم اوچون، عایله‌سی‌نینگ مالی وضعی مېنینگ عایله‌مگه کۆره قویی بۆلیشینی ایستر ایدیم. آنه‌م انه شونداق بیر قیزنی نظرده توتگن ایدیلر.

بو خبر قنداق بۆلیب رئیسیم‌نینگ قولاغیگه یېتیب بارگن؛ چونکه مېنگه نصیحت قیلماق اوچون، مېنی توشلیککه مهمان قیلدی. رئیسیم‌نینگ آتی عاصم دیر، بیراق کارمندلر اونی "عاصم جورابي" دېیدیلر!

انیق بیلگیلنگن چاغده رستورانگه باردیم. رئیس مېنی کۆریشی بیلن‌آق دېدی: یخشی، نجیب و معقول ییگیت بۆلگن‌لیگینگ اوچون سېنگه نصیحت قیلماقچی‌من. کېین دېدی: خاتینینگ وضعی‌نی یخشی قیله‌من، دېگن خیال مبادا باشینگگه تاپیلمه‌سین، تغین! و دوام اېتدی: سۆزیمگه قولاغ آسمه‌سنگ، مېن بختسیز بۆلگنیمدېک، بختسیز بۆله‌سن. منه اېندی مېنی «عاصم جورابی» دېیدیلر!

– رئیس جنابلری، نېگه سیزنی عاصم جورابی، دېیدلر؟ دېب سؤرەدیم.

– چونکه مېنینگ بدبختلیگیم بیر جؤره جورابدن باشلنگن-ده، دېدی. کېین تورموش داستانینی مېنگه شونداق اَیتیب بېردی:

– خاتین آلماقچی بؤلگنیمده، کؤپ توقع‌سی بؤلمەی، مېنینگ بار-یاغیم، هؤل-قورغیم بیلن گذاره قیلەدیگن قویی طبقەدەگی بیر عایلەدن قیز آلەمن، دېب أیتتیم اؤزیمگه. شونینگ اوچون "صباحت" آتلی ییگیرمه بیر یاشلی قیزنی تنلەدیم. سېپ-جهیزی یؤق اېدی. آتەسی ساده بیر مامور اېدی. چهرەسی هم اونچەلیک چیرایلی اېمس اېدی و مېن تنلەشیمدن قووانچلی اېدیم. صباحت تیریکلیک عیالی اېدی. بو آقشام رستوران کېتەبیز می؟ دېسم، نېگه پولنی خرچلەیلیک، دېب یاغ دېر اېدی. صباحت جان کییم آلیب بېرەی می؟ دېسم. او، آدمدی شخصیتی کییم ده می؟ دېر اېدی....

نهایت بیر کونی اونگه زؤردن بیر جؤره چیرایلی جوراب ساتیب آلیب بېردیم. ایکی آی اؤتدی، لیکن خاتینیم ینگی جؤرابنی کییمەدی. آخر بیرکون اونگه:

– سېوگلیم، نېگه ینگی جورابلرینگنی کییمەی‌سن؟ دېدیم.

– بو جورابلر اېسکی بوتلریم بیلن تؤغری کېلمەیدی! دېب اویالچنگ جواب بېردی.

زؤرغه بازارگه آلیب باریب، بیر جؤره ینگی بوت آلیب بېردیم. اېرتەسی مهمانلیک کېتماقچی بؤلگنیمیزده، ینه جوراب و بوتلرنی کییمەدی.

اونگه: نېگه سېن جوراب و بوتلرینگنی صندیققه قۉییب، اولرنی کییمه‌ی سن؟ دېدیم.

– اخیر کییملریم جوراب و بوتلریم بیلن اۉقیمه‌یدی! دېب آیتدی.

اۉشه کونی بیر سیدیره‌مه کییم ساتیب آلیب بېردیم. بیراق خاتینیم ینه کییمه‌دی. دلیلی شو اېدی:

– بو کییملر اېسکی بلوزیم بیلن اۉقیمه‌یدی! دېدی.

بازار کېتیب، یخشی بلوز هم آلیب بېردیم. بو سفر قرس تیله‌دی. قرس هم آلیب بېردیم. بشقه هیچ قنداق کمچیلیگی یۉق اېدی. بیراق بو، ایش‌نینگ باشله‌نیشی اېدی! چونکه جورابلر هم اېسکه‌ریب، کۉیلگی هم موددن توشدی. مېن خانم‌نینگ کم و کسرینی تۉلدیرماق اوچون، قیته‌دن ساتیب آلیشگه باشله‌دیم! بیرکون قره‌سم خاتین نینگ قاش-قباغلری آسیلگن.

– نیمه بۉلدی؟ دېب سۉره‌دیم.

– بو ساچلریم، کییملریمگه یخشی کۉرینمه‌یدی! دېدی.

شوندن کېین هفته‌سیده بیر یۉله آرایشگاه‌گه باره‌دیگن بۉلدی. بیرآز مدت اۉتیب، قره‌سم صباحت‌نینگ قباغلری تغین آسیلیب، اۉیلب اۉلتیرگن. سۉره‌گنیمده: اوی‌نینگ اسباب-انجامی قدیمي بۉلگن، بیز بیلن جۉر کېلمه‌یدی! دېدی. بو نرسه‌لرنی المشتیریش آسان اېمس اېدی، البته. بیراق کم توقع خاتینیم اوچون برچه‌سینی ینگی قیلدیم. موبل، اوقاتله‌نیش میزی، پرده-شرده‌لر قیسقه‌سی اوی‌نینگ برچه بویوملری المه‌شیلدی. آته‌سینینگ اوییده رادیو کۉرمه‌گن صباحت خانیم، مېنینگ اوییم ده تلویزیون کۉرر اېدی!

نېچه کوندن سۉنگ، اوییمیزنینگ قدیمیلیگی و محله‌نینگ افلاسلیگیدن سۉزله‌دی. شونده اۉزیمنی سووگه، اۉتگه اوریب، شهرنینگ اعیان‌نشین منطقه‌سی خیابانلریدن بیریده بیرته لوکس اپارتمان هم ساتیب آلدیم. بیراق بو سفر ایلگرگی اوی اسباب-انجاملری ینگی شیک اپارتمان بیلن جۉر کېلمس ایدی! برچه‌سینی قیته‌دن المشدیک!

ایکی-اوچ آیدن سۉنگ، قره‌سم صباحت‌نینگ ینه قباغی آسیغ. نېگه ناراحت سن؟ دېب سۉره‌دیم. معمولگه کۉره آیتیشگه باتینالمس ایدی. بیراق، بیر عمللب موتر ایستشینی بیلدیردی! بیر عالم رنگ زردلیک بیلن قرض و قواله قیلیب، خانم گه بیر موتر هم آلیب بېردیم.

بیر پیتلر ایده‌آل خاتینیم بۉلگن قیز بیلن اېندی گپیریب بۉلمس ایدی! برچه گۉزه‌للردن گۉزه‌لراق ایدی! ایشی فقط یېتّی قلم آرا-تارا قیلیش، سوزیش حوضی، سینما، آرایشگاه، میله، مهمانی و بازارلرده شرتیللب یورماق ایدی! آته‌سینینگ اوییده ایچکنی سوو تاپالمه‌گن قیز، مېنینگ اوییمده اېندی ویسکی ایچر ایدی! دایم تیلیدن:

– آدم نینگ برچه نرسه‌سی متناسب و اویغون بۉلسین و بیر-بیریگه اۉقیسین! دېگن سۉز اېشیتیلر ایدی.

اوللری مقصدینی بیلمس اېدیم، چونکه هیچ قنداق کم و کسری یۉق اېدی. اوی، تیریکلیک، موتر، اسباب-انجام و بشقه نرسه‌لر. بیرآز مدتدن سۉنگ، صباحت خانم‌نینگ تیریکلیگیده اېسکرگن، موددن توشکن و بشقه نرسه‌لر بیلن اۉقیمه‌یدیگن نرسه مېن اۉزیم اېکنیم بیلیب قالدیم!!

هه ییگیت، صباحتنی طلاق بېریشگه مجبور بۆلدیم. اوی، موتر، اسباب-انجام و نیمه‌ییکه مېنده بار اېدی، اۆزی بیلن آلیب کېتدی. مېنگه قالگن یگانه نرسه، "عاصم جورابي" لقبی اېدی!

هه، بیر جۆره جوراب، برچه نرسه‌نینگ آستین-اوستون بۆلیشیگه سبب بۆلدی. کاشکی اياغیم قلم بۆلیب بازار بارمه‌ی، قۆلیم سینیب، اونگه جوراب آلیب بېرمسم اېدی!!

نفرین بۆلگن یورت!

بو ایرتك قەی زمانده یوز بیرگنلیگی انیق بیللی ایمس. باشلنغیچ (ابتدایي) دور می؟ یا اۆرته دور یا هم ینگی دور ده؟! قیسقەسی بیر پیتلر، کینگ‌لیگی قۆل‌نینگ کفیچه بۆلگن ییر کرەسی‌نینگ بیر یورتیده عجایب بیر اولوس یشر ایکن. بولر آیلر، بلکه ییللر، قۆیینگ که أیریم‌لری بوتون عمر بۆیی قاش-قباغلری آسیلگن ایکن. هیچ کیم اولرنینگ تبسمی یا که کولگیلرینی کۆرمس ایکن. اوشبو یورت آتینی بشقەلر "نفرین بۆلگن یورت" دیب اته‌گن ایکنلر.

بو یورتده آچلر کیچه یو کوندوز ایشلب معاش آلر ایکنلر و خاتینلر ایسه کیچه یو کوندوز جیم بۆلیب، ایزمه‌لیکنی یاقتیرمس ایکنلر.

بو یورت‌نینگ ناز و نعمت بیلن تۆلیب-تاشیب یاتگنیگه قرەمەی، آدملری ماتملی کیشیلرگه اۆخشب باشلرینی یقەلریگه تیقیب، جیم-جیت باریب-کیلیب یورر ایکنلر. کیچیکلر هیچ قچان بویوکلرنینگ بویروغیگه قرشیلیك کۆرستمس ایکنلر. عصرلر بۆیی آته-بابالریدن میراث آلگن ادب و بۆی سونیش اولرنینگ عادت و اخلاقلری ایکن!...

بو وضعیت ییللر دوام اېتماقده اېکن. بیرین-کېتین تختگه اۆلتیرگن اولرنینگ یورتباشی‌سی، هرکون ملتنی کۆپراق باسیم و تضیق آستیگه آلر اېکنلر. اۆزلری‌نینگ منفعتی همده حکمرانلیك تختی‌نینگ پایه‌لرینی محکمراق قیلماق اوچون، اولوسدن هرکون کۆپراق سالیق (مالیه) ایستر اېکنلر و ینگی یۆریقلر و قاعده‌لر جاری قیلر اېکنلر!!

هر بیر موجود معلوم بیر حدگچه باسیمگه صبر و چیدمی بۆلگنی کبی، بۆی سونگن ملت‌نینگ هم چیدمی توگب، صبر کاسه‌سی تۆلیبدی. اولرنینگ یورتباشیگه قرشی باش کۆته‌ریشگه کوچسیز بۆلگنلیگی باعث، علاج و چاره اوچون بیرار یۆلنی ایزلب تاپیشگه کیریبدیلر.

روشنفکرلردن بیری اولوسنی تۆپلب، دېبدی:

– اۆرتاقلر، اوشبو ظلم و باسیمدن قوتیلماق اوچون تاریخنی اۆقیشیمیز و اۆرگه‌نیشیمیز کېره‌ك. اجدادیمیز باشلیغلرنینگ ظلم و ستملریگه قرشی نیمه ایش قیلگن بۆلسه‌لر، بیز هم اۆشنداق یۆل توتیشیمیز کېره‌ك!

اولوس اونینگ پیشنهادینی قبول قیلیبدیلر. اولر تاریخ کتابلرینی نظردن کېچیریب، اجدادلری ظلم و ستمگه قرشی جیملیك و سلبی (منفی) کوره‌ش بیلن ایشلرینی آلغه آلیب بارگنلیکلرینی بیلیب آلیبدیلر. اولر، باشلیغلر قنچه‌لر ظلم و ستم قیلیب باشلریگه اورسه‌لر هم، اولوس باشلرینی کۆترمسدن، کۆپراق قویی تشلب، قباغلرینی کۆپراق آسگن اېکنلر.

اولوس هم اوشبو عجایب یۆریقنی تنلشده تصمیم آلیبدی. اۆشه کوندن باشلب، باشلیغ نینگ ظلم و ستمیگه قرشی اولرنینگ اېت-بشره‌لری نفرین اورگن بۆلیبدی.

بو قاش-قباغ آسیش کون سه‌یین آرتیب باریبدی. گپ کولگی و خرسندچیلیکنی بوتونله‌ی اونوتیشگه هم یېتیب باریبدی. بیراق باشلیغ و اۉرتاقلری بو نرسه‌گه اصلا پروا هم قیلمس ایکنلر.

اولر هرقنداق قیلیب اولوس قانینی شیمیریش، جانلری‌نینگ شیره و شربتینی سیقیب چیقاریش پییده ایکنلر. ظلم و ستم کون سه‌یین آشماقده ایکن.

نهایت، پیچاق سویککه باریب باتیب، بیرکون ایلغار ضیالیلردن بیری تغین اولوسنی تۉپلب، دېبدی:

– بیز قۉل قاووشتیریب اۉلتیریب، اۉزی‌بیزگه تورموشی‌بیزدی حرام قیلگن‌بیز. منفی کوره‌ش قیله‌بیز، دېب خوش بۉلیب یوریب‌بیز. اما باشلیغ و اونینگ هم‌تباقلری نینگ قولاقلری ایشیتمه‌یدی....

بیز ایندی بشقه بیرار نرسه‌نی اۉیلب تاپمه‌سک بۉلمه‌یدی. بیزدن بشقه آدملر اۉزگه یورتلرده هم بار-کو. اولر باشلیغلریگه قنداق یۉل توتگنلیکلرینی باریب کۉرماغی‌بیز کېره‌ک. اونگه کۉره بیز هم عمل قیلماغی‌بیز لازم.

اولوس بو پیشنهادنی هم قبول قیلیبدی. اولر اوچته قۉشنی اۉلکه اولوسی، باشلیغلری‌نینگ ظلم و استبدادیگه قرشی قنداق یۉل توتگنلیکلرینی بیلماق و اۉرگنماق اوچون ضیالیلریدن اوچ کیشینی تنلب جۉنتیبدیلر.

ییباریلگن بو اوچ کیشی چېت ایلده اوچ ییل قالیبدیلر. ضیالیلر او اۉلکه‌لرنینگ قیلمیش-عادتلرینی تېکشیریب، مطالعه قیلیبدیلر. اولر برچه کېره‌کلی نرسه‌نی اۉرگه‌نیب بیلیب آلگندن سۉنگ، اۉز ایللریگه اولرنی

اؤرگتماق اوچون یورتلریگه قیتیبدیلر. اولوس اولرنینگ کؤرگن-بیلگنلرینی ایشیتماق اوچون تؤپلهنیبدیلر... بیرینچی کیشی أیتیبدی:

– مېن بارگن یورت‌نینگ برچه اولوسی خوش و قووناق ایدیلر. قباغی توشگن بیرار کیشی اؤرنک(نمونه) اوچون هم تاپیلمس ایدی. اولوس ایرتهدن آقشامگچه "هوپ تیرانام" آهنگنی اؤقیب، اؤینر ایدیلر... بیز هم اگر قووناق و تینچ تورموشنی ایستهسک، شو آهنگنی اؤرگهنیشیمیز کېرهک و قاش-قباغیمیزنی آسیب یورماق اؤرنیگه دایم اؤینب، کولیشیمیز کېرهک!...

ایکینچی کیشی أیتیبدی:

– مېن بارگن یورتده هیچ قنداق غم-قیغو و تینچسیزلیک یؤق ایدی. او یورت اولوسی "تیرانا هوپ" آهنگینی کویلب اؤینر ایدیلر!...

باشلیغ‌نینگ ظلم و استبدادیگه قرشی بیز هم اؤیین و کوی بیلن قرشیلیک کؤرسهتیشیمیز کېرهک!...

اوچینچی کیشی دېبدی:

– مېن بارگن یورتده هم وضعیت شونداق ایدی. اونینگ اولوسی ایرتهدن آقشامگچه غم و قیغو و قیغورماق اؤرنیگه دایم "هوپ تیری"کویی تیللریده ایدی... بیز هم باشلیغ‌نینگ بویروقلری و مقررهلرینی ایاق آستی قیلماق اوچون شو کوی (آهنگ)نی اؤرگهنیشیمیز و ایرتهدن اقشامگچه شو کویگه اؤینشیمیز کېرهک!

اوچته نمایندهلری‌نینگ سؤزلریدن حیرتده قالگن اولوس أیتیبدیلر:

– اؤیین و قؤشیق اؤقیش بیلن ظلم و ستمگه قرشی کورهشیب بؤلمهیدی. بیز سیز أیتگن سؤزلرنینگ معناسینی بیلمهیمیز. اؤزینگیز شو سؤزلرنینگ معناسینی بیلهسیزلر می؟!

نماینده‌لر جواب بېریبدیلر:

– البته که بیله‌میز. بیر مطلب‌نینگ معناسینی بیلمه‌گن حالده، قنداق قیلیب اونی بشقه‌لرگه توصیه ایتیش ممکن؟

–اونده أیتینگلر-چی، بیز هم بیله‌یلیک...

بیرینچی نماینده موضوعنی شونداق شرحله‌دی:

– اِیتلر بیر بیگانه‌نی کؤریب قنداق هوره‌گنینی کؤرگن سیز می؟! "هوپ تیرانام" هم خودّی شونداق حالتنی کؤرسه‌ته‌دی!...

ایکینچی کیشی دېدی:

– "تیرانا هوپ"نینگ معناسی شو که، اگر ترازونینگ بیر پله‌سیگه قُوم و بشقه‌سیگه آلتین تنگه‌لرنی قؤییب ترتسنگیز، ترازونینگ شاهینی آغیر تمانگه اېگیله‌دی. ترازو اوچون قُوم یا آلتین‌نینگ فرقی یؤق... اوشبو حالتنی "تیرانا هوپ" دېیدیلر.

اوچینچی کیشی هم أیتدی:

– "هوپ تیری" هم شو که، اگر بیر نوکر و خؤجه‌یین ایکله‌سی حمامده یېچینیب یلنغاچ بؤلسه‌لر، اولر ارەسیده هیچ قنداق فرق یؤق. قیسی خؤجه‌یین و قیسی نوکر اېکن‌لیگینی کیشی فرقله‌ی آلمه‌یدی. شو حالت "هوپ تیری" دېیله‌دی.

بو سؤزلرنی اېشیتگن آدملر کؤپ قووانیب، راضی بؤلیبدیلر. سفر قیلگن ضیالیلر اؤرگه‌نیب کېلگن نرسه‌لرینی اولوسگه اؤرگتسینلر، دېگن گپ فیصله بؤلیبدی. اولوس بشقه یورت اولوسیگه اېرگه‌شیب، باشلیققه قرشی کوره‌شیش اوچون اؤشه کوندن باشلب برچه ییغینلر و جلسه‌لرده و حتی

کوچه-کۊیلر و بازارلرده "هوپ تیرانام!"، "تیرانا هوپ!" و "هوپ تیری!" تاووشی و فریادینی کۊککه‌چه یېتکزیبدیلر...

اولوس‌نینگ قاش-قباغلری آسیلگنی یۊقالیبدی، یوزلریده‌گی اجینلر و چیزیقلر تېکیسله‌نیبدی... برچه آدملر باشلرینی اېگیب یوریش اۊرنیگه، هرکوچه-کۊیده شو قۊشیقنی اۊقیب، اۊینر اېکنلر.

بو سېسلر یورتباشی و اۊرتاقلری قولاغلریگه یېتیب بارگنده، چۊچیبدیلر و اۊیگه توشیبدیلر. قووانچلری یۊقالیبدی و اولوس‌نینگ بو قووانچ و خرسندچیلیک علتینی تاپماق اوچون اۊیلشگه باشلبدیلر.

شونینگ اوچون، اولرنینگ قاش-قباغلری توشیب، خفه بۊلیبدیلر. اولوس‌نینگ قووانچی و باشلیغ‌نینگ قباغی توشگنی کون سه‌یین آرتیب بارر اېمیش. باره-باره باشلیغ و اۊرتاقلری‌نینگ صبر کاسه‌سی تۊلیبدی. باشلیغ‌نینگ بویروغلریگه کیشی پروا قیلمس اېکن. اولوس باشلیغ نینگ ظلم و ستمی و دۊق-پۊپیسه(تهدید)لریدن اېندی قۊرمس اېکنلر. اولر باشلیغ‌نینگ ظلم و ستمیگه قرشی فقط "هوپ تیرانا" دېیر اېکنلر؛ "تیرانا هوپ" آهنگینی اۊقیر اېکنلر و "هوپ تیری"کوییگه اۊینر اېکنلر!...

باشلیغ و اۊرتاقلری ملت قووانچی و شادلیگی‌نینگ آلدینی آلماققه تصمیم آلیبدیلر. "هرکیم کویله‌سه و اۊینه‌سه، محاکمه‌سیز اعدام بۊله‌دی!" دېگن کېسکین بویروق(فرمان) چیقه‌ریلیبدی. بیراق بو بویروقدن هیچ قنداق نتیجه قۊلگه کېلمبدی... چونکه باشلیغ برچه‌نی اعدام قیلالمس اېدی-ده. شو اوچون، بشقه بیرار یۊل و چاره‌نی ایزلب تاپیش کېره‌ک اېدی.

بو قتله باشلیغ اؤرتاقلریدن بیری نینگ باشیگه ینگی بیر شیطانی فکر تاپیلیبدی. باشلیغ هم اونینگ فکرینی معقوللـبدی. اولر سفرگه باریب کېلگن نماینده‌لردن بیرینی سرای(قصر)گه چارلبدیلر. باشلیغ اونی یخشی کوتیب آلیب، جدا حرمت کؤرسه‌تیبدی و اونگه دېبدی:

- بیزلرگه شو آهنگ جدا یاقدی و اوندن کؤپ لذتلندیک. ملت نینگ دایم قووانچی و شاد بؤلیشینی ایسته‌یمیز. اولرنینگ قیغوله‌نیب، قاش-قباغلری آسیلگنی اؤرنیگه کېچه یو کوندوز کویلب، اؤینب یوریشلرینی چین کؤنگیلدن ایسته‌یمیز، دېبدی.

شونینگ اوچون، سیزدن بیر ایستگیمیز بار. ایستک شو که، بو سؤزلرنینگ تلفظی انچه قیین و آغیر ایکن. برچه‌لر او سؤزلرنی آیتیب، لذتلنه‌آلمه‌یدیلر... اگر آسانراق سؤزلر تاپالسنگیز، بشقه‌لرگه بیلدیرمه‌ی سیزگه ایکی یوز همیان آلتین بېره‌میز.

ملت ضیالیسی، اېتیدن منطقی کؤرینگن بو پیشنهادنی همده ملت مالی بؤلگن آلتینلرنی آلیشگه کؤنیب:

- کمال میل بیلن قبول قیله‌من، دېبدی!

اؤشه کوندن باشلب اصل عباره‌دن ایکی حرف کمه‌ی‌تیریلیب "هوپ تیرا" گینه‌سی قالدیریلیبدی و معناسی اېسه "بیر اِیت اېگه‌سیدن اؤزگه برچه‌لرگه هوره‌یدی!" اېدی.

باشلیغ بو قتله ایکینچی ضیالینی سرایی گه چارلبدی. اونگه هم اۉته حرمت کۉرسه‌تیبدی. اوندن هم شو ایستکنی قیلیب، ایکی یوز همیان آلتین بېریبدی.

ایکینچی ضیالی هم آلتینلرنی آلیب، سۉزینی "تیرا هوپ" شکلده اصلاح قیلیبدی. بونینگ معناسی "آلتین بیلن قُوم نی ترتگنده، ترازونینگ شاهینی هریاققه قیمیرله‌یدی!" دیر.

باشلیغ اوچینچی ضیالینی هم شو یۉسینده الده‌بدی. او هم سۉزینی "هوپ تیر"گه قیسقرتیریبدی و معناسی ایسه "خوجه‌یین بیلن نوکرنینگ حمامده یلنغاچ بۉلیشی!" دیر.

بو اۉزگریشلر هرقله‌ی جزئی و کیچیک بۉلسه-ده، بیراق اولوس‌نینگ رفتاریگه کته تأثیر قۉییبدی. اولوس کویلب اۉینه‌سه هم، برچه‌لری نېگه دیر قووانچ و شادلیکلری بیر آز کمه‌یگن‌لیگینی سېزر ایدیلر.

ملت‌نینگ قووانچی آزه‌یگن سَری، باشلیغ قباغی‌نینگ آسیلگن‌لیگی هم آزه‌ییب بارر ایدی!

باشلیغ تغین متفکر ضیالیلرنی سرایگه چارلبدی. بیرنچی متفکر سرایگه کېلیبدی. باشلیغ اونی ایلگریدن هم کۉره کۉپراق حرمت قیلیب، اونگه:

– ملت یخشیراق کویلش اوچون سۉزینگیزدن ینه ایکی حرفنی آلیب تشله‌یسیز می؟ اگر شونداق قیلسنگیز، اوچ یوز همیان آلتین بېره‌من، دېبدی.

بیرینچی متفکر ایسه:

- کؤز اوستیگه جناب، دیب جواب بیریبدی.

شونینگدیک، ایکینچی و اوچینچی متفکر هم باشلیغ‌نینگ پیشنهادینی قبول قیلیبدیلر. اولگی سؤزلر "هوپ تی"، "تی هوپ" و "هوپ تا" شکلگه اؤزگره‌دی و معنالری هم "ایت نینگ هوره‌شی"، "آلتین و قُوم نینگ ترتیلیشی" و "حمامده یلنغاچ بؤلیش" بؤله‌دی!

ملت ینه هم کویلش و اؤینش بیلن مشغول، بیراق بورونغی‌لردیک لذت و قووانچ سیزمه‌یدیلر و هرکون هیجان و قووانچلری آزه‌یه‌دی. او تمانده باشلیغ نینگ قباغلری آچیلیب، لبلری کولگی و قووانچده بؤله‌دی.

باشلیغ اوچینچی قتله ضیالیلرنی اؤز قاشیگه چارلبدی. او آلتین همیانلرینی کؤپه‌یتیریب، سؤزلردن "هوپ"نی‌گینه قالدیریلیشنی ایستبدی. متفکرلر تغین پیشنهادنی قبول قیلیبدیلر و عباره ینه‌ده قیسقه‌ریبدی. اما اولوس سؤزلرنینگ معناسینی بیلمه‌یدیلر و قاش-قباغلری آسیله‌دی. ملت قباغی آسیلگن سَری، باشلیغ و اؤرتاقلری قووانچلیراق و کؤرکمراق بؤله‌دیلر. بونینگ علتی شونده که، ملت اینده سؤزلرنینگ معناسیگه توشونمه‌یدی. لیکن باشلیغ و اؤرتاقلری اونی یخشی توشینه‌دیلر! (اداغ)

محتکر!

بیر پیتلر، اۉلکه‌لرنینگ بیریده...

یۉق، مېن بو داستاننی بیر اېرتك شکلیده أیتماقچی اېمس‌من؛ چونکه حقیقتی بار. مېن موضوعنی قچان یوز بېرگنینی شرحله‌یمن.

چاغی(زمانی) مسیح میلادیدن ایلگری و جایی اېسه مشهور یورتلرنینگ یقینیده!!

خۉش، اېندی اېرتك نینگ زمانی و جایی بېللی بۉلدی، باره‌یلیك اصل مطلب اوستیگه.

أیتگن زمان و تانیتگن یورتده کته بیر گدام بار اېدی. بو گدامده یېمك و کییم-کېچکلر و یاقیلغی(سوخت موادی) کبی جدا کۉپ نرسه‌لر بار اېدی.

یېمکلردن: نخود، گوروچ(برنج)، لوبیا، باقلی و تورلی کۉکتلر (سبزیجات). بیر تمانده بوغدای، ارپه. بشقه تمانده یاغ، صابون، تکه، که‌ووش و تاقی تخت قیلیب قۉییلگن اېدی.

گدام اېگه‌سی اۉتکیر ذهنلی و تجربه‌لی کیشی اېدی. ییللر ایشلب، هیچ نرسه‌دن برچه نرسه‌گه اېگه بۉلگن اېدی. اوشبو مدتده بیران کیشی هم

اونی الدەب، بیر دینارینی آلالمەگن ایدی و حتی هیچ کیم بیر پَر سمانینی هم اۋغیرلالمەگن ایدی.

بیراق نیچه آی آلدین اونینگ گدامیده کته سیچقانلر تاپیلیب، هرکون کۋپەیماقده ایدیلر. افسوس و مینگ حسرت بو ملت نینگ پولیگه. سیچقانلر گدامنی کیمیریب، گدام ایگەسینی بیچاره قیلگن ایدیلر. او نیمه قیلیشینی بیلمس ایدی!

سیچقانلر هیچ نرسەگه رحم قیلمس ایدیلر، تکه(متاع)لرنی چَینَردیلر؛ ییگولیکلرنی تیتر ایدیلر؛ پنیر و یاغلرنی بوزر ایدیلر.

لیکن گدام ایگەسی هم قۋل قاووشتیریب، بیکار اۋلتیرمەگن ایدی. او بار کوچی بیلن سیچقانلرگه قرشی کورەشر ایدی، بیراق هیچ قنداق تأثیری یۋق ایدی. پنیرلر کون سەیین آزراق؛ کییملر هرکونی تیشیکراق؛ اۋن و گوروچ نینگ بوجیلری تاباره ییرتیقراق بۋلردی.

قیسقەسی، اونینگ گدامی سیچقانلر اوچون مشق میدانی بۋلگن ایدی. برچه کیچه یو کوندوزلر گدامده سیچقانلر بیر-بیری‌نینگ ایزیدن اویاق، بو یاققه یوگورر ایدیلر.

سیچقانلر شونچەلر قورمه و پنیر و گوروچ ییگن ایدیلر که، بۋیلری بیر موشوك(پشك)چه بۋلیب، کتەلیکلری اِیتچه بۋلیشگه آز قالگن ایدی.

گدام ایگەسی اینگ کوچلی آغو(زهر)لرنی قپقانلرگه قۋیر ایدی، بیراق هیچ قنداق نتیجه بیرمس ایدی. خودّی أیریم کیشیلر زهرلی نرسەلرگه عادت قیلیب، اونینگ ییماغیدن نشئه بۋلگنیدیك، سیچقانلر هم آغوگه عادت قیلیب قالدیلر. مبادا بیرار کون اولرگه آغو ییتمسه، اولر قصورینی گدامەگی جنسلردن چیقەریب، کۋپراق ضرر ییتکزر ایدیلر!

گدام ایگه‌سی سیچقانلرنی تار و مار قیلماق اوچون نیچیته کوچلی موشوك(پشك) تاپیب، گدامگه قۉیبیردی. بیراق سیچقانلر موشوکلرنی هم یَلمب ییدیلر. بشقه هیچ قنداق کوچ بیلن سیچقانلرنینگ آلدینی آلیش ممکن بۉلمه‌دی.

گدام ایگه‌سی سیچقانلرنی قۉلگه توشیرماق اوچون کته قپقانلرنی قۉییش فکریگه توشدی. هرتونده بیر نیچیته سیچقان قپقانگه توشردی؛ بیراق نه فایده؟ اولرنینگ نیچه برابری ینگیدن توغیلر ایدی.

محتکر تسلیم بۉلماقچی ایمس ایدی. اۉیله‌ی-اۉیله‌ی بیر مدتدن سۉنگ بیر یۉل تاپیلدی. یعنی او قپقانگه توشگن سیچقانلرنی کته تیمیر قفسگه تشلر ایدی. بو سیچقانلرگه ییگولیك بیرمه‌ی، اولرنی آچ قالدیرر ایدی. بیر کون... ایکی کون... اوچ کون... بیش کون اۉتگچ، غله‌موسلیککه اۉرگنگن سیچقانلر بیر-بیری‌نینگ جانیگه تشلندیلر. کوچلی‌لری کوچسیزلرینی ییی باشلب، قرینلرینی تۉیغزردیلر.

شونداق قیلیب، سیچقانلر هرکونی بیر نیچیته‌لرینی ییرتیب ییر ایدیلر. سیچقانلر قفسی اولرنینگ اوروش میدانیگه اَیلنگن ایدی.

بیر مدت اۉتیب، هر بیر قفسده بیرته ییریك سیچقان قالگن ایدی. اولر اۉز همجنس لرینی ییماققه عجیب اشتیاق و اشتهالری بار ایدی.

تجربه‌لی گدام ایگه‌سی قفسلرنی آچیب، ییرتقیچ سیچقانلرنی گدامگه قۉیبیردی. بونی قره‌نگ که، آز مدتده اۉز همجنسلرینی ییماققه عادتلنگن بو ییرتقیچ سیچقانلر برچه سیچقانلر نسلینی گدامده قوریتدیلر!

اوشبو ایرتك‌نینگ اخلاقی نتیجه‌سی شوندن عبارت که، سیز هم تیگره‌ك-تاشینگیزگه بیر باقینگ. سیزنینگ حال-احوالینگیز هم خودّی اۉشه

سيچقانلرگه اۋخشه‌يدى. اگر اۋزينگيزدن كۋره كوچليراق، يعنى كۋپ كوچلى‌گه دوچ كېلسنگيز، يا كه گدام اېگه‌سى دچار بۋلگن بلاگه گرفتار بۋلسنگيز، تېزده سيچقانلرگه بيرار چل-پل نى اۋيلب تاپينگ.

قيسقه‌سى قيميرلنگ، تال بېرمنگ!!

پلاستیک جراحی

بیرکونی بیر کیشی پلاستیک جراحی نینگ قاشیگه باریب، یوزینی جراحلیک قیلماقچی اېکنینی ایته‌دی. او، داکتردن یوزیم نینگ یریمی دایم کولگیده، تغین یریمی ییغیده بۉلسین، دېب التماس قیلدی!

جراح بو عجیب التماسدن حیرتله‌نیب، او آدمدن سببینی سۉره‌یدی. او آدم جراحگه قوییده‌گی باشیدن کېچیرگن قوییده‌گی جریاننی ایته‌دی:

- بیر کونی اداره‌لردن بیری مصطفی آتا تورک (تورکیه ملی رهبری) توغیلگن کونی نینگ اولوغلش مناسبتی بیلن یۉلگه قۉییلگن بیر مهمانلیککه بارگن اېدیم. برچه آدملر سۉزلر و کولر اېدیلر و تورلی ایچیملیکلر و شیرینلیکلر و میوه‌لر بیلن اۉزلریدن پذیرایلیک قیلر اېدیلر. مېن هم بیر گیلاس ایچیملیک (چاغیر) آلیب، باریب بیر میزگه اۉلتیردیم. آتا تورک نینگ توغیلگنی مناسبتی بیلن بیرته چیرایلی گللی گلداننی میزنینگ اوستیگه قۉیگن اېدیلر. میز اوستیگه بیرته شمعدان و اونده اېسه چیرایلی بیر شمع هم یاقیب قۉییلگن اېدی. مېن چاغیرنی ایچیب، باشیم بیرآز قیزیگن اېدی. شو

لحظه‌ده بیرته چیرایلی پوپلک تاپیلیب کېلیب، شمع تېگره‌گیگه اَیلَندی یو اَیلندی. مېن بۋلسه بو شاعرانه صحنه نینگ تماشاسیگه محو-شه‌وو بۋلیب کېتیب‌من. مېن پوپلک نینگ شمع تېگره‌گیگه اۋینه‌یاتگنینی باقر ایدیم. پوپلک ایله‌نیب-ایله‌نیب، بیر پیت قره‌سم اونینگ قناتیگه شمع نینگ شعله‌سی توته‌شیب، اۋت (الو) پوپلکنی کویدیردی. شونده بی اختیار شمع، گل و پوپلک داستانی ایسیمگه توشدی و باشیم قیزیگنلیگی اوچون، حس-تویغولریم قه‌ینب، شمع سېوگیسیدن کویگن پوپلک اوچون ایکیگینه تامچی یاش کۋزیمدن آقدی!

او کېچه اۋتدی و اېرته‌سی امنیت اداره‌سی مېنی چقیردی. او یېرده، مېنی تورکیه نینگ امنیت سازمانی اداره‌سی بعضی بیر ایضاحلر بېریش اوچون چیقیریلگنیم نی ایتدیلر. قۋرقه-پیسه او یېرگه باردیم. اۋزیمنی تانیتگنیم بیلن آق تېرگاوچی (مستنطق) اۋنگ و سۋل یوزیمگه ایکیته محکم شپه‌لاق توشیردی. نېگه؟ دېب قنچه ایتسم، او:

- او لعنتی! کمال آتا تورک نینگ توغیلگن کونیده برچه‌لر قووانیب، کولیب چق-چقلسه، سېن بۋلسه ییغله‌گنینگ نیمه اوچون اېدی؟ کېین اولر مېنگه اۋشه کېچه آلینگن بیر عکسنی کۋرستدیلر. قیزیق اېدی، اۋشه کېچه پوپلک کوییب اۋلگنی اوچون ییغلب تورگن حالتیمدن بیر یره‌مس خبرنگار عکس آلگن و او عکس روزنامه‌لرگه نشر بۋلگنیدن امنیتچیلر خبر بۋلیب، مېنی مسأله‌نی آچیقلب، سببینی ایتماغیم اوچون احضار قیلگن ایکنلر!

مېن اؤشه ایکی تامچی یاش نیمه اوچون تؤکیلگنینی قنچه ایتسم ده، بیراق اولر ایشانمس اېدیلر. اولر بؤلسه، سېنینگ قیسی هدف و مقصدینگ بار اېدی. سېن، آتا تورک توغیلگن کونی محفلیده غمگین اېدینگ و بیرار سؤ نیتینگ بار اېکن چاغی، دېب توریب آلگن اېدیلر!...

نهایت، کؤپ یلینیب-یالوارگنیمدن سؤنگ، گناهیمدن کېچدیلر. بیراق مېنگه بیر دوسیه آچیب، مېندن توبه‌نامه آلیب اونگه ثبت قیلیب، کېین قؤیېبردیلر!

بو موضوع اؤتگندن سؤنگ، آتا تورک نینگ عمک بچه اؤلگنی مناسبتی بیلن، اونی اولوغلش اوچون اداره‌میزده ختم مجلسی توزیلگن اېدی. مېن شورپیشانه هم قیغوداشلیک بیلدیرماق اوچون اؤشه مجلس گه بارگن اېدیم. مجلسگه بارگنیم بیلن‌آق باش آغریغیم باشلندی. مهمانلرگه قهوه کېلتیره‌دیگن گارسون، نیکتایی سینینگ توگونینی توزوک باغله‌مه‌گن اېکن، شو اوچون کج توریب، گارسون نینگ اېتی و هیکلیگه جدا مضحک و مسخره حالت بېرگن اېدی. اونی کؤریب کولگیم قیستب، زورغه کولگیم نی تاختتدیم. قیغولی و مفلوک قیافه آلیشگه سعی قیلدیم.

مکروفون آرتیده بیر کیشی قلقله قیلیب، رحمتلی نینگ شخصیتی و قؤلی آچیقلیگی حقیده گپیرماقده اېدی. او سؤزلش جریانیده نېچه سؤزنی ینگلیش تلفظ قیلدی. اونی اېشیتیب ایچک اوزدی بؤلیشیمگه سَل قالدی. بیراق زورغه اؤزیمنی توتیب، اېتیم(قیافه‌م)نی قیغولی و بیچاره کؤرسه‌تیشگه اینتیلدیم!

سۉزلاوچی نینگ سۉزلش جریانیده نیمه بۉلدی یو، مکروفون سیمی بیر بلا بۉلیب، اونینگ سۉزلری اره‌دن بیر-بیرته توشیب ایشیتیلیب، سۉزلری کولگیلی بۉلدی...

دلیلی مېنگه نامعلوم سببگه اۉشه کېچه‌گی برچه نرسه‌لر نظریمده مسخره و کولگیلی تویولر ایدی. حتی دیوارنینگ یاریغی‌گه قره‌سم، کولگیلی کۉرینردی! بی‌آبلیک بۉلمسلیک اوچون بیر عمللب کولگیم نینگ آلدینی آلدیم...

ایرته‌سی دفترگه بارسم، ایکی یوغان گوده‌لی مخصوص مامور مېنی کوتیب اۉلتیرگن ایکنلر. اولر قۉللریم‌نی باغلب، تورکیه‌نینگ امنیت اداره‌سیگه آلیب باردیلر. تېرگاوچی اۉشه آلدینگی سفرگی کیشی ایدی. او، مېنی کۉریشی بیلن‌آق خودی اشدی یاوینی کۉرگندیک، باشیم نینگ ارقه‌سیگه قتیق بیر ضربه اوردی. مېن بیر ضربه اوندن و ایکینچی‌سینی ایسه دیواردن ییب، اتاق نینگ اۉرته‌سیده ییقیلدیم.

او سۉکه باشلب: بیرینچی قتله پوپلک کویگنی اوچون یاشینگ تۉکیلگن ایدی، بو سفر نیمه بهانه ایته‌سن اخماق مردک؟ دېدی.

مېن اۉشه ختم کېچه‌سی کولگیم آلدینی آلدیم، دېب اۉیله‌گن ایدیم. بیراق یۉق، دوسیه‌مده‌گی عکسنی کۉریب، ینگلیشگنیم نی بیلدیم. عکس گه کۉره، مېن کولیم سیره‌ب تورگنمن، اینیقسه سۉزلاوچی رحمتلی نینگ محسناتی حقیده سۉزله‌یاتگنیده شیرینگینه ایلجه‌ییب تورگن ایکن‌من!

قیسقه‌سی باشلرینگیزنی آغریتمه‌ی، بیر قنچه ضربه‌لر و سؤکینچ‌لر ایشیتگندن سؤنگ، یلینیب-یالواریب تېرگاوچینی آنت(قسم)لر بېریب، قضیه‌نی شرحلب، بیر عمللب سؤزلریمنی ایشانیشگه کؤندیردیم.

بختیمگه تېرگاوچی بیرآز بؤلسه ده، یخشی و یومشاقراق آدم ایدی. او مېندن تغین بیر توبه‌نامه آلیب، قؤیبېریشگه کؤندی. او، بوندن بویان حرکت و قیلیقلریمگه کؤپراق محتاط بؤلماغیمنی تأکیدله‌دی. او یېردن چیقه‌یاتگن پیتیمده، مېنگه دېدی:

- مېنگه باق، دوستلرچه سېنگه ایته‌من. تقصیرینگ یؤقلیگینی و برچه‌سی بدشانسلیگینگ‌دن کېلیب چیققنینی یخشی بیله‌من. بیراق، بو یېرده ایکیته آچیق دوسیه‌نگ بارلیگینی اونوتمه. اېندی خدا قیلمه‌سین، بیر یؤله تغین سیاسی مسأله‌لرگه تېگیشلی انه شونداق قیلیق سېندن یوز بېرسه ده، حالینگ یمان بؤلیب، اونده شمر هم سېنی مېندن قؤتقرالمه‌یدی و تؤغری قماققه باریب یاته‌سن!

انه شو ماجرالر اوچون جراح جنابلری سیزنینگ قاشینگیزگه کېلدیم. یوزیمنی بیری دایم کولگیده و ایکینچیسی دایم ییغیده قیلیب، جراحلیک قیلینگ. کېین مېن بی ملال عزا مجلسیگه بارگنیمده، ساچیق (رومال) بیلن کولگیده بؤلگن یوزمینی یاپه‌من. عکسینچه، خوشلیک مجلسلرده ییغیده بؤلگنینی بېریکیتیب توره‌من. شونداق قیلیب، باشقه اؤتگن ماجرالرگه تغین یؤلیقمه‌یین!!

دموکراسی ممنوع!

کېلمسیدن آلدین او حقده کۉپ نرسه‌لرنی اۉرگنگن ایدیک. او تۉقّوز ییل امریکاده درس اۉقیگن ایدی. بیز شونداق بیر شخصیت بیلن اوچره‌شیمیزدن غرورلنر ایدیک.

آلدیندن بیلگن معلوماتیمیزگه کۉره، اوندن تام معناده بیر ییتوک فزیک اۉقیتووچیسی‌نی ذهنیمیزده تصویرله‌گن ایدیک. بیراق اونی کۉریب ینگلیشگنی‌میزنی توشونیب یېدیک. چونکه او بیز ۶۰ کیشی صنفداشیمیز ذهنلریده چیزگن تصویرگه هیچ هم اۉخشه‌مس ایدی.

بیرینچی کونی صنفیمیزگه کېلگنده، بېش کیشی اۉقووچینی اۉرینلریدن تورغیزیب، اولردن أیریم سۉراقلر قیلدی. اولر صنف نینگ اۉرته و ضعیف اۉقووچیلری بۉلگنلیک‌لری اوچون، دېدیلر:

– بو ییرلرنی درس بېرمه‌گنلر، جناب!

– کیشی بیزگه اۉرگتمه‌گن، تقصیر!

ینگی اۉقیتووچیمیز بیر آه چېکیب، دېدی:

– حیران‌من، قنداق قیلیب سیزلر بو صنفگچه کۉته‌ریلیب کېلگن‌سیزلر؟

اۉقیتووچی‌نینگ بو سۉزی صنفداشیمیز حسن کچالوگه یمان تېگیب، دېدی:

– اما جناب، سیز سۉراقلرنی بیز اصلا اۉقیمه‌گن یېرلردن کېلتیره‌سیز.

ینگی اۉقیتووچی نوری گه باقیب، دېدی:

– لطف اېتیب، سیز تشریف کېلتیرینگ...

بو نرسه‌نی کوتمه‌گن نوری، ناراحتلیک بیلن قره تخته قرشی‌سیگه باردی. اۉقیتووچی‌میز سۉره‌دی:

– اۉرته مکتب (متوسطه) دوریدن فزیک حقیده نیمه‌یی که بیلسنگیز، سۉزلب بېرینگ؟

نوری فقط فزیک سۉزینی أیتالدی و کېین رنگ-قوتی اوچیب، جیم بۉلدی.

ینگی اۉقیتووچیمیز فزیکنی اۉرگه‌تیشدن تشقری بشقه نرسه‌گه هم علاقه‌سی بار اېدی. او فزیک درسی بیلن بیرگه، هرقنداق قیلیب دموکراسی درسینی هم بیزلرگه اۉرگتماقچی اېدی.

یخشی اېسیمده، حالی مردمیمیز دموکراسی‌نینگ آتینی هم اېشیتگنی یۉق اېدی. مملکت روشنفکرلری جدیت بیلن اېندیگینه بیر نېچه ویتامین آتلرینی اۉرگنماقچی اېدیلر!...

بو نرسه‌نی اېسلشیمدن مقصد شو که، یورتیمیزگه ویتامینلر کېلگنیدن کۉپ ییللر سۉنگ دموکراسی تاپیلیب کېلدی!...

بیز ینگی اۋقیتووچیمیزنی "بهجت دموکراسی"، دېب اته‌گن اېدیک. او دېیرلی فزیک درسیمیز یریمینی امریکا دموکراسی‌سینینگ درسیگه اجره‌تگن اېدی. او امریکا دموکراسی‌سیدن هیچ قیمتگه کۋز یوممس اېدی.

اۋشه ییلی بیز ٦٠ کیشی فزیک درسیدن هیچ نیمه اۋرگنمه‌ی، دموکراسیدن هم شونچه بیلدیک که، بیرینچیدن بیر-بیریمیزنی اوهو، آهای، اې، او بچه دېب چقیرمه‌ی، بلکه اولر اۋرنیگه جناب، تقصیر، بېگ کبی سۋزلر بیلن چقیریشیمیز کېره‌ك اېدی! ایکینچیدن اېسه، صنف‌نینگ اېشیک و کیلکینلرینی آچیق قۋییشیمیز کېره‌ك اېکن!...

بهجت دموکراسی فزیکنی درس بېریش ضمنیده أیتر اېدی:

– باله‌لر، اگر هوا ایسیق بۋلسه، کیلکینلرنی آچیب قۋیه‌یلیک می؟

انه شونداق پیتده ٦٠ کیشی بیر وقتده یوکسک قۋشمه تاووش بیلن:

– آچه‌یلیک، جناب... آچه‌یلیک تقصیر! دېب بقیرر اېدیلر.

بیراق کۋپینچه صنف نینگ بیرته-ایکیته اۋقّی‌سی شاوقینلب:

– یاپه‌یلیک جناب ... یاپه‌یلیک! دېر اېدیلر.

بوندن سۋنگ صنفده دموکراسی باشله‌نر اېدی:

– جناب آچه‌یلیک!

– تقصیر آچمه‌یلیک!

– وی..ی.. ایسیقدن پیشدیک!

– آه ساووقدن قاتدیک-کو!

نوری و شوکت دوبی دموکراسی‌نینگ قره‌مه-قرشی ایکی قطبی اېدیلر. شوکت دوبی اگر بوکون کیلکینلرنی آچه‌یلیک دېسه، اېرته‌سی بو سۋزنینگ تېسکری‌سینی أیتر اېدی. نوری هم هیچ قنداق ریجه‌سیز دایم

اونگه قرشی چیقر ایدی. بیراق بعضی پَیتلر، بو ایکله قره‌مه-قرشیلر تیل بیریکتیریب، ایسیق کونلرده کیلکینلرنی یاپیب، ساووق کونلرده ایسه کیلکینلرنی آچیب قۆیر ایدیلر.

کیلکینلرنینگ یاپیق یا آچیق بۆلیشیده درس وقتی نینگ دیرلی یریمی ضایع بۆلر ایدی. باله‌لر جیم بۆلگن پیت، بهجت دموکراسی:

– التماس، اۆقووچیلردن بیر کیشی کیلکینلرنینگ آچیق بۆلیشیگه موافق بۆلگنلر نماینده‌لیگی‌گه توریب، شو حقده کۆپراق توضیح بیرسین، دیر ایدی.

شونده دموکراسی باشله‌نیب کیتر ایدی. بحث اوج آلیب، باله‌لر قیزیشیب، بیر-بیرلرینی لوده، ایشک‌جان و پوده کبی سۆزلر بیلن خطاب قیلگنلریده، بهجت بیگ کوره‌شگه قۆشیلیب، أیتر ایدی:

– جنابلر، دموکراسیده ایشک‌جان، لوده و پوده‌میز یۆق. یخشیسی بیر-بیرلرینگیزنی جناب خطاب قیلینگلر.

او کۆپ یۆله بو نرسه‌نی بیزلرگه تأکیدله‌گن ایدی. شو اوچون، بیز هم عادی حالتده بیر-بیریمیزنی محمد بیگ، سومر بیگ، ارسلان بیگ... دیب چقیرر ایدیک. لیکن ناراحت بۆلگنیمیزده، اینیقسه اچیق اوستیگه اۆرتاقلرنی ایشکلیکدن محروم قیلمس ایدیک! شونداق پیتده تفریح قۆنغیراغی‌نینگ تاووشی بیزلرنی مکتب صحنیگه ییتکلر ایدی و بهجت بیگ‌نی ایسه ناراحت حالتده دفتر تمان یۆللر ایدی.

اونینگ صنفدن چیقیشینی کۆریب برچه‌میز:

– یشه‌سین دموکراسی!... دیب شاوقین سالر ایدیک.

اۋشه ییل فزیک درسیمیز انه شونداق بۋلیب اۋتدی. بهجت بېگ دموکراسی‌نی بیزلرگه یخشی تدریس قیلگنیدن ایشانچ حاصل قیلدی.

بهجت بېگ اوشبو یوتوغینی مکتب رهبرلریگه هم نمایش بېریب، کۋز-کۋز قیلماقچی ایدی. شو اوچون کونلردن بیرکون دېدی:

– ییگیتلر، اۋزینگیزنی تیارلنگ. شنبه کونی مکتب‌نینگ کته سالونیده دموکراسی‌نینگ کنفرانسینی دایر قیلیش نیتیم بار. سیزلر جدا یخشی شکلده اوندن دفاع قیلیشینگیز کېره‌ک.

صنفیمیزده اوچ گروه بیلیملرنی اۋرگنماقده ایدیلر. بو ایش اوچون بهجت بېگ‌نینگ پیشنهادی بیلن، هرگروهدن اېنگ دنگسه‌سی (تنبلی) تنلندی.

شنبه کونی برچه اۋقووچیلر کته سالونگه باردیک. بهجت بېگ مکتبیمیز اۋقیتووچیلریدن تشقری، بشقه مکتبلر اۋقیتووچیلری، أیریم اۋقووچیلرنینگ آته-آنه‌لری و بیر نېچه دوستلرینی هم دموکراسی کنفراسیگه چارله‌گن ایدی. بهجت بېگ‌نینگ چقیریلگن ایرکک-خاتین مهمانلری همه‌سی بۋلیب ۵۰ کیشی‌گه یېتر ایدی.

نوری و شوکت دوبی سالون‌نینگ ایکی تمانیده جبهه آلیب تورگن ایدیلر. احمد قره و عبدل سیچقان هم بیر چېتده اۋز تمانداشلری (طرفدارلری)نی تۋپله‌گن ایدیلر. او کون برچه نرسه کنفرانس اوچون شی‌لنگن ایدی.

سالونده جیملیک حکمران بۋلیب، هیچ قنداق سېس ایشیتیلمس ایدی. مکتبیمیز تاریخیده بیرینچی قتله سالونده شونداق جیملیک حکمران بۋلگن ایدی، دېب اۋیله‌یمن. حتی مکتبیمیز اۋقووچیلری‌نینگ شبیر-

شبیرلری و حضارنینگ پوس-پوسلب درد دل قیلیشلری هم اوشبو آغیر جیملیک‌نی بوزالمس ایدی. بو اصولنی یاقتیرگنلیکلری، اولرنینگ قره‌شلریدن شونداققینه کۆرونیب تورگن ایدی.

بیرآز وقتدن سۆنگ، بهجت بیگ ستیژگه خطابه میزی ارقه‌سیگه باریب، صحبتی بیلن اوشبو جیملیکنی سیندیردی.

بهجت بیگ دموکراسی و فایده‌لری، دموکراسی و تعلیم و تربیت، دموکراسی و امریکا جامعه‌سی‌نینگ ترقیاتی همده دموکراسی و ساغلیک حقیده سۆزله‌دی. کیین او دیدی:

– حرمتلی اۆرتاقلر و سیویملی مهمانلر، ایندی دموکراسینی یخشی اۆرگه‌نیب آلگن مکتبیمیز اۆقووچیلری‌نینگ ایکی گروهی اۆرته‌سیده یۆلگه قۆییله‌دیگن عجایب بحث و مجادله‌گه توجه‌لرینگیزنی قره‌ته‌من.

نوری بیقینیم نی نوقیب سۆره‌دی:

– اوهو ... سین قیسی تمان سن؟

– مین "آچیق بۆسین!" دیدیگن گروه‌نینگ تمانداشی‌من.

– جدا یخشی، ایسینگدن چیقمه‌سین

– ... یانباشینگده‌گی‌گه هم أیت، اۆزینی یۆقاتیب قۆیمه‌سین، تغین!

کیین برچه‌میز شی(آماده) توردیک. دموکراسی مسأله‌سینی مکتب مدیریگه کۆز-کۆز قیلماق اوچون بهجت بیگ بو نمایشنی یۆلگه قۆیگنینی هم بیلر ایدیک. چونکه مدیریمیز دموکراسی و شونگه اۆخشش سۆزلرنی چندان یاقتیرمس ایدی.

بیز بو موضوعنی اۆقیتووچیلر اتاقیدن مدیرنینگ یوکسک تاووش بیلن:

– بو دموکراسی دېگنی نیمه بلاٌ دی؟ دېگن بقیرگنینی کۉپ قتله اېشیتگن اېدیک. حتی بیر یۉلی بهجت بېگ عصبانی حالتده صنفدن چیقیب کېته‌یاتگنیده، برچه‌میز آرتیدن بقیردیک:

– یشه‌سین دموکراسی!

برادر، تېنگری یمان کوننی باشینگگه کېلتیرمه‌سین، بقیرگنیمیزدن نېچه ثانیه اۉتمه‌ی توریب، جناب مدیر اۉته عصبانیت بیلن صنفگه کېلدی و نوری نینگ قویریغیگه قتیق بیر تېپدی. بیراق نوری مدیرگه نسبتاً تۉرت برابر کته و آغیر بۉلگنلیگی اوچون، ضبط اېتیلمه‌یدیگن دموکراسی قورغانیدېک اۉرنیده استوار توردی. بونده فقط جناب مدیر ۳-۴ آدیم کېین-کېین کېتیب، باریب دیوارگه قتیق اوریلدی.

جناب مدیر بو سفر شوکت دوبی تمان باریب، اونی مشت و تېپکی آستیگه آلماقچی بۉلدی، بیراق اونی هم گوده‌سی نوری‌نیکیدن کم بۉلمه‌گنلیگی‌نی کۉریب اېندالمه‌دی. او اۉته ناراحتلیکدن کۉزی بیران میده‌راق اۉقووچینی ایزلر اېدی! قره‌نگ که قرعه مېن بیچاره نینگ آتیمگه چیقدی.

مدیر مېنی اورر اېدی و مېن هم داد سالیب:

– جناب مدیر، خدا حقی مېن اېمس اېدیم. بابا مېن اېمس اېدیم. مېن دموکراسیدن فقط آچیق بۉسین و یاپیق بۉسیندن اۉزگه نرسه‌نی اۉرگنمه‌گن‌من! دېیر اېدیم.

بیر-ایکیته اۉقیتووچی تاپیلیب کېلیب، مېنی زورغه مدیرنینگ ایاغی آستیدن قوتقردی. مدیر اۉقووچیلردن بیریگه:

– معصوم باله‌لرنینگ میه‌سینی آغو(زهر)له‌ماقچیلر، دیگنینی اؤشنده قولاغیم بیلن ایشیتدیم.

بو حالتنی کؤریب، جناب مدیر و بهجت بیگ اره‌سیده یشیرین و آچیق ساووق اوروشی بارلیگینی پیقه‌دیم.

بو ایکیدن بیری بلاخره اوشبو ساووق اوروش‌نینگ غالبی بؤلیشینی، بیز بیلر ایدیک. بیراق بو اوروشده بهجت بیگ غالب بؤلیشینی جدا هم ایستر ایدیک. اگر مدیر غالب بؤلسه ایدی، اونده برچه اؤقووچیلر اوندن ایزداشلیک قیلیب، اولر کلکینلرنینگ آچیش یا یاپیشگه بویروق بیرر ایدیلر و نتیجه‌ده، بوتون اؤقوو ییلیمیز تحصیل اؤرنیگه آچیش و یاپیش بیلن اؤتر ایدی...

ایندی اصل موضوعگه قیتسک:

بهجت بیگ بیانیه‌دن سؤنگ، آلد قطارده اؤلتیرگن بیر چالنی خطابه میز ارقه‌سیگه آلیب باریب، اوندن بحث موضوع سینی تنلشنی ایسته‌دی.

چال ایسه بیزلرگه یوزله‌نیب، دیدی:

– بله‌لریم، "سلیم عقل، ساغلام بدنده" دیگن سؤزنی ایشیتمه‌گن‌سیزلر می؟ بو حکیمانه سؤز یونان بویوکلریدن بیریگه تیگیشلی دیر. ایندی سیزلر، شو سؤز تؤغری یا ینگلیش ایکنی حقیده فکر یوریتینگلر.

بهجت بیگ چال مردککه تشکر بیلدیریب، بیزلرگه قره‌ب دیدی:

– بو سؤزنی تؤغری، دیب بیله‌دیگن گروه نماینده‌سی و بو سؤزنی ینگلیش، دیب أیته‌دیگن گروه نماینده‌سی ستیژگه کیلسین و مقنع دلیللر بیلن رد قیلسین. بحث دموکراسی چارچوبه‌سیده و ایرکین یؤسینده بؤلسین.

ایلگریدن اؤرتاقلریم بیلن صحبتلشگنیمدېك یوکسك تاووش بیلن بقیردیم:

– آچیشگه اجازه بېرینگ!

حضار گپیمدن هیچ نرسه توشینمه‌دیلر. ریجه‌گه کؤره قرشی تمانیمیز هم بقیریشی کېره‌ك ایدی.

– اجازه بېرینگ یاپه‌ی!

بیز بوتون بیر ییلنی فزیك درسی اؤرنیگه کیلکینلرنی آچیش یا یاپیش مسأله‌سیگه اؤیلب، شو یؤسینده دموکراسی مفهومینی توشینگن ایدیك.

ینه قیچقیردیم:

– آچه‌یلیك!

– یاپه‌یلیك!

مېنینگ ایزیمدن دهشتلی بیر سېس بقیردی:

– یاپینگلر، دېیمن!...

اونینگ ایزیدن بله‌لرنینگ قولاق تېشر تاووشلری کؤته‌ریلدی:

– آچه‌یلیك!

– یاپه‌یلیك!

بهجت بېگ مېنینگ بیرینچی بؤلیب بقیرگنیمنی بیلگن ایدی. شو باعث آتیمنی توتیب:

– اېندی مکروفون آلدیگه باریب، بو حقده فکرینگنی شرحلب بېر! دېدی.

مېن بو نرسه‌نی اؤیله‌مه‌گن ایدیم. شونینگ اوچون ییقیلیب-سوریلیب، بیر عمللب اؤزیمنی مکروفون آلدیگه یېتکزدیم.

بهجت بېگ سؤره‌دی:

- اکبر بېگ، سیزنینگچه سلیم عقل، ساغلام بدنده می؟

- جناب اجازه بېرینگ آچه‌یلیک!

"آچه‌یلیک" تمانداشلری عباره‌سینی تیلیمگه آلیشیم بیلن‌آق، "یاپه‌یلیک" عباره‌سی تمانداشلری بیر دنیگه بقیردیلر:

- جنابلر، اجازه بېرینگ یاپه‌یلیک!

نوری و شوکت دوبی هم اؤشه دورری و ناخراش تاووشلری بیلن شاوقینله‌دیلر:

- اجازه بېرینگ، آچه‌یلیک!

بهجت بېگ ناراحتلیک بیلن دېدی:

- اکبر بېگ، سؤراغیم‌گه جواب بېر. أیت-چی: سلیم عقل، ساغلام بدنده می؟

مېن گنگس بؤلگن ایدیم، اینیقسه شو سؤراق تؤغریسیده. سالون‌نینگ آلدینگی تؤرت قطاریده اؤلتیرگن مهمانلر اؤز ارا صحبت قیلماقده اېدیلر. شونده اولر اره‌سیدن سیمیز بیر کیشی اؤرنیدن توریب، دېدی:

- هرکیم‌گه بیرینچیدن ساغلام بدن کېره‌کلیگی‌گه شک یؤق. چونکه بیرکسل کیشی‌نینگ وجودی ...

حضاردن بیر کیشی اونینگ سؤزینی کېسیب، دېدی:

- سؤزینگیز تؤغری بؤلسه اگر، اونده برچه پهلوانلر، بوکسورلر و قیلیچ بازلر دانشمند و پروفیسور بؤلیشلری کېره‌ک اېدی-کو!

مهمانلر هم خودّی مکتب اۋقووچیلری کبی بیر-بیرلری بیلن بحثله‌شیب کېتگن ایدیلر.

بهجت بېگ حیرت و تعجب عالمیده ینه مېندن فکریمنی اَیتیشنی سۆره‌دی.

ناچار دېدیم:

– جناب، نېچه دقیقه آلدین أیتدیم-کو. فکریمچه کیلکینلرنی آچیش کېره‌ک!

بهجت بېگ نینگ پیشانه‌سیده تېر تامچیلری تاپیلگن ایدی. او کیلکین و اېشیک و مطرح قیلینگن موضوعنی اَییریشگه قُربی یېتمه‌ی تورگن ایدی. مېن هم فرصتدن فایده‌له‌نیب، سۆزیمگه دوام اېتدیم:

– حاضر بهار فصلی دیر و هوانینگ ایسیشی اوچون اولرنی آچمسلیککه مجبورمیز. بیراق تازه هواگه محتاجمیز، اجازه‌تینگیز بیلن اولرنی آچه‌میز.

بو جمله‌لرنی تیلیمگه آلیش علتی بو ایدی که، بیز بوتون بیر ییلنی فزیک درسی اۋرنیگه شو نرسه‌لرنی بحثلشگن ایدیک-ده. شو اوچون دنیانینگ برچه حقیقتلرینی کیلکینلر آچیق بۆلیشیگه جلب اېتیب، اثباتلشگه حرکت قیلدیم.

بهجت بېگ مېنینگ فکریمگه قرشی بۆلگن گروه نماینده‌سینی چقیردی. او صمد بېگدن اۋزگه کیشی اېمس ایدی. صمد بېگ مکروفون ارقه‌سیگه توریب، دېدی:

– مېن بو اکبرچه‌نینگ فکری بیلن بوتونله‌ی قرشی‌من!

بهجت بېگ سېکین‌گینه دېدی:

– صمد بېگ، یخشی بیله‌سیز که دموکراسیده اکبرچه یۉق. یخشی‌سی اونی اکبر بېگ، دېب خطاب قیلینگ!

– جدا یخشی، بیراق مېن بو بله‌گینه بیلن هم عقیده اېمس‌من.

ناراحتلیک بیلن دېدیم:

– صمد جان آغزینگگه قرەب گپیر. مېنینگ آتیم بار و آتیم بله‌گینه اېمس!

بهجت بېگ دېدی:

– اکبر بېگ، صمد جان دېمنگ، صمد بېگ دېنگ!

– خوب بې بوته صمد بېگ، مېن بیلن قرشی سن، اَ؟

بهجت بېگ دېدی:

– اکبر بېگ اونی بې‌بوته دېب خطاب قیلمنگ. بو دموکراسی قاعده‌لریگه قرشی دیر، اخیر!

بو مدتده حضار هم ایکی گه بۉلینگن اېدیلر. بیر عده‌لر سلیم عقل تمانداشی و بیر عده هم ساغلام بدن تمانداشی بۉلدیلر. بو بیلن مکتب سالونیده ایکی قره‌مه‌قرشی موضوع بحثیگه أیلَندی.

بیز اېسه کیلکین‌لرنینگ آچیق یا یاپیقلیگی اوستیگه کېسکین بقیر-چقیر قیلر اېدیک. حضار هم گاه سلیم عقل و گاه هم ساغلام بدننی مطرح قیلیب، امکانی باریچه تماغ ییرتیب، شاوقین سالر اېدیلر.

نوری بېگ بقیردی:

– آچیشیمیز کېره‌ك!

حِلمی قره بقیرردی:

– یاپیشیمیز کېره‌ك!

بهجت دموکراسی بقیر-چقیرلر ایچیده حیران و سرسان قالیب، صمد بی بوته‌دن سۉره‌دی:

- نیمه اوچون کیلکینلرنی یاپه‌یلیک؟

صمد بې‌بوته اۉز فکریچه کیلکینلرنی یاپیشگه دلیل بۉله‌دیگن آغزیگه کېلگن نرسه‌لرنی فزیک اۉقیتووچیسی‌گه أیتدی.

دموکراتیک بحث و مجادله اېنگ کېسکین پله‌گه یېتگن اېدی. مېن اۉته هیجان بیلن بقیردیم:

- آهای اېشک حِلمی، نېگه کوتیب توریب‌سن! بیراق دراو اۉزیمگه کېلیب، دموکراسی اصولیدن قنچه‌لر اوزاقلشگنیم‌نی توشونیب یېتدیم.

حِلمی قره أیتگن سۉزیمدن پشیمان بۉلگنیم‌نی بیلمسدن، اۉته غضب بیلن یقه‌منی اوشلب بقیردی:

- اېشک اۉزینگ و آته‌نگ!...

بیرلحظه‌ده سالون ستیژی‌نینگ بیر بۉلیمی یکه‌مه-یکه اورا-اور صحنه‌سیگه أیله‌نیب، قیلالگنیمیزچه بیر-بیریمیزنی اوردیک. خداگه شکر که شوکت دوبی و نوری اۉرته‌گه اره‌له‌شیب، اۉرینسیز ساده بیر شۉخلیک و هزلدن چیققن جنجالنی باستیردیلر.

آچیق کیلکینلر تمانداشلری هیجان بیلن بقیریب، کیلکینلرنینگ آچیق بۉلیشینی ایستر اېدیلر. عکسینچه کیلکینلرنینگ یاپیق بۉلیشی تمانداشلری جدیت بیلن اۉز ایستکلرینی قبول قیلدیرماقچی اېدیلر.

مهمانلرنینگ وضعی هم بیزلردن یخشی اېمس اېدی. اولرنینگ بقیر-چقیرلری هم کۉککه‌چه یېتیب بارگن اېدی!

بلاخره، اۉشه کونگچه ایشیتیلمه‌گن مدیریمیزنینگ ناخراش هیبتلی تاووشی قولاغیمیزگه ایشیتیلدی.

مکتب مدیری بیزگه یخشی قره‌گندن سۉنگ، میَنگه باقیب دیدی:

- خۉش، بو یېرده نیمه گپ؟

بهجت بیگ غیجیملنگن نیکتایی و ییرتیلگن کۉیلگی بیلن بیر یاقده تورگن و جیم ایدی.

مکتب سالونی خودّی اۉتده یانگن محلگه أیلنگن ایدی. میَن أیته‌دیگن هیچ نرسه‌م یۉقلیگی اوچون شونچه قیلالدیم که:

- جناب حِلمی قره، جناب شوکت دوبی، جناب! ... دیسم، مدیرنینگ قتیق بیر ترسکی‌سی بیلن بیرلحظه‌ده دنیا کۉزیمگه قپ-قرانغو بۉلدی. بهجت بیگ بشقه مکتبگه تبدیل بۉلگندن سۉنگ، وضعیت عادی بۉلدی.

اۉشه کوندن نَری قچان که مدیر صنفیمیزگه کیلیب کیلکینلرنینگ آچیقلیگینی کۉرسه، یوکسک سیس بیلن بقیره‌دی:

- دموکراسی ممنوع، کیلکینلرنی یاپینگلر!

و هروقت اولرنی یاپیق کۉرسه "دموکراسی ممنوع!" دیگن عبارتنی أیتیب، کیلکینلرنینگ آچیلیشی‌گه بویروق بیره‌دی.

بوکون کیلیب، قره‌نگ که صمد بیگ بی‌بوته، حِلمی قره، شوکت دوبی‌لرنینگ هر بیری یورتیمیزنینگ تانیقلی سیاستچی، اداره‌چیلریگه أیله‌نیب، مملکت باشقروی بیلن بند بۉلگنلر. سیزلر اولرنی یخشی تانییسیزلر. میَن بو حکایه‌ده اولرنینگ آتینی اۉزگرتیریب، مستعار آتلر قۉیگن‌من!

مدال آلگن ایشک!

بیر بار ایدی، بیر یاغ ایدی، قدیم‌نینگ زمانیده، ملکی‌نینگ امانیده بیر یورتده بیر پادشاه حکومت قیلر ایدی. بو پادشاه قلمرویده گویا دموکراسی قویاشی پارلب، او یورت توپراغیده ایرکینلیک درختی‌نینگ یم-یشیل یپراقلری گؤرکیره‌ب آچیلیب، گلستانگه أیلنتیرگن ایدی. او یورت آدملری نینگ هیچ قنداق غم-قیغوسی یؤق ایدی.

بلا چپ بؤلسین، نیمه بؤلدی یو کؤپ ییللردن سؤنگ، بیر کونی یورتگه مثلی کؤرینمه‌گن قحطچیلیک یوز بیردی. مؤل-سؤللیک و ناز و نعمتده یشب یورگن اولوس کیچه‌نینگ نانیگه محتاج بؤلیب، حتی بیر بورده نان نینگ حسرتیده قالدیلر.

قحطچیلیک آدملرنی ایاقدن تشلشینی سیزگن پادشاه، بو مدهش فلاکت بیلن کوره‌شماق اوچون بیرار چاره ایزلب تاپیشنی اؤیله‌ماققه توشدی. نهایت، او اؤزیچه بیر یؤل تاپیب، بو حقده فرمانینی رعیتگه ییتکزماق مقصدیده جرچیلرگه، بوتون یورتگه جر اوریشلرینی بویوردی. جرچیلر

محله‌مه-محله و کوچه‌مه-کوچه یوریب، شهرنینگ برچه بورچکلریگچه باش اوریب، شونداق جر اوردیلر:

– "اې مردم...! بې‌خبر قالدیم دېمنگلر، بیلینگ و آگاه بۉلینگ!... اۉز یورتیگه بیرار خدمت قیلگن یا فایده‌سی یېتگن کیشی اۉزینی تېزده پادشاه سرایی(قصری)گه یېتکزسین! عالم پناه سلطانیمیز اولرگه فخرلی مداللر بېره‌دیلر، آها..ها.. ی...ی..ی!"

اولوس آچلیک و قشّاقلیک، درد و قیغولرینی اونوتیب، پادشاه‌نینگ فخرلی مدالینی آلماق اشتیاقیده تۉپ-تۉپ بۉلیب، سرای تمان یۉل آلدیلر. پادشاه بۉلسه هرکیم‌نینگ ارزشی و فعالیتیگه کۉره تورلی مداللرنی نظرده توتگن اېدی. بیرینچی درجه‌لیسی آلتین یولدوزلی مدال؛ ایکینچی درجه‌سی آلتین سووی یوریتیلگن مدال؛ اوچینچیسی کوموش(نقره) قاپلنگن مدال؛ تۉرتینچیسی تېمیر مدال؛ بېشینچیسی برنز مدالی؛ آلتینچی درجه‌سی مس مدالی و یېتینچیسی بۉلسه حلبی...

اۉزینی سرایگه یېتکزگن هر بیر کیشیگه بیرته مدال نصیب بۉلگن اېدی. نهایت، اوشبو پادشاه یورتیده گپ شونگه‌چه یېتیب بارگن اېدی‌که، مدال یسش اوچون حتی تېمیر-توسکیلر، حلبی و تونیکه‌لرنینگ میده-چویده‌لریگچه هم قالمه‌گن اېدی! غرورگه تۉله اولوس‌نینگ بورتیب چیققن کۉکسلریده‌گی مداللر، خودّی کېتیچیلر خچیری‌نینگ بۉیینیگه آسیلگن مینچاقلر سینگری تاقیلگن اېدی!

بیر هۉکیز پادشاه تماندن بېریلگن مداللرنینگ خبرینی اېشیتیب، همده آدملرنینگ بورتیب چیققن کۉکسلریده‌گی تاقیلگن یلتیراق مداللرنی کۉریب، اۉز-اۉزیگه دېگن اېدی:

– حقیقتده مدالنی آلیش مېنینگ حقیم اېدی!"

و شونینگ اوچون هم پادشاهدن مدال آلیشگه تصمیم آلگن اېدی.

هۉکیز باشیده‌گی اوشبو فکر بیلن، آچلیکدن تېریسی سویگیگه یاپیشگن، سیلّه‌سی قوریگن حالده شاشیلیب یوگور-یوگور قیلیب اۉزینی سرای اېشیگیگه یېتکزدی. او اېشیک قراوولباشی‌سیگه شونداق دېدی:

– پادشاهگه، بیر هۉکیز سیز بیلن کۉریشیشنی ایسته‌یدی، دېب خبر بېرینگلر!

قراوولر هۉکیزنی هیده‌ب یبارماقچی بۉلدیلر، بیراق هۉکیز بیر قدم هم نری سیلجیمه‌گن اېدی.

– پادشاهنی کۉرمه‌گونیمچه، اۉرنیمدن اصلا قیمیرله‌مه‌یمن!...

هۉکیز بو نرسه‌نی أیتگندن سۉنگ، مغره‌ی باشله‌گن اېدی.

قراوولر پادشاهگه خبر بېریشگه مجبور بۉلگن اېدیلر:

– عالم پناه، بنده‌لرینگیزدن بیر هۉکیز خدمتینگیزگه کېلماقچی...

پادشاه: بو اېندی قنداق هۉکیز بۉلدی؟ دېب، بویوردی:

– قۉیینگلر کېلسین، کۉره‌یلیک- چی، بو نیمه ایستر اېکن...

پادشاه حضوریگه هۉکیزنی قبول قیلیب، اونگه قره‌ته دېگن اېدی:

– قنی مغره، نیمه ایسته‌یسن؟...

– هۉکیز پادشاه‌نینگ اوشبو سۉراغیگه شونداق جواب بېرگن اېدی:

– پادشاهیم، اېشتیشیمچه برچه‌گه مدال بېرگن اېکن‌سیز. مېن هم سیزدن بیر مدال ایسته‌یمن.

پادشاه بو سۉزلرنی اېشیتیب، یوکسک بقیرگن اېدی:

– قیسی حق اوچون مېندن مدال ایسته‌یسن؟ مدال بېریشیم اوچون، أیت-چی بو یورتگه نیمه خدمت قیلگن سن؟...

اۉشنده هۉکیز: سروریم، دېب سۉزگه باشله‌گن ایدی:

– اگر مېن مدال آلیشگه لایق بۉلمه‌سم، اونده کیم لایق دیر؟ منه ایشیتینگ، انسانلرگه موندن آرتیق نیمه قیله‌ی؟ ایتیمیز(گوشتیم) نی ییېسیزلر؛ سوتییمیزنی ایچه‌سیزلر؛ تېریمیزنی کییه‌سیزلر؛ یېر هیده‌ی‌سیزلر؛ حتی تپّیم‌دن هم فایده‌له‌نیب یاقه‌سیزلر! اېندی سیز أیتینگ، بیر حلبی مدال آلماق اوچون موندن آرتیق بشقه نیمه قیلیشیم کېره‌ک؟

پادشاه هۉکیزنینگ ایستگینی حقلی بیلیب، اونگه بیرته ایکینچی درجه‌لی مدال بېرگن ایدی. هۉکیز بۉلسه بۉینیگه مدال آسیلگن حالده، خوشلیکدن کولیب اۉینب کېله‌یاتگنده، یۉلده خچیر بیلن اوچره‌شیب قالگن.

– سلام هۉکیز ایناغه!

– سلام خچیر ایناغه!

– قه‌یېردن کېلاتیب سن؟ بو قووانچینگ نینگ دلیلی نیمه دیر؟

هۉکیز، بۉلیب اۉتگن واقعه‌نینگ برچه‌سینی بیرمه-بیر خچیرگه قصه قیلدی. خچیر هۉکیزنینگ پادشاهدن مدال آلگنینی ایشیتیب، هیجانله‌نیب سرای تمان یورغه‌لب باریب، قراوولرگه شونداق دېبدی:

– سلطانیمیز، سروریمیزنی کۉرماقچی من!...

قراوولر دېدیلر:

– بونینگ امکانی یۉق.

بیراق خچیر اجدادیدن میراث آلگن عادتیگه کۉره، سرای ایشیگی تمان نیچه جفتک آتگن. قراووللر بۉلسه بونی کۉریب، موضوعنی پادشاهگه باریب عرض قیلیبدیلر. او شونداق بویوریبدی:

– أیتینگ، بنده‌م خچیر هم کیلسین. قنی کۉره‌یلیک او نیمه ایستر ایکن؟...

خچیر پادشاه‌نینگ حضوریگه کیلیب، خچیرلرچه سلام بیریب، پادشاه‌نینگ قۉل و ایاغینی اۉپگندن ساره، مقصدی اوندن مدال آلیش بۉلگنینی أیتگن. پادشاه اوندن سۉره‌دی:

– بو یورتگه قیسی خدمتینگ اوچون مین سینگه مدال بیره‌یین؟

– ای پادشاهیم! موندن آرتیق نیمه قیلیشیم کیره‌ک؟ اورو‌شلرده قورال-یراغلرینگیزنی ارقه‌مگه آلیب تاشیگن مین ایمس‌من می؟ صلح و تینچلیک پَیتی میندن اۉزگه کیم هم بله‌لرینگیز ارقه‌سیگه کۉته‌ریب، آلیب یوریدی؟ مین بۉلمه‌گنیمده، برچه ایشلریز میدانده قاله‌دی-کو!

پادشاه خچیرنی هم حقلی بیلیب:

– بنده‌م خچیرگه هم بیرته بیرینچی درجه‌لی مداللردن بیرینگلر! دیب بویوروغ بیره‌دی.

خچیر جدا قووانیب، یۉلده سکره‌ب، چاپیب کیله‌یاتگنیده، بیر ایشککه اوچره‌یدی.

ایشک خچیرنی کۉریب دیدی: سلام جیه‌ین...!

– سلام ابه‌جان...!

– قه‌ییردن کیلاتیب سن؟ قه‌ییرگه کیته‌سن؟

خچیر، بۆلگن برچه واقعه‌نی ایشککه قصه قیلیب بیرگندن سۆنگ، ایشک هم أیتدی:

- خو... شونداق می؟! حالی که شونداق ایکن، اونده مین هم پادشاهیمیز قاشیگه باریب بیر مدال آله‌من!...

کیین ایشک سرای تمان یورغه‌لب کیتگن ایدی.

سرای قراوولری: ای...ش..ش، نیمه گپ؟ تاخته!... قه‌ییرگه؟! دیب، ایشکنی تصمیمی‌دن واز کیچیرماقچی بۆلگن ایکنلر. بیراق ایشک کۆنمه‌گن و اولرنی پادشاهگه خبر بیریشگه مجبور قیلگن. قراووللر ایسه پادشاه قاشیگه باریب، شونداق دیبدیلر:

- سلطان اعلیحضرتلری، بنده‌لریزدن بۆلمیش ایشک کیلیبدی و خدمتینگیزگه کیلماقی!

پادشاه ایشکنی حضوریگه قبول قیلیب، اوندن سۆره‌بدی:

- ای بنده‌م، ای ایشک، سین ایندی میندن نیمه ایسته‌یسن؟

ایشک هم اۆز ایستگینی أیتیبدی. حوصله‌سی توگه‌گن پادشاه، اۆپکه‌له‌نیب (غضبله‌نیب) بقیریبدی:

- هۆکیز بو یورت و ملتگه ایت و تیری و تیّی سی بیلن خدمت قیلگن؛ خچیرنی دیسنگ، او اوروشده و تینچلیکده یوک تاشیب یورتگه محنت قیلگن. ای ایشک، أیت-چی سین بو یورتگه نیمه خدمت قیلگن‌سن؟ و نیمه اوچون ایشک بۆلگنینگ‌گه قره‌مه‌ی، میندن مدال ایسته‌یسن؟... أیت-چی، قیسی بیر مهم ایشینگگه کۆره، مینینگ حضوریمگه بونداق گستاخ و پرواسیزلرچه کیریب کیلگن سن؟

ایشک کیف یوزەسیدن بیر نیشخند اوریب، پادشاه تمان ایشانچلی باقیب دېدی:

– اې شاهیم، اې سروریم، ایشکلر بندەلریز سیزگه اېنگ کته خدمتلرنی قیلگنلر، بیلسەیز اگر. اگر مېندیک مینگلرچه ایشک بندەلرینگ بؤلمەگنیده، بو تختگه اؤلتیرەآلر میدینگ؟ سلطنت قیلالر میدینگ؟ بیز ایشک بندەلرینگنی دعا قیل، بیز ایشکلر بارلیگی اوچون‌گینه، مونداق دَور سوریب حکومت قیلالەسن.

پادشاه بو سؤزلرنی ایشیتیب، حضوریگه تورگن ایشک، بیر حلبی مدال آلیش بیلن قناعت قیلەدیگن ایشکلردن ایمسلیگی‌نی توشوندی. شونینگ اوچون ایشکنی خطاب قیلیب دېدی:

– اې ایشک، اې بندەم، سېنینگ خدمتینگگه یرەشه بېرەدیگن مدالیم یؤق. اما سېنگه عمرینگ اداغیگچه هرکونی شاهانه آخوردن بیر تؤربه سمان نظرده توتگن‌من. یېگین و سلطنتیم بقاسی اوچون عر-عرلب یور!... (اداغ)

قۋیلرنینگ بویوک امپراتورلیگی

تاریخ دوره‌لریدن بیریده، بۋریلر اوچون آو(شکار) قیله‌دیگن آولاق قالمه‌گن ایدی؛ چونکه حیوانلر سلطانی ارسلان، یۋلبرس، قاپلان و اولرگه اۋخشش کوچلی ییرتقیچ حیوانلر، جهان نینگ برچه آولاقلرینی بۋلیب آلگن ایدیلر. بۋریلری نینگ آولشی اوچون اۋزگه ییر قالمه‌گن ایدی.

بۋریلرنینگ اۋزلری هم ییرتقیچ حیوان بۋلسه‌لر-ده، بیراق ییرتیقیچ‌لیکده ارسلان، یۋلبرس و قاپلان کبی حیوانلرگه تینگ کیلالمس ایدیلر. شونینگ اوچون، ارسلان، یۋلبرس و قاپلانلرگه تیگیشلی منطقه‌لرگه باریب، آو قیلالمس ایدیلر. بو بیلن، یشش اولر اوچون جدا قیینلشر ایدی و حتی آچ قالر ایدیلر.

بۋریلر بو وضعیتدن چیقماق اوچون بیرار چاره اۋیلب تاپیشلری کیره‌ک ایدی. بو اوچون اولر ییریک بیر قوریلتاینی سررشته قیلدیلر و اونده یوزه‌گه کیلگن قیینچیلیکده بیران چاره تاپماق اوچون اۋز ارا بحث و مشوره

قیلدیلر. اداغده موضوعنی بیلیملی یاش‌اولوغلری بیلن مصلحت قیلیشگه کېلیشدیلر. بیلیملی کېکسه بیر بۉری قوریلتایگه کېلدی. او دېدی:

– جدا سېویملی ایناغه‌لریم، قدرلی همنوعلریم! ارسلانلر، یۉلبرسلر و اولرگه اۉخشش حیوانلر استعمارچیلر دیرلر. بو بویوک استعمارچیلر جهان‌نینگ اېنگ یخشی یېرلرینی ایگللب، بیز بۉریلر اوچون هیچ بیر یېرنی قۉیمه‌گنلر. بیز هم یششیمیز اوچون بیر یېر ایسته‌یمیز. هرچند بیز بۉریلر هم ییرتقیچ، کوچلی و اوندن تشقری هوشلی هم بیز، بیراق یششیمیز اوچون بیران بیر یېر قالمه‌گن.

سۉزی بو یېرگه یېتگنده، بیلیملی کېکسه بۉری بیر آز تاخته‌لیب، تماغینی صافله‌گندن سۉنگ بو پیشنهادنی بېردی:

حرمتلی ایناغه‌لر! سېویملی همنوعلر! برچه‌میز "بۉریلر برچه‌دن اوستون دیرلر!" دېب بقیریشنی پیشنهاد اېته‌من.

قوریلتای ده‌گی برچه حاضر بۉریلر بو پیشنهادنی قبول قیلدیلر. اولر نه یلغوز اۉشه کونی، بلکه هرپیت و هر یېرده بیرگه شونداق دېب بقیردیلر:

– "بۉریلر برچه‌دن اوستون دیرلر!"

– "بۉریلر برچه‌دن اوستون دیرلر!"

– "بۉریلر برچه‌دن اوستون دیرلر!"

و بو جمله بۉریلر جمعیتی نینگ هدفلی شعاریگه أیلندی.

کېین کېکسه بیلیملی بۉری سۉزیگه شونداق دوام اېتدی:

– بیزنی هم بعضی بیر مستعمره‌لریمیز بۉلیشی کېره‌ک. بو مورده مېنینگ پیشنهادیم شو:

-قۆيلرگه هم "قۆيليك بويوك امپراتورليگی"نی توزيشگه اجازه بېره‌يليك. برچه قۆيلر "قۆيليك بويوك امپراتورليگی"نی قوريشگه بير يېرگه تۆپلنسه‌لر، بيز او يېرنی قورشب آليب قۆلگه آله‌ميز و آچليكده، تۆيگنيميزچه اولرنی يېيميز.

بو پيشنهاد بۆريلر قوريلتاييده تصويب اېتيلدی و بونينگ عملی قيلماق اوچون بۆريلرنينگ بيليمدانلری بير ييغين توزديلر. ييغينده اوشبو پيشنهادنينگ عملی قيليش يۆللری تېكشيريلدی. بشقه بير بيليملی بۆری دېدی:

- قۆيلرنی يېاليشيميز اوچون، برچه‌دن آلدين اولرنی بير يېرگه تۆپله‌يليك.

بشقه بير عقللی بۆری دېدی:

- تۆپه-تۆغری، قۆيلر هم بشقه جاندارلر كبی خطرنی سېزگنلريده اۆز تېگره‌گلريگه تۆپلنه‌ديلر. بونينگ اوچون بيرار ساخته خطرنی اۆيلب چيقاريب، قۆيلرنی اونگه ايشانتيره‌يليك؛ مثال اوچون بو خوفلی خطر "قالاپينتوپ" بۆليشی ممكن...

جلسه‌ده‌گی بۆريلر: "قالاپينتوپ" خطری دېگنی نيمه‌دی؟ دېب سۆره‌ديلر.

عقللی بۆری اوشبو خطرنينگ ساخته‌ليك و غيرواقعي بۆلگنينی ايتيب، دېدی: بير غيرواقعی و ساخته خطرنی حقيقي خطردن كۆره كۆپراق قۆرقينچلی قيليب تصويرلش ممكن. چونكه حقيقي بير نرسه اېرته می، كېچ می بَری بير آشكار بۆله‌دی، بيراق واهی و ساخته بير نرسه نينگ آشكار بۆليش امكانی يۆق!

بۆریلر ایسه، قۆیلرنی "قالاپینتوپ" خطری تهدید قیلماقده، دیب خبر قیلیش و بو خطرگه قرشی دایم و هریرده قۆیلرنی حمایه قیلهمیز، دیگن فکرنی اولرگه اۆقتیریش کېره‌ك، دیگن تصمیم آلدیلر.

بو پیشنهاد توگل رأی(رأیلر اتفاقی) بیلن تصویب قیلیندی. کېین ینه بیر دانا بۆری دیدی:

– قۆیلرنی بیرگه تۆپلش اوچون اولرنی الده‌ش و "قالاپینتوپ" خطری تهدیدیگه ایشانتیریش تۆغری، بیراق بو یېترلی ایمس. اوندن تشقری، اولرنی بویوك بیر آرمانگه هم ایشانتیرماق لازم. بو آرمان اولر اوچون هیچ قچان عملگه آشمه‌یدیگن، آلیس بیر رویا و چوچوك بیر توش بۆلسین.

بشقه بۆریلر شو سۆزلرنی أیته‌دیگن بۆریدن سۆره‌دیلر:

– قۆیلر سوریك-سوریك بۆلیب ایرگشه‌دیگن، تحققی رویا بۆلگن قنداق بیر آرماننی اولرگه تلقین قیلیش کېره‌ك؟

عقللی بۆریلر اولرگه شونداق جواب بېردی:

– اولرگه "قۆیلرنینگ بویوك امپراتورلیك" قوریش ضرورتینی توضیح بېره‌میز و بو آرمان آتینی هم "قۆیگرایلیك" قۆیه‌میز.

جلسه‌ده تصمیم آلینگندن سۆنگ، تصمیمنی عملگه آشیرماققه باشله‌دیلر. بۆریلر بۆلسه، قۆیلر اره‌سیدن اینگ منفعت پرست، اینگ خودخواه و اینگ احمقلرینی تاپیب، اۆزلریگه موافق و علاقمند قیلیب آلدیلر. بۆریلرگه تمانداش و همکار بۆلگن قۆیلرگه رشوت صفتیده اینگ یخشی اۆتلاقلر و اینگ کېنگ اۆلنگلرنی کۆرسه‌تر ایدیلر. شونداق قیلیب، قۆیلر اره‌سیده "قۆیگرایلیك" آقیمی رواجلنه باردی. "قۆیگرایلیك" آقیمی حقیده کۆپگینه کتابلر یازیلدی. او کتابلرده شونداق یازیلگن ایدی:

"بیز قۉیلر برچه حیوانلردن اوستون‌میز. قره‌نگ ارسلان و یۉلبرس نینگ ساچیدن یونگ حاصل بۉلمه‌یدی، بیراق بیزنینگ ساچیمیزدن ایٖنگ یخشی یونگ قۉلگه کیٖله‌دی. حتی قییمیز یاقیلغی و پارو(کود) صفتیده فایده‌له‌نیله‌دی. حال بو که ارسلان و یۉلبرس‌نینگ مدفوع‌سی بو گۉزه‌ل دنیانی افلاسلنتیریشدن اۉزگه نیمه‌گه یره‌یدی؟ بیز قۉیلر ایٖنگ اوستونلردن‌میز. شونینگ اوچون، بیز "قۉیلرنینگ بویوک امپراتورلیگی"نی قورماغیمیز کیٖره‌ک. بو امپراتورلیکنی قورماق اوچون قۉیگرایلیک مرکزلرده بیرلشماغیمیز لازم. یاولریمیزگه قرشی بیر-بیریمیزنی قۉللشیمیز کیٖره‌ک!... "قالاپینتوپ" یۉقالسین!... بیز قۉیلرنینگ بویوک امپراتورلیگینی قوره‌میز. برچه اۉرمانلر، کیٖنگ اۉتلاقلر و اداغی یۉق اۉلنگلر بیزنیکی بۉله‌دی...بیز "قالاپینتوپ"نینگ باشینی تاشگه ینچیب تشله‌یمیز!..."

بۉریلر، شونداق فکری بۉلگن قۉیلرنی حمایت قیلیب، اولرگه کمکلشر ایٖدیلر. بیر تۉپ(گروه، دسته) قۉیلر بۉریلرنینگ بو حمایت و کمکلرینی کۉریب، اۉیگه چۉمیلیب، اۉزلریچه اۉیلر ایٖدیلر:

"بیز بۉریلر حقیده قنچه‌لر ینگلیشگن ایٖکنمیز. حال بو که جدا هم خیرخواه و کمکچی ایٖکنلر... بۉریلر بیزنینگ دوستلریمیز ایٖکنینی ایٖندی توشوندیک..."

جدا بیلیملی، تجربه‌لی و ایش بیلرمان بۉلگن بۉریلر، قۉیلرگه متخصص و مشاورلر ییبارر ایٖدیلر. بو متخصص و مشاور بۉریلر، قۉیلرگه ورکشاپلر و سمینارلر ارقه‌لی مشوره بیٖریب یۉل-یۉریق کۉرسه‌تر ایٖدیلر.

بۉریلر متخصص و مشاورلردن تشقری، قۉیلر ایچیگه ایغاقچیلر (جاسوسلر) هم ییباردیلر. بو ایغاقچیلر، درواقع قۉی‌نینگ تیٖریسینی نقاب

قیلیب کییب آلگن ماهر بۉریلر ایدیلر. بو بۉریلر یخشی تربیه‌لنگن ایدیلر و خودّی قۉیلردیک بع-بع قیلیب مغرر ایدیلر. قۉیلر ایسه اولرنی خودّی اۉزلری سینگری اۉیلر ایدیلر. بو ایغاقچیلر هر بیر سۉزنی "بیز هروقتدن کۉره حاضر کۉپراق بیرلیک و بیرلشووگه محتاجمیز" دیگن جمله بیلن باشلر ایدیلر. بو مقدمه بیلن، اولر قۉیلرنی بیر منطقه‌ده بیرلیک و بیرلشووگه چارلر ایدیلر.

اولر اره‌سیده جدا تیز ترقلگن قۉیلرنینگ بویوک امپراتورلیک آرمانی، سوریککدن سوریککه تۉختاوسیز ترقلماقده ایدی. یاولری بۉلگن "قالاپینتوپ"گه قرشی قۉیلرنینگ برچه سوریکلری بیرلشوو و بیردملیکلرینی ایسته‌دیلر. اولر امپراتورلیکده چیکسیز اۉلنگلر و کینگ اۉتلاقلر حسرتیده ایدیلر. هه! قۉیلرنینگ برچه سوریکلری او یرگه جۉنب، برچه یاوولر و قالاپینتوپلرنی یۉق قیلماقچی ایدیلر.

اگر، برچه قۉیلر شونچه‌لیک احمق ایدیلر که بۉریلرنینگ بو حیله‌لریگه ایشانگن ایدیلر، دیسک ینگلیشگن بۉله‌میز. چونکه اۉز همنوعلرینی هوشیار قیلیشگه اینتیله‌دیگن عقللی قۉیلر هم اولر اره‌سیده بار ایدی. اولر "قالاپینتوپ" دیگن یاو یۉق و بونداق خطر بۉریلرنینگ‌گینه یَسَمه‌سی دیر، دیب أیتر ایدیلر. شونینگدیک، بۉریلرنینگ بونداق غیرواقعي خطرنی جعل قیلیشدن مقصدلری، درواقع قۉیلرگه اۉزلری حقیقي خطر ایکنلیک‌لرینی یشیرماق دیر، دیب اۉقتیرر ایدیلر. بو عقللی قۉیلر، قۉیلرنینگ بویوک امپراتورلیگی هم خیالی بیر نرسه ایکنلیگینی توضیح بیرر ایدیلر. اولر قۉیلر اۉشه خیالی امپراتورلیکده، مۉل-سۉل اۉتلاقلر و کۉکلم اۉلنگلر توشیده ییرتقیچ بۉریلر ییمیشی بۉله‌دیلر، دیب تأکیدلر ایدیلر.

اوزاقنی اؤیله‌گن عقللی قؤیلرنینگ برچه اینتیلیشلری هیچ بیر نتیجه بېرمه‌دی؛ چونکه بیرلیک اندیشه‌سی، یاووز قالاپینتوپ گه قرشی بیرلشوو تفکری همده قؤیلرنینگ بویوک امپراتورلیگی نینگ قوریش فکری جدا هم ترقه‌لیب کېتگن اېدی. بو اندیشه و تفکرلرگه قرشی بؤلگن کیشیلرنی خاین و قؤیلرنینگ دشمنی صفتیده کؤرر اېدیلر. اولرچه، قؤیلرنینگ بویوک امپراتورلیگیده اؤتلاقلر و اؤلنگلر حتی قیش نینگ قهره‌تان ساووغیده و قلین قارلرنینگ آستیده هم کؤم-کؤک اېدی. او یېر بیر بهشت دیر، قؤیلرنینگ بهشتی...

قؤیلرنینگ بویوک امپراتورلیگینی قوریش اوچون تلاشلر باره-باره کېسکین‌له‌شیب، تېزلشدی. خطرلی یاو "قالاپینتوپ"گه قرشی کوره‌شیش و اونی یېنگیش اوچون قؤیلر ایچیده نظامی قطعه‌لر توزیلدی. حتی قؤیلرنینگ یوریش-توریشی هم ایلگرگیدېک اېمس اېدی، بلکه اولر خودّی بؤریلر کبی یورر اېدیلر. اېندی اولر اؤتمیشلردېک بع-بع قیلمه‌ی، بلکه بؤریلر سینگری هووللشگه اینتیلر اېدیلر!

نهایت، بو تلاشلرنینگ اداغیده اؤشه تاریخی کون یېتیب کېلدی. خبرلر سوریکدن-سوریککه ترقلدی. بوتون دنیادن قؤیلرنینگ سوریکلری بیرلشوو؛ یاولری "قالاپینتوپ"نی یؤقاتماق؛ قؤیلرنینگ بویوک امپراتورلیگینی قورماق و او یېرده یشه‌ماق اوچون حرکتگه توشدی.

یؤل باسیش جدا آغیر و قیین کېچدی. برچه قؤیلر متخصص و مشاور بؤریلر کؤرستگن اوزون سایده تؤپلندیلر. اولر تؤختاوسیز و بیرگه‌لیکده بقیرر اېدیلر:

- قالاپینتوپ یؤقالسین!

– بونداق کونده بشقه هرزماندن کۉره بیرلیک و بیرلشووگه احتیاجیمیز بار...

– قۉیلرنینگ بویوک امپراتورلیگینی قورهمیز!

برچه آچ بۉریلر، اوزون سایده تۉپلنگن قۉیلرنی جیرگهلب (اۉرتهگه اۉرهب آلیب)، اولرنی آسانگینه ییرتر ایدیلر، بۉغیزلر ایدیلر و ییر ایدیلر؛ چونکه ایندی اولرنی حمایه قیلیش اوچون نی چوپان بار ایدی و نی هم سوریکنینگ اِیت (کوچیک، کۉپک)لری. شونده قۉیلر چین خطر قهیردن ایکنلیگینی ایندی یخشی توشونگن ایدیلر؛ چین یاولری کیملیگینی هم بیلیب، قنداق الدنگنلیکلرینی هم فهملهگن ایدیلر. بیراق خشت قالبدن الّه قچان کۉچیب بۉلگن ایدی. قۉیلرنینگ حماقتی نتیجهسیده بۉریلر هم کینگ بیر یورت و مستعمره ایگهسی بۉلگن ایدیلر. ایندی بۉریلر هم حکمرانلیک قیله‌آتگن بیر یورتلری بار ایدی.

بو یلغانلر و حیلهلرگه ایشانمهی الدنمهگن عقللی و هوشیار قۉیلر، اویاق-بویاق بورچکلرده بیکیندیلر و قۉیلرنینگ کیلهسی نسلینی قیته تربیهلهدیلر. اولر بۉلمهگنلریده ایدی، بوگون قۉی آتلی حیوانلرنینگ بیر توری دنیا یوزیدن بوتونلهی یۉق بۉلیب کیتر ایدی.

روایت قیلینگن اوشبو واقعه، قۉیلرنینگ تاریخیده بیتیلیب قالگن بۉلسه هم، بیراق جهانده بۉریلرنینگ اوشبو نیرنگ و الداقچیلیگی همان دوام ایتماقده. چونکه بوگونگی جهانده، خواه قۉیلر ارهسیده، خواه بشقه جاندارلر ارهسیده سودجولر، احمقلر و توبن (پست) کیشیلر مینگ افسوس حالی هم بار.

(عزیز نسین، ۱۹۷۳)

سوودن و هوادن!

سید بېگ‌نی تانیتیشگه اجازت بېرینگلر. اگر بیر بی‌خاصیت و بدقیلیق کیشینی تیریکله‌یین تانیتماقچی بۉلسم، سیدبېگ شونداق آدملرنینگ اېنگ یخشی اۉرنگی دیر. سید بېگ نې یمان کونگه و نې هم یخشی کونگه یره‌یدی. حتی بیران کون اوندن:

– سید بېگ، بو مملکتده نېچیته حزب بار؟ دېب سۉره‌سنگیز، هیچ قنداق جواب بېرمه‌یدی. یېلکه‌سینی قیمیرله‌تیب، لب-لونجینی‌گینه بوریب قۉیه‌دی، خلاص.

سید بېگ موقر و آدابلی اېرکک. مېندن اۉن یاش کته‌لیگی‌گه قره‌مه‌ی، یوریش-توریشیگه کۉره برچه‌لر مېنینگ آته‌م، دېب اۉیله‌یدی!

او جدا هم کم گپ، مجبور قیلینمه‌گونچه آغزینی آچیب گپیرمه‌یدی. سید بېگ شهردن تشقری آته‌سیدن میراث تېککن کته حویلیده خاتین و قیزی بیلن یشه‌یدی.

سید بېگ بیرار ایچ کیاو(خانه داماد) تاپیلسه، دېب اۉیلب یورگن. شو اوچون حویلی‌سینینگ بۉش قسمینی هم بیراوگه کرایه بېرمه‌گن. او،

قیزیگه بیرار یخشی جاوچی تاپلیب کېلیشی و بۉش قسمینی بۉله‌جک کیياوی اختیاریگه قۉییشنی کوتیب اۉلتیرگن.

مېن و سید بېگ هرکونی اېرته‌لب ریل‌ده اوچره‌شه‌میز. مبادا اوچره‌شوویمیز ریل‌ده یوز بېرمسه، کېین بیزنی شهرگه اېلته‌دیگن کېمه‌ده اوچره‌شوویمیز، یوز ده-یوز حتمی.

مېن آغیر کسللیگیم طفیلی ۱۵ کون اویده یاتگن اېدیم. شو اوچون سید بېگ‌دن خبرسیز اېدیم. ساغلگنیم‌دن سۉنگ، بیرینچی کونی ایشخانه‌گه کېته‌یاتگن پیتیمده سیدبېگ‌نی ریل‌ده اوچره‌تدیم. ریل‌دن توشیب، کېمه تمان یۉل آلگنیمده دوستلریمیزدن بیری سید بېگ‌نی خطاب قیلیب سۉره‌دی:

– سید بېگ، قنداق سیز؟

سیدبېگ جواب بېرمسدن یۉلیگه دوام اېتدی. کېمه‌گه یقین بارگنیمیزده، دوستلریمیزدن ینه بیری اونگه یقین باریب، سلام و علیکدن سۉنگ سۉره‌دی:

– سید بېگ هوا قنداق دیر؟

او درآو کېین‌گه قره‌ب چاپماققه باشله‌دی. سید بېگ‌نینگ یوزیگه قره‌سم، رنگ-قوتی خودّی گچ‌ده‌ی اوچگن!...

سید بېگ نینگ دوستیدن کېین "سید بېگ هوا قنداق دیر؟" دېگن تاووشلر ارقه‌میزدن اېشیتیلدی.

– سید بېگ، بیزدن ایه‌مه، ایت چی: هوا قنداق دیر؟

سید بېگ بو سؤراقلردن ناراحت اېدی، بیراق اؤزینی توتیشگه اینتیلر اېدی. او اؤزینی، دوستلری نینگ سؤزیگه اهمیت بېرمه‌گندېک کؤرسه‌تیشگه سعی قیلر اېدی.

کېمه‌گه کیریب، آستکی سالونگه باریب اؤلتیردیک. شونده سید بېگ نینگ اؤرتاقلریدن ینه بیری:

- سید بېگ السلام و علیکم!

مېن او آدمنی اصلا تانیمس اېدیم. او کېکسه و کېلیشگن بیر کیشی بؤلیب، اؤشه کونگچه اونی اداره‌میزده کؤرمه‌گن اېدیم. سید بېگ اونگه باقیب:

- سلام جناب، دېدی.

- سید بېگ حالینگیز قنداق دیر؟

- الحمدالله، یمان اېمس‌من.

- تېنگری همیشه ساغ و سلامت اسره‌سین. چیندن هوا قنداقلیگی‌نی ایتمه‌دینگیز-کو؟

سید بېگ ای‌دن آتیلگن اؤقدېک اؤرنیدن توردی و کلاه سینی آلیب او یېردن چیقدی. مېن هم ۲۰ ییللیک اؤرتاغیم نی یلغوزله‌تیب قؤیالمس اېدیم. شو باعث ایزیدن باردیم.

سید بېگ کېمه‌نینگ عرشه‌سیگه باردی و بیر آزدن سؤنگ، مېن هم اونگه یېتیب باریب، ایندمه‌ی یانیده توردیم.

سید بېگ‌نی بیرار نرسه ناراحت قیلگنینی پیقه‌گن اېدیم، بیراق بو نرسه‌نینگ علتینی سؤره‌شگه باتینالمه‌ی، دوستیم نی کؤپراق ناراحت و عصبانی قیلماقچی اېمس اېدیم.

مېن و سید بېک کېمه مقصدگه یېتیب بارگونچه جیم و آرام ایدیک، کېمه‌دن چیققنیمیزده همکار دوستلریمیز تغین سلامله‌شیب، سید بېگدن:

– سید بېگ هوا قنداق دیر؟ دېب سۆره‌دیلر...

بو سفر مېن هم عصبانی بۆلگن ایدیم و بو موردده دخالت قیلماقچی ایدیم، بیراق بو حقده معلوماتسیزلیگیم طفیلی باتینالمس ایدیم. اما بشقه تماندن آدملر بو مؤدب و مؤقر کیشی بیلن هزل قیلیشلرینی ایسته‌مس ایدیم.

سرویسگه مینگنیمیزدن سۆنگ طاقت قیلالمه‌ی سۆره‌دیم:

– سید بېگ، مېن بیلمه‌گن بیرار گپ-مپ اۆرته‌ده بار می؟

باشدن ایاغیمگچه دقت بیلن باقیب، سۆره‌دی:

– چیندن هم بو حقده هیچ نرسه بیلمه‌ی‌سن می؟

– یۆق، اصلا خبریم یۆق.

– کۆپ یخشی. عصر اداره تعطیل بۆلیب، کېمه‌گه مینگنیمیزده، برچه نرسه‌نی سېنگه أیتیب بېره‌من.

اۆشه کونی عصر پَیتی‌گچه فکر و هوشیم سید بېککه ایدی. ۱۵کون کسل بۆلیب اویده یاتگنیمده، بو مؤدب کیشیگه بیرار کار-حال یوز بېرگن، دېب اۆیله‌دیم.

اۆشه کونی عصرده بیز بندرده اوچره‌شدیک. سید بېگ تیار جۆنب تورگن کېمه بیلن کېتمه‌یلیک، بشقه‌سینی کوته‌یلیک، دېب التماس قیلدی.

سید بېگ کېمه‌ده تغین همکارلری تماندن مسخره قیلینیشنی ایسته‌مه‌گنینی بیلدیم و اینده‌مه‌ی کېینگی کېمه‌نی کوتیب توردیک.

سید بېگ بیر ساتووچیدن ۱/۵ کیلو بلیق ساتیب آلدی. بیر آز کوتگندن سۆنگ کېمه‌گه مینیب، ۸-۱۰ دقیقه‌ده اوییمیز تمان جۆنه‌دیک.

بلیقلرنینگ نملیگی خلته‌گه اۉتیب، خلته ییرتیلیب بلیقلر یېرگه توششی احتمالی بار ایدی. سید بېگ ایسه بونگه متوجه بۉلیب، بلیقلرنی محکم اوشلب توشیرمسلیککه اینتیلر ایدی.

مېن و سید بېگ کېمه‌نینگ عرشه‌سیگه باریب، اۉریندیقلردن بیریگه اۉلتیردیک. سید بېگ سۉره‌دی:

– اونده سیز موضوعدن خبرسیز سیز؟

عین شو پیتده اداری همکارلریمیزدن بۉلگن بیر کیشی سۉره‌دی:

– سید بېگ هوا قنداق دیر؟

سید بېگ ایسه اونگه هیچ نیمه دېمسدن اۉرنیدن توریب، کېمه‌نینگ سالونی تمان یۉل آلدی و مېن هم ناچار اونینگ ایزیدن باردیم. سالونده اۉلتیرگندن سۉنگ، سید بېگ دېدی:

– عزیز دوستیم، اۉزینگنی جدا هم احتیاط قیل. هرچاغده بیراو هوا یا شونگه اۉخشش نرسه‌لر حقیده سۉز آچماقچی بۉلسه، دراو ارقه‌نگگه قره‌مه‌ی قاچگین. مبادا، اگر قاچالمه‌سنگ، اصلا آغیز آچمه و سۉزلمه. چونکه بونداق آدملر برچه‌نرسه‌نی هوا بیلن باشله‌یدیلر. سېن خطر بارلیگینی اصلا سېزمه‌یسن!

بیراق هوادن سۉنگ سوو موضوعی‌گه اۉته‌دی. سوو و هوا حقیده بیرآز سۉزلب، گپنی توپراق و یېرگه آلیب باره‌دی. قنداق بۉلیب بحث و مجادله‌گه کیریب قالگنینگ‌نی بیلمه‌ی قاله‌سن.

موندن چمه‌سی (تخمین) اۉن کون آلدین ریل‌گه مینگنیمده، بیر ایرککک کیشی یانیمده اۉلتیرگن ایدی. ۲-۳ دقیقه اۉرته‌میزده جیملیک ایدی. کېین او آدم دېدی:

- عجب یمان هوا بۉلیبدی؟

بونداق آدملرنی یاقتیرمسلیگیم‌نی سېن یخشی بیله‌سن. شو اوچون جواب بېرمه‌دیم. نېچه دقیقه‌دن سۉنگ ینه سۉره‌دی:

- جناب، یمان هوا اېمس می؟

قره‌سم اگر جواب بېرمه‌سم، مېنی آدابسیز دېب توشونیشی ممکن. شو اوچون:

- هه! دېدیم.

ایشان، شو بیر سۉزدن بشقه بیرار سۉزنی اۉله‌ی اگر أیتگن بۉلسم. او آدم دېدی:

- بو بیل یاغمیر کېلمه‌یدیگن‌گه اۉخشه‌یدی، چاغی.

اونینگ اېزمه‌لیگی آلدینی آلیش اوچون اینده‌مه‌ی توردیم.

- جناب، شو بیل یاغمیر کېلمه‌یدی، دېب اۉیله‌مه‌ی سیز می؟

ایکی بله‌م نینگ باشیگه آنت ایچیب أیته‌من که، اونینگ بو سۉراغیگه هم "هه"دن اۉزگه سۉز أیتگنیم یۉق. اخیر قیلالمسدیم. حال بو که او: بو بیل یاغمیر یاغماقچی اېمس، دېر اېدی. جوابیگه مېن:

- یۉق، بو بیل یاغمیر یاغه‌دی! دېیالمس اېدیم. چونکه اونگه قرشی گپیرسم، او بیلن نېچه ساعت بحثله‌شیم کېره‌ك اېدی. مېن اېسه بونداق بحثنی ایسته‌مس اېدیم.

او آدم ینه دېدی:

- جناب، مردم سووسیزلیکدن قنداق عذاب چېککنینی سیز بیلمه‌یسیز!

ینه جواب بېرمه‌دیم.

– جناب، اولوس سووسیزلیکدن جدا ایَنچلی وضع ده ایمس میلر؟
– نیمه اوچون؟
– اگر یاغمیر بۆلمسه، مملکت قحطچیلیککه اوچره‌یدی. ایشیتیشیمچه، آناتولوده کۆپلب بوغدای ایکینلری سوو ییتمسلیکدن نابود بۆلگن...
– جناب شونداق ایمس می؟
– هه، خودی سیز أیتگنینگیزدیک دیر.
– او پیتده کېره‌کلیک بوغداینی چېت ایل اۆلکه‌لریدن ساتیب آلیشگه مجبورمیز.
جواب بېرمسلیگیم نی بیلگچ:
– شونداق ایمس می؟، جناب! مگر او چاغده چېت ایلدن بوغدای وارد قیلماققه مجبور ایمس می؟
– نېگه؟
– بیزنینگ بو حکومتیمیز، حکومت ایمس. خلقنی تأمینله‌ی آلمه‌یدیگن دولت و تشکیلات نیمه‌گه یره‌یدی؟
قره‌سم بو مردک استه-سېکین هوانی حکومت طرزی، دولت و ملتگه ایلتیب تاقماقچی. ایشانیش قیین، آدملر قنداق قیلیب گپنی هوا و سوودن باشلب، دولتدن انتقاد قیلیش‌گچه آلیب باره‌دیلر؟
– شو دولت، مملکتنی یخشی باشقرالمسلیگی‌گه کوچسیز ایمس می، نظرینگیزده؟
مېن بونداق بحثلرنینگ آخری دولت و ملتگه باریب تاقیلیشینی بیلمس ایدیم. مېن اوندن قوتیلماق اوچون ریل‌نینگ بیر بورچکیگه باردیم.

لیکن او آدم قۉیماقچی ایمس ایدی. او درا‌ّو آلدیمگه کېلیب، بیقینیم‌گه بیر تورتیب، سۉره‌دی:

– مگم شونداق ایمس می؟

– نېگه جناب، شونداق!...

سۉزیمگه ایشان. اگر شونچه جواب بېرمه‌سم، بیقینیم‌نی نوقیی-نوقیی تېشردی.

– کون سه‌یین آذیق-اوقات نرخی آشیب بارماقده. بو فلکزده ملت نینگ وضعی نیمه بۉلر ایکن!

مېن اونینگ بو سۉزیگه قرشی: یۉق مملکتیمیزده نه یلغوز هیچ نرسه قیمت بۉلمه‌یدی؛ بلکه کون سه‌یین نعمتلر و مۉل-سۉللیک آشیب بارماقده، دییشیم ممکن ایدی. بیراق او بیلن سۉزلشماقچی ایمس ایدیم و شو اوچون، تغین اۉشه کذایی "هه" دېگن سۉزنی أیتدیم.

– بو بیچاره ملت نیمه قیلسین؟

جواب بېرمه‌دیم.

– شونداق ایمس می؟ جناب!

– هه شونداق!

بو "هه" جوابینی کۉکسیم‌گه بیر مشت یېگندن سۉنگ أیتدیم، البته!

بوتون شو مدتده تېزراق مقصدگه یېتیب باریش فکریده ایدیم و اۉزیم بیلن:

– بلاخره پیاده بۉلگنیمده، قۉلیدن قوتیله‌من، دیب اۉیلر ایدیم.

سېکین-سېکین مردک‌نینگ ایشی اوج آلدی و هرسۉزیدن ساره:

– شونداق ایمس می؟ دیب مېندن سۉرر ایدی.

مېن هم بیرار مشت یا نیقوودن قۉرقیب، سۉزلرینی تصدیقلر ایدیم. او سۉزلب-سۉزلب مېنی کیلکین گه شونداق هم قتیق باسر ایدی که، حالی تشقریگه آتیلیب توشه‌من، دېب اۉیلر ایدیم.

مردک‌نینگ جَغی قیزیب، هیجانگه بېریلیب، ایندی نیقوو و مشت اۉرنیگه، ایکی قۉلی بیلن سانیم‌گه قتیق اوریب:

- شونداق ایمس می؟ دېب سۉره‌دی.

مېن سانیم نینگ آغریگن یېرینی آوقه‌لب:

- هه شونداق، خودی أیتگنینگیزدېک، دېدیم.

اگر شو ایشیگه دوام بېرسه هم راضی ایدیم. بیراق او بیر آزدن ساره خودی توت درختی شاخه‌سیدېک مېنی قتیق سیلکیب، سۉزلرینی تصدیقلشیم نی ایستر ایدی!

اگر مېنی یېرگه ییقیتیب، تېپه‌لب اورگنده هم، هر سفر مېنی قِیینب آزار بېرگنیدن کۉره یخشی ایدی.

سېنی دردسر بېرمه‌یین، ترسکیلر، مشتلر، نیقوولر، تېپکیلر و تورلی سۉکیشلر آستیده مقصدگه یېتدیک.

ریلدن توشگنده، ینه اونینگ چنگالیگه توشمه‌یین، دېب باشیمنی قوییی تشله‌گنچه اسکله تمان یۉلگه توشدیم. او آدم هم بیر نېچه دقیقه آدملر گوجوملیگی ایچیده کۉرینمه‌دی.

یخشی ایسیمده، هنوز کېمه‌نینگ اوچینچی پله‌سیگه ایاغیم یېتمه‌گن ایدی، ارقه‌دن اوچ قتله بیر قۉل یېلکه‌مگه قۉییلدی. مونداق اۉگیریلیب قره‌سم، بیر پولیس ایکن.

- لطفن نېچه دقیقه مېن بیلن پولیس اداره‌سیگچه کېلینگ، دېدی.

پولیس اداره‌سی‌نینگ آتینی اېشیتگن زهاتی رنگ-قوتیم اوچدی. چونکه حالیگچه پولیسگه ایشیم توشمه‌گنی و اداره‌سیگه بارمه‌گنیم‌نی سېن یخشی بیله‌سن. بیراق اېندی نیمه هم قیلالر اېدیم؟ ناچار پولیس بیلن اداره‌سی تمان یۉلگه توشدیم.

پولیس دفتریگه کیرگن زهاتیم، تیکّه تورگن آدمنی تانیدیم. اینیقسه بیز بیلن ریل کوپه‌سیده همراه بۉلگن ایکی کیشینی هم کۉریب، حیران قالدیم. حتمن بو ایکی کیشی‌نینگ یوره‌گی مېنگه کوییب، او مردککه قرشی شکایت قیلگن دیرلر، دېب اۉیله‌دیم.

شو اوچون پولیس باشلیغیگه دېدیم:

– جناب، اگر بشقه‌لر بو کیشیدن شکایت قیلگن بۉلسه‌لر هم، مېنینگ او کیشیدن شکایتیم یۉق.

پولیس باشلیغی دېدی:

– بو کیشیدن هیچ کیم شکایت قیلمه‌گن، اما بولرنینگ سیزدن شکایتلری بار!

ایشانیش قیین اېدی. کیشی هم اۉزگه‌نینگ بی‌معنی سۉزلریگه هه، هه دېسین؛ هم مشت، ترسکی و نیقوولرینی یېسین و هم بیر عده اوندن شکایت قیلیسین!

مردک، پولیس باشلیغیگه باقیب دېدی:

– منه بو ایکی کیشی هم شاهد اېدیلر، بو آدم أیتمه‌گن اونداق سۉز قالمه‌دی.

کېین اۉزی أیتگن برچه سۉزلرنی بیرمه-بیر پولیسگه أیتیب، اولرنی گویا مېن أیتگن بۉلسم، دېب ادعا قیلدی.

اۋته ناراحتلیک بیلن دېدیم:

– جناب بو نرسه‌لرنی مېن أیتگنیم یۆق. بو سۆزلرنینگ برچه‌سینی منه بو مردک نینگ اۆزی أیتدی، دېب آنت ایچه‌من.

ایکی کیشی شاهد دېدیلر:

– تۆغری، بو سۆزلرنینگ برچه‌سینی بو جناب أیتدیلر، لیکن او کیشی أیتگن سۆزلرنینگ برچه‌سینی هه، هه، دېب تصدیقله‌دیلر.

مردک دېدی:

– مېن بو کیشی نینگ فکرینی بیلماق اوچون اته‌یلب(قصداً) اۆشه سۆزلرنی أیتر اېدیم.

شونداق قیلیب، مېن هه، هه دېگنیم اوچون گنهکار تاپیلدیم!

سید بېگ بلیق خلته‌سینی مرتب قیلماق بیلن مشغول بۆلدی. شونده مېن سۆره‌دیم:

– خۆش، کېین نیمه بۆلدی؟

– هیچ، مېنی تېرگاولب(تحقیقلب)، سارنوالی‌گه ییباردیلر. اېندی انه شو اتهام بیلن محکمه‌لرنینگ بیریده مېنی محاکمه قیلماقچیلر.

– لیکن او مردک نېگه سیزدن شکایت قیلگن اېدی؟

– هه، اتفاقاً پولیس دفتریدن چیققنیمیزچه او مردکدن اوشبو قیلمیشی‌نینگ علتینی سۆره‌دیم. او دېدی:

– سېن هه دېگن چاغده، یوره‌کدن أیتمه‌گنینگنی بیلدیم. شونینگ اوچون، پولیسگه مېندن شکایت قیلرسن، اونده آواره بۆله‌من، دېب قۆرقدیم. پیشدستلیک قیلیب، سېندن ایلگری مېن شکایت قیلدیم!

مېن أیتدیم:

– خوب، سېن که مونچه قۉرقاق ایکن‌سن، نېگه مونچه داد و واویلا قیله‌سن؟

– نیمه هم قیلر ایدیم، جناب؟ اۉزیمنی توتالمه‌یمن. بو مملکت اولوسی یوره‌گی تۉلیب تاشگن. هرکیم اونی بۉشه‌تیشینی ایسته‌یدی. بیراق ایکی نرسه بو ایشگه تۉسیق (مانع) بۉله‌دی:

بیری شوکه، درد دل قیله‌دیگن آدم تاپالمه‌یدیلر،

ایکینچیسی، بله-چقه‌سی اوچون هیچ کیم میدانِ خدای راستیگه براﷲ آچیقچه‌سیگه بقیر-چقیر قیلالمه‌یدی و مملکت و ملت نینگ آغیر وضعیتیدن شکایت ایتالمه‌یدی.

شونینگ اوچون، مردم آب و هوادن باشلب، کۉزده توتگن اصل موضوعگه ییتیب باریشگه مجبورلر.

سید بېگ کېین بیر آه چېکیب، دېدی:

– سېنگه تأکید و توصیه‌م شو: بیراو قچان که سېنگه آب و هوادن سۉز آچسه، دراو اوندن قاچگین. چونکه اگر قاچمه‌سنگ، مېنگه اۉخشب آواره‌لیک و بدبختلیککه یۉلیقه‌سن.

مېن کولیم سِیره‌ب سۉره‌دیم:

– خۉب جناب سید بېگ، اېندی أیتینگ-چی: هوا قنداق دیر؟

سید بېگ اۉته عصبانیت بیلن بلیقلرنینگ خلته‌سینی باشیمگه اوردی. بیر زوم (لحظه) ده دنیا کۉز اۉنگیم ده قپ-قرانغو بۉلدی. بیر آز چاغدن سۉنگ اۉزیمگه کېلیب، کۉزیمنی آچیب کییملریمنی اَریتیب قره‌سم، جای بار، جوله‌ی یاغ. سید بېگ الّه قچان آلدیمدن کېتیب، اۉزینی اسکله‌گه ییتکزگن ایکن!...

حمدی فیل

استانبول نینگ عمومی امنیه قوماندانلیگیدن برچه ولایتلر، اولسواللیکلرنینگ امنیه قوماندانلیکلری و امنیت سقلاوچی پُسته‌لریگه اوشبو متحدالمال پیام مخابره قیلیندی:

"خوفلی و سابقه‌دار اؤغریلردن بیری، کؤپ یؤله قملگن و جنایی دوسیه‌لری بؤلگن حمدی فیل‌گه مشهور نصیر اؤغلی حمدی قماقدن قاچگن. کیملیک(هویت) اداره‌سی‌نینگ معلوماتیگه کؤره اونینگ بیلگیلری قوییده‌گیچه:

۱. بلند بؤیلی،

۲. آغرلیگی ۲۰۰ کیلو،

۳. یاشی ۳۰

۴. ساچی بلوط رنگ،

۵. اوچته تیگیرمان تیشی توشگن،

۶. یوقاری جغیدن بیر تیشی تؤلدیریلگن،

۷. آستکی جغیده بیر تیشی آلتین بیلن قاپلنگن،

۸. کییمی، قهوه‌رنگ یۉل-یۉل،
۹. یوزی کلچه،
۱۰. کۉزلری خیره کۉکیمتیل.

بو سابقه‌دار اۉغری قراول(پهره‌دار) اوخلب قالگنیده، فرصتدن فایده‌له‌نیب قاچگن. برچه امنیه کوچلری اوضاعنی کوزه‌تیب تورسینلر و اونی قه‌یېرده توتسه‌لر، تېزده استانبولگه تحت‌الحفظ جۉنتسینلر.

شونینگدېک، حمدی فیل‌نینگ عکسی هم ییباریلدی. اونی کۉپه‌یتیریب، برچه مامورلر و پولیسلرینگیز اختیاریگه قۉیینگ. حمدی فیل اۉلکه‌دن چیقیب کېتمسلیگی اوچون چېگره قوماندانلیگی‌گه هم چېگره‌لر و مملکت اېشیکلرینی دقت بیلن کوزه‌تیش و قۉریقلشگه بویروق بېریلگن. بو مسأله‌ده اۉته دقت و کوزه‌تیش جدا ضرور دیر."

* * *

شهرلردن بیری نینگ تېمیر یۉل بېکتیده، ایکی کیشی امنیت مامورلری سۉزلشه‌دیلر:

– رمضان! هی... اونی أیته‌من، یخشی اونی کۉر...
– اۉشه پیپسی ایچه‌دیگندی می؟... اۉزی دیر، چاغی. هه خودی اۉزی...
– سېکینراغ گپیر ایناغه! هه اۉزی، تۉغری ایته‌سن... عکسینی بقه بېر کۉره‌یین.

امنیت ماموری چۉنتگیدن بیر عکسنی چیقه‌ریب، همکاریگه کۉرستدی.

– یاغ ایې بابا، بو اۉزینگدی عکسینگ-کو!

– تۆغری ایته‌سن، ینگلیشیم‌من. محمود قره بو عکستی بیره‌م اوچون آلگنمن. قنداق دی؟ یخشی می؟

– هه جدا یخشی! حاضر بو نرسه‌لردی وقتی ایمس، تیز بول حمدی فیل دی عکسینی بیر!

– بو عکسدی قره، اۆغلیم دیکی. عسکرلیک دوری یادگارلیگی. بو هم اۆشه مشهور قاچاقچی "دومان علی" نیکی...بونی هم شو ایرته هوتلدن آلدیم. اۆشه خارجی کیسه‌بر خاتین نیکی...

– برادر، تیز بۆل حمدی فیل دی عکسینی بیر، دییمن!

رمضان بیلن محمود بیرته-بیرته عکسلرنی کۆره‌دیلر.

– محمود! اونی قره، بیزدن قاچماقچیگه اۆخشه‌یدی.

– هه، باللـه‌گین قنداق وق-بقینی باللب یاتیبتی!

– هه تاپتیم، اۆزینی عکسی، عیناً اۆشه آدمگه اۆخشه‌یدی.

امنیت مامورلری پیپسی ایچیب اۆلتیرگن ایرکک گه یقین بۆلدیلر و شک و گماندن تۆله باقیش بیلن اونینگ باشدن اياغینی نظردن اۆتکزدیلر.

– ایناغه بو ییرگه کیل، قنی!

اولر بیر قتله عکسگه و بیر قتله هم مردککه قره‌ب، شونده رمضان دیدی:

– محمود یخشی باللـه‌گین!

– رمضان، مردککه اۆخشه‌مه‌یدی، چاغی!

– یاغ ای، یخشیسی رئیس تی اۆزی هم بیر یۆله بونی کۆرسین. تشخیص قیلالسه کیره‌ک!

– برادر، یالله جۆنه!

- قه‌یېرگه؟
- حوزه‌گه کېته‌بیز!...

* * *

بشقه بیر شهرده بازارنینگ اۆرته‌سیده ایکی کیشی امنیه آدمی یېلکه‌مه-یېلکه باره‌یاتیب، سېکین بیر-بیری بیلن گپیرر اېدیلر:
- راستی شکور! کم-کم آبروییمیز تۆکیلاتدی... منه اېرته‌دن عصرگچه یوریب، حالی هم او مردک‌تی تاپالگنی‌بیز یاغ... اداره‌گه قۆلی بۆش باریب بۆلمه‌یدی-کو!
- شو کېله‌دیگن آدم بۆلیشی ممکن. کېل تحقیق قیله‌یلیک.
- خوب برادر، آتیز نیمه‌دی؟
- مصطفی!
- "مصطفی" دېیدی.
- خی "حمدی فیل" دېسین میدی؟
- احتیاط بۆل، قۆلیمیزدن قاچمه‌سین، تغین!
- برادر بیز بیلن کېلمه‌یسن می؟
- قه‌یېرگه؟
- قوماندانلیککه!

* * *

بشقه بیر شهرنینگ بیر کافی‌سیده ایکی امنیت ماموری ساغلیکلری اوچون ایچیب اۆلتیرگن اېدیلر:
- تونا کون اوچ "حمدی فیل" توتتیک. اما هیچ قیسی‌سیدن رئیسی‌بیزدی خوشی کېلمه‌دی.

- بو رئیس هم عجب آدم بیکاره. دایم بهانه ایزله‌یدی و انتقاد قیلماقچی.
- استه! اې او بورچکده اؤلتیرگن آدمدی بیر قره! یکه اؤزی.
- هه، اؤزی چاغی!
- بیراق ایتیشلریچه حمدی فیل سیمیز اېمیش. و بو آدم جدا اریّغ و بیر تیکه استخوان-کو!
- برادر، پولیستی گیریدن قاچماق و یشیناق آسان ایش می؟ آدمدی جانیگه قنچه گوشت و یاغی بؤسه، سوو قیله‌دی!
- تؤغری ایته‌سن! اما او مردکتی ساچینی رنگی قره، حمدی فیل دیکی بؤلسه بلوطی.
- عجب، او آدم شونچه هم چؤل و بیابانلرده قاچیب یورگن که، ساچلری قره‌یگن. اوندن تشقری، کیم بیله‌دی دېیسن، ساچینی بؤیه‌گن دیر!
- تؤغری! اما بو مردکتی ساچی کؤپ و قلین، حال بو که حمدی فیل دی ساچی سییره‌ك و آز.
- ایناغه‌جان! بیز قیرق ییلدن بېری شو ایشتی ایچیده بیز. بیر قاچقیندی آدم "رد گم قیلماق" اوچون ساختگی ساچتن هم فایده‌له‌نیشی ممکن!
- اونده نېگه معطل بیز؟ تورکېل، باریب مردکتی اوشله‌یلیك!
ایکله مامور، میزده یلغوز اؤلتیرگن مردکنی قاشیگه باره‌دیلر.
- جنابتی آتلری نیمه دی؟
- حمدی.
مامورلر بیر-بیرلریگه غالبلرچه قره‌یدیلر.

– اۋزی دېب، ایتمه‌دیم می!
– احتیاط قیل، قورالی بۋلیشی ممکن!
– قۋللرینگدی کۋتر! قیمیرله‌مه!
– چۋنتکلرینی تلاشی قیل!
– جنابلر، نیمه گپ بۋگن، مېندن نیمه ایسته‌یسیزلر؟
– یالله، یۋلگه توش!
– قه‌یېرگه؟
– قوماندانلیککه!
– اخیر مېن نیمه قیلدیم؟
– کۋپ گپیرمه، برچه نرسه‌نی اۋشه یېرده بیلیب آله‌سن!...

* * *

ینه بشقه بیر شهر خیابانلری نینگ بیریده، ایکی پولیس بیر یۋلاوچی نینگ آلدینی تۋسه‌دیلر:
– آغزینگدی آچ، کۋره‌ی!
– والله آغزیمده هیچ نرسه یاغ.
– آدم بله‌سیده‌ی آغزینگدی آچ، دېیمن!
یۋلاوچی مردک آغزینی آچه‌دی. پولیس دقت بیلن آغزینی باللب، اۋرتاغیدن سۋره‌یدی:
– اۋشه قاغازگه قره، بلنده‌گی جغ قه نېچیته تیش تۋلدیریلگن و پسته‌گی‌سیده نېچیته‌سی طلا پوش قیلینگن، دېب بیتیلگن؟
پولیس یۋلاوچی‌نینگ تیشلرینی سنه‌یدی: بیر... ایکی... اوچ... تۋرت... (قیمیرلمه سهو قیلدیم!)

– بیر... ایکی... اوچ... تۆرت... بېش... ییگیرمه تۆرت! ییگیرمه تۆرتته تیشی باراېکن.
– ییگیرمه تۆرتته؟ نېچیتەسی توشکن؟
– سکیزتەسی.
– اوهو...هو... او تانیلمسلیگی اوچون اۆزی تیشلرینی چیغرگن.
– جنابلر، مېنینگ همه تیشلریم مصنوعی، بیرتەسی هم اۆزیم دیکی ایمس!
– قره قاغازده نیمه یازگنلر، مصنوعی تیشلر حقیده بیران نرسه بار می؟
– بو حقده هیچ نرسه بیتمەگنلر.
– حتماً اونوتگنلر... ینگلیشمەسم بو اۆزی، حمدی فیل دی اۆزیگینەسی. گودەسی فیلدەی کته!
– بو تیشینی قره، طلا پوشی بار!
– یالله یۆلگه توش!
– قەیېرگه؟
– قوماندانلیککه...

* * *

نېچه کوندن ساره ولایتلر، اولوسواللیکلر، چېگره پُستەلریدن ... استانبول عمومی امنیه قوماندانلیگی گه یوزلب تیلگراف یېتیب کېلدی:

"... قوماندانلیگی ... سانلی تیلگراف، ... سانلی پیام جوابیگه معلوم قیلەدی که: بیزنینگ عملیات ساحەمیزده ۱۴ کیشی حمدی فیل قۆلگه توشیریلگن. برچەسینینگ قهوەیی یۆل-یۆل کییمی بار، اولردن سکیزتەسینینگ آلتین تیشلری بار. اوشلنگنلر تحت‌الحفظ مرکزگه

جۉنه‌تیلدی. شو تعداد یېترلی می یا اۉغرینی ایزلشگه دوام اېتتیره‌یلیک می؟ التماس شو حقده بیزگه بویروق بېرینگ!"

"... و ... قوماندانلیکلری ... سانلی تیلگراف، ... سانلی پیام جوابیگه خبر بېره‌میز: بیزنینگ عملیات ساحه‌میزده آغریلیگی ۱۸۰ دن ۲۲۰ کیلوگچه بۉلگن ایکی درجن حمدی فیل اوشلنگن. آغیرلیکلرده‌گی فرقلر ترازو تاشلری نینگ تۉغری بۉلمه‌گنلیگیدن. برچه‌سینینگ کۉزی کیملیک اداره‌سی کۉرستمه‌سیدېک خیره کۉکیمتیل. حمدی فیل اېکنلیکلریگه شک یۉق. اولرنینگ هیچ بیری اعتراف قیلیشگه حاضر بۉلمه‌گنلر. اوشلنگلر تحت‌الحفظ مرکزگه ییباریلدیلر. قالگن بشقه‌لری نینگ اوشلش اوچون مامورلر دقت بیلن کوزه‌تیب یوریبدیلر. حرمت بیلن"

* * *

استانبول عمومی قوماندانلیگی تیلگرافلرنی آلگندن کېین، برچه ولایتلر، اولوسواللیکلر و چېگره قوماندانلیکلریگه اوشبو متحدالمال نامه‌نی مخابره قیلدی:

"قوماندانلیک‌نینگ وقتینچه‌لیک توتوقخانه‌لری، عمومی قماقخانه‌لر و حتی اتاقلر، تشنابلر و یۉلکلرگچه حمدی فیلدن تۉلیب کېتگن. اېندی بشقه حمدی فیللرنینگ توتگنیدن اۉزنی تیینگ؛ چونکه بوگون حمدی فیل، اونینگ طفیلی کۉپ بیگناه مردم عذاب چېکیب، ناحق اوشلنگن‌لیکلرینی اېشیتیب، اۉز ایاغی بیلن قوماندانلیککه کېلیب تسلیم بۉلگن و قاچگنیدن عذر سۉره‌گن!"

جراحلرنینگ خلق ارا قوریلتاییی

جراحلر خلق ارا قوریلتاییی "لوبلیکس" شهریده دایر بۆلدی. دنیا بویوک جراحلری‌نینگ بو اۆنونچی خلق ارا قوریلتاییی، هم جهان طبیات بیلیملری دایره‌لری و هم عادی مردم‌نینگ توجه‌سینی اۆزیگه جلب ایتدی. اوشبو مثلسیز قوریلتاییده دنیانینگ بیرعده مشهور جراحلری قتنه‌شیب، قوریلتای ایشلرینی گزارش بیرماق اوچون ایسه تورلی اۆلکه‌لردن کۆپ خبرنگارلر هم تۆپلنگن ایدی. خبرنگارلر، فوتبال مسابقه‌لری یا مشهور سیاسی شخصیتلر یا هم اۆزلری نینگ اینگ سۆنگگی مود کییم‌لرینی نمایش بیره‌دیگن سینما یولدوزلریگه مصاحبه قیلماق اوچون هجوم قیلگنلریدیک، اوشبو قوریلتاییگه هجوم کیلتیرگن ایدیلر. پروگرامگه کۆره، قوریلتاییده ییگیرمه اوچ مملکت‌نینگ مشهور جراحلری اۆزلری‌نینگ اوشبو ساحه‌ده‌گی اینگ ینگی یوتوقلری حقیده سۆزله‌ماقچی ایدیلر. انسان بدنینی پرچه-پرچه اییریب، اولرنی قیته‌دن بیر-بیریگه اولش(پیوند قیلیش) ایشی آلدلریگه سوو ایچگندیک ساده و آسان بۆلگن، زبردست و ماهر جراحلر هم قوریلتاییگه قتنشگن جراحلر اره‌سیده بار ایدی.

جهان مطبوعاتی اۉزلری‌نینگ بیرینچی بېتلریده، سوزیش کییملری نینگ اېنگ سۉنگگی مودللری و فوتبال مسابقه‌لری نتیجه‌سی خبرلری یانگینه‌سیده اوشبو جراحلر خلق ارا قوریلتایی حقیده هم نېچه سطر یازدیلر.

قوریلتای‌نینگ بیرینچی کونی معمول تشریفات و ایکینچی کونی هم عادی صحبتلر بیلن اۉتدی. اوچینچی کونی جراحلیک علمی نینگ اېنگ سۉنگگی یوتوقلری حقیده‌گی صحبتلر باشلندی.

بیرینچیدن امریکالیک مشهور جراح داکتر کلیزمان یاردمچیسی بیلن بیرگه خطابه میزی آرتیگه باریب، سۉزلشگه باشله‌دی. قوریلتایده‌گی برچه حاضر جراحلر قولاقلریگه مخصوص گوشیلرنی قۉیدیلر و خبرنگارلر هم شاشیلیب قلم و کاغذلرینی شَی‌له‌دیلر. هر بیر اشتراکچی مخصوص گوشیلر ارقه‌لی، صحبتلرنی ایسته‌گن تیلیده تینگلشی ممکن اېدی. داکتر کلیزمان سۉزلرینی شونداق باشله‌دی:

– حرمتلی مسلکداشلر! جراحلیک علمی ساحه‌سیده‌گی اۉتّیز بېش یِللیک تحقیقات و قیمتلی تجربه‌لریم همده اېنگ ینگی کشفیم‌نی سیز عزیز کسبداشلریم حضوریگه تقدیم قیلیشدن فخرلنه‌من. بوتون دنیاده، حالیگچه هیچ‌کیم انسان قۉلی برماقلریده‌گی چیزیقلر شکلینی اۉزگرتیرالمه‌گنینی یخشی بیله‌سیزلر. بوگونگچه طبابت و جراحلیک علمی بو ساحه‌ده آلغه بارمه‌گن اېدی. بو حقده عالملر حتی بیر سطر هم یازمه‌گنلر. قچان که برماقلرنینگ تېریسی جراحلیک ارقه‌لی آلیب تشلنسه، اۉرنیگه اۉسیب چیققن تېری‌نینگ چیزیقلری تغین اۉشه ایلگرگی چیزیقلردېک دیر. شو اساسده، برچه کانگسترلر، اۉغریلر و جنایتچیلرنی پولیس اوشله‌ی آله‌دی. بیراق حضورینگیزگه تورگن کمینه، کۉپ محنتلر چېکیب، ییللر

بۆیی تینیم‌سیز ایزله‌نیش و سیناولر ارقه‌لی انسان برماقلری چیزیقلرینی اۆزگرتیشگه موفق بۆلگنیم نی فخرله‌نیب ایته‌من. منه مېنینگ یانیمده تورگن کیشی، امریکانینگ مشهور سرمایه‌دارلریدن و میوه شربتلری ایشلب چیقره‌دیگن بیریک فابریکه‌لرنینگ ایگه‌سی دیر. جناب نینگ آتی مستر توماس دیر. اما پولیس اونی "جک" آتیگه تانییدی و برچه دوسیه‌لری شو آت بیلن بار. بیر زمان اینگ خطرناک کانگسترلردن بۆلگن بو کیشینی، اۆن ییلدن بېری پولیس ایزلب، قیدیریب یورگن. بیراق پولیس حالیگچه او کیشینی اوشلشگه موفق بۆلمه‌گنینی خرسندلیک بیلن ایته‌من.

منه اینده‌ی ایسه "توماس" جنابلری میلیاردر بۆلگنلر و پولیس بو اۆشه ایلگرگی کانگستر ایکنلیگی‌نی ثابت قیلالمه‌یدی. عزیز همکارلر، برماقلرنینگ پلاستیک جراحلیگی نه‌یلغوز قیین بیر عملیات، بلکه اینگ کۆپ درامدلی جراحلیک عملیاتی هم دیر. التماس، اوشبو عجایب جراحلیک جزئیاتینی نمایش ایته‌دیگن فیلمنی کۆرینگلر.

فیلمنی کۆرگندن کیین، برچه حاضر کیشیلر امریکالیک حرمتلی همکارلری دنیا جراحلیک علمی‌نینگ بیرینچی درجه‌لی کاشف و متخصصی ایکنینی تصدیقله‌دیلر.

بیراق انگلیس جراحلری نماینده‌سی اۆز یوتوقلری حقیده سۆزله‌گنده، برچه‌نینگ فکری اۆزگردی. انگلیس جراحسی داکتر ب. لینس بیر کیشی بیلن بیرگه خطابه میزی آرتیگه باردی. او دېدی:

– حرمتلی همکارلر! مېن حالیگچه طبابت تاریخیده نظیری نې کۆریلگن و نې هم ایشیتیلگن خارق‌العاده و حیرتلنرلی بیر جراحلیک

عملیاتی حقیده سؤزله‌ماقچی‌من. بو عملیات ارقه‌لی جهان بشریتیگه بویوک خدمت قیلینیشی ممکن.

سیز مېنینگ یانیمده ایکینچی جهان اوروشی قهرمانی "میتیا"نی کؤریب توریب‌سیز. او بیرمه-بیر اوروشده، یلغوز اؤزی یاونینگ ییگیرمه آلتی عسکرینی اؤلدیردی، بیراق شو چاغده، افسوس که ارقه‌دن بیر بمب باشیگه تېگیب، باشینی تنه‌سیدن اییردی. اونی تېزده شفاخانه‌گه آلیب کېلگنلریده، مېن دراو ماهرلیک بیر جراحلیک ارقه‌لی، مخصوص کِریم بیلن باشینی تنه‌سیگه یاپیشتیردیم. او اولگیدن هم یخشی بؤلدی و اېندی حتی اتم بمبی هم اونی تنه‌دن اییرالمه‌یدی. منه اېندی، معجزه قیله‌دیگن کریم رازینی سیز بیلن گپیره‌من...

برچه قوریلتای اعضالری تعجب قیلدیلر. بونداق بویوک کشف جراحلیک عالمیده کؤریلمه‌گنلیگی و بونداق فایده‌لی نطقنی هیچ قچان اېشیتمه‌گنلیکلرینی تن آلدیلر.

بیراق فرانسه جراحلری نماینده‌سی نینگ نطقی، تغین برچه‌سی نینگ عقیده‌سینی اؤزگرتیردی.

فرانسوی جراح اؤته خوش اندام و کېلیشگن بیر چیرایلی عیال بیلن مکروفون آرتیگه باردی. قوریلتایده‌گی آدملر عیال‌نینگ چیرایلی قامتینی کؤریب، بوتون بدن اعضالری جیمیرده‌ب، قتیق قیمیرده‌ب کېتدی! فرانسوی جراح نطقینی شونداق باشله‌دی:

- حرمتلی همکارلر! مېن پلاستیک جراحلیگیده کته یوتوققه اېریشگن‌من. بو آلتمیش بېش یشر گؤزه‌ل عیال مېنینگ قه‌یین آنه‌م

ایکنلیگینی آلدیندن بیلیب قۉیینگلر. (تالارده همهمه توردی) فرانسوی جراح بیرآز جیملیکدن ساره، سۉزیگه شونداق دوام ایتدی:

- مین بیر خارق‌العاده پلاستیک جراحلیگی بیلن کۉریب تورگنیزدیک قری بیر خاتیننی یاش و چیرایلی عیالگه اۉزگرتیردیم. اونینگ چیرایی جدا سحرلی، بشقه‌لر اویاقده تورسین، حتی اۉزیم‌نینگ یوره‌گیمنی هم ایلتگن!

فرانسوی جراح‌نینگ نطقی تینگلاوچیلرنینگ گولدوراس قرسکلری بیلن قرشی آلیندی. اونینگ ایزیدن آلمانلیک جراحلر نماینده‌سیگه نوبت ییتدی. او مکروفون آلدیگه باریب دیدی:

- عزیز همکارلرنینگ بیلیشلری کیره‌ک که: اۉلیم برچه بدن اعضاسی‌نینگ فعالیتی تاختتمه‌یدی؛ مثال اوچون: سکته کسللیگیده، یوره‌ک ایشله‌مه‌ی قالگن زهاتی، بشقه اعضالرگه قوله‌ی شرایط برابر قیلینسه، اولر اۉز فعالیتلرینی دوام ایتیره بیره‌دیلر. یا سل کسللیگیده، فقط اۉپکه‌لر ایشدن چیقه‌دی. مین، یوره‌ک یا ششلر ایشدن قالگنی بیلن، دایمی اۉلیم یوز بیرمه‌ی، سلوللرنی تیریک سقلش ممکن‌لیگی‌نی عملده ثابت قیلگن‌من. مین کۉپ ییللر تحقیقات قیلیب، اۉلگن آدملرنینگ اعضاسیدن بشقه تیریک انسانلر توزه‌تگن‌من.

شونده آلمانلیک جراح قیسقه جیم بۉلیب، کیین چهره‌سی قدیم یونان نینگ افسانوی پهلوانی "اپولون" گه اۉخشه‌گن بیر ییگتنی حاضر کیشیلرگه کۉرسه‌تیب، دیدی:

- بونینگ ایاقلری، اپاندیستدن اۉلگن بیر سپورتچی نیکی؛ تنه‌سی ایسه باشیگه ضربه تیگیب اۉلگن بیر کوره‌شچی پهلوان‌نیکی؛ باشی هم بیر

مسلول کسلدن و یوره‌گی هم دارگه آسیلگن بیر گشتاپو (نازیلرنینگ مخفی پولیسی)نیکی دیر!

قوریلتای قتنشچیلری بیر آواز بیلن، آلمانلیک جراح‌نینگ حیرتلنرلی عملینی جراحلیک عالمی‌نینگ اېنگ بویوك عملی، دېب ایتدیلر. جاپانلیک جراح حالی نطق قیلمه‌گنلیگی اوچون، قتنشچیلر قطعی فکر بیلدیریشنی اېرته‌گه معطل قیلدیلر.

اېرته‌سی کون قوریلتای تغین اۋز ایشیگه دوام اېتدی. "داکتر هیمی شیاما" خطابه میزی آرتیگه باردی. او، یانیده تورگن کلته بۋیلی قری جاپانلیککه اشاره قیلیب، شونداق دېدی:

- بو آدم بیر جاپانلیک متعصب کیشی دیر. سوادسیزلیگی و کلته بۋیلیگی اوچون، ایکینچی جهان اوروشیگه قتنشالمه‌دی. او مونداق بیر کته حقارت و روحی ضربه‌گه چیدالمه‌ی، قرنینی ییرتیب، ایچکلرینی میدانگه تۉکیب تشله‌دی....

قوریلتاینینگ سۋنگگی کونی اېدی. اوشبو قوریلتایده بیرینچی اۋریننی اېگللش اوچون هرسۋزلاوچی اۋز یوتوقلری و کشفیاتی حقیده آب و تاب بېریب، توضیح بېرر اېدی. بیراق قوریلتای اعضاسی ایچیده فقط بیر کیشی ایندہ‌مه‌ی، جیم و اۋیگه توشیب اۋلتیرگن اېدی. جلسه رئیسی اونگه ایملب، دېدی:

- جناب، سیزنینگ بو قوریلتایده ایته‌دیگن بیران سۋزیز یاغ می؟

- نېگه، بیراق حاضر کیشیلرنینگ اونچه‌لیك توجه‌لرینی جلب اېتالمسه، کېره‌ك.

تالارنینگ بورچگیدن بقیر-چقیر توردی:

- بیز ایشیتیشنی ایسته‌ی‌میز!
- برچه قوریلتای اعضاسی اؤز کشفیاتلری حقیده سؤزلشلری کېره‌ك!
- التماس، مکروفون آرتیگه مرحمت قیلینگ!

حالیگچه بیر آغیز سؤزله‌مه‌گن جراح، مکروفون آرتیگه باریشگه مجبور بؤلدی. او بیر قولتوم سوو ایچگندن سؤنگ، اشتراکچیلرگه باقیب دېدی:

- اېندی حرمتلی مسلکداشلریم مېنینگ نطقیم‌نی ایشیتماقچی اېکنلر، مېن اجرا قیلگن "تماغ تانسلی" عملیاتی حقیده قیسقه‌چه سؤزله‌ی‌من.

عجیب و غریب تاووشلر و کولگیلر تالارنی تؤلدیردی:

- بو جناب، شونچه عجایب کشفیاتدن کېین، "تانسل عملیاتی" حقیده سؤزله‌ماقچی!

آدملرنینگ تمسخر و کولگیلری سؤزلاوچی جراحنی عصبانی قیلدی:

- جنابلر، مېن متواضع آدم بؤلگنیم اوچون‌گینه، بو جراحلیک عملیات‌نینگ بویوك اهمیتی حقیده سؤزلشنی ایسته‌مه‌دیم. اما سیزنینگ بو کولگی و ریشخندلیکلریز مېن اوچون چیدم‌سیز. "تانسل" عملیاتینی اجرا قیلیشیم اوچون، مېنی مسخره قیلیشگه حقینگیز یؤق!

اشتراکچیلرنینگ مسخره‌لرچه کولگی تاووشلری کؤپه‌یدی. هرکیم بیر نیمه دېیه بېردی:

- سیزنینگ جراحلیك عملیاتیز جدا مزخرف اېکن!
- "تانسل" جراحلیگی بونداق قوریلتایگه اشتراك اېتگن کیشیگه شرمنده‌لیك!
- مېن هیچ قچان بونداق کیچیك جراحلیکلرنی قیلمه‌ی‌من!

- "تانسل" جراحلیگی نرسلرنینگ ایشی!
- قوریلتایده بیر تانیقلی جراح اوچون "تانسل" حقیده سۋزلشیم خجالت آور دیر!

آدملرنینگ کنایه‌لی سۋزلری سۋزلاوچینی کۋپراق عصبانی قیلدی. او اۋپکه (غضب) و اچیقدن قلتیره‌ب یوکسک سپس بیلن دېدی:

- سیزلر، مېن تانسلینی تماغیدن چیقرگن آدمنی تانییسیزلر می؟
- بیز اوچون او آدم نینگ کیملیگی مهم ایمس. حتی بیرلشگن ملتلرنینگ سرمنشی‌سی بۋلسه هم!
- جناب، "تانسل" عملیاتی انسان شخصیتیگه نیمه علاقه‌سی بار؟

سۋزلاوچی غضبدن قیزرگن حالده، بقیر-چقیر ایچیگه شاوقینله‌دی:

- مېن "تانسلی" چیقرگن آدم روزنامه‌نگار ایدی.

قوریلتای اعضاسی تغین کوله‌باشله‌دیلر. اولردن بیری دېدی:

- روزنامه‌نگار، تاجر، مامور، عسکر و ... "تانسل" چیقه‌ریلیشیده نیمه فرقی بار؟

سۋزلاوچی غالبلرچه کولیم سیره‌گن حالده، یوکسک تاووش بیلن دېدی:

- "تانسل" عملیاتیده تورلی قتلملرگه تېگیشلی آدملرده هیچ فرقی یۋقلیگینی اۋزیم هم یخشی بیله‌من؛ چونکه جراح‌نینگ پیچاغی قرشی‌سیده کمبغل و بای بیردېک. بیراق شونی بیلینگلر که، مېن روزنامه‌نگارنینگ "تانسلی"نی چیقه‌ره‌دیگن چاغده، روزنامه‌نگارلر مطلق صورتده آغیزلرینی آچماققه حقلری یۋق، دېگن قانون وضع قیلینگن ایدی. شونینگ اوچون، مېن روزنامه‌نگارنینگ "تانسلی" نی مخرجیدن چیقه‌ریشگه مجبور بۋلدیم!!

آدملرنینگ یوزیدن بیردن کولگی اریدی(یۇقالدی). سۆزلاوچی‌نینگ سۆزلری دواملی گولدوراس قرسکلر بیلن قرشی آلیندی. اۆنینچی خلق ارا جراحلر قوریلتایی‌نینگ برچه اشتراکچیلری بیر آواز بیلن، روزنامه‌نگارنینگ "تانسل" عملیاتینی طبابت دنیاسی‌نینگ اینگ بویوک جراحلیک عملیاتی و طبابت علمی نینگ اولکن یوتوغی دیب بهاله‌دیلر و سۆزلاوچی جراحگه بیرینچی اۆرینني قوتلش حالده تالارنی ترک ایتدیلر.

بیزله آدم بۋمەی بیز!

زیچ جمعیت ارەسیدن "برادرله، بیزله آدم بۋمەی بیز!" دېگن اریغ اۋلمەلی بیر چال نینگ تاووشی، ریل ایچیدەگی همهمەنی برهم بېردی. بلاخره بشقەلر هم تصدیق بېلگیسی صفتیده: "تۋپه-تۋغری، البته، شونداق، بۋمەی بیز!" دېب باشلرینی قیمیرلتدیلر. بیراق بو اۋرتەده بیر کیشی کیریب، دېدی:

- جناب بو نیمه رقم گپیرماق دی... سیز همەنی اوزیز مینن قیاسلەیسیز می؟ کتەلری بیز ایتگنلریدەی: "کافر همەنی اوز دینی گه دېب اۋیلەیدی" التماس، گپیزدی قەیتیب آلینگ."

مېن اۋشه پیت ییگیرمه بېش یاشلی ییگیت ابدیم، بو آدم بیلن همصدا بۋلیب، قانیم قینەگن حالده اعتراض بیلن دېدیم:

- آدمیزاد اوچون بیر آز حیا هم یخشی نرسه!

چال مسافر عصبانیتدن دیک-دیک قلتیرەگن حالده قیته شاوقینلەدی:

- بیزله آدم بۋمەی بیز!

ريلدەگى مسافرلر هم اونينگ سۆزينى تصديقلب، باشلرينى قيميرلتديلر. باشيمگە قان يوگوردى. عصبانيتدن اياققە بند ايمس ايديم، شاوقينلب ييبرديم:

– اې بىسور مردك! بى فكر آدم! كلەنگدە ميەنگ بار مى يا ياغ مى؟ ايندى بيلماقچى من كە اصلاً نيگە بيزلە آدم بۆمەى بيز؟ جدا يخشى هم آدم بۆلەبيز... شونچە هم آدم بيز كە همەنى حيران قالديرگن...

ريل مسافرلرى اعتراض شكليدە همەسى بيرگە مېنگە يورش قيلديلر:

– ياغ، بيزلە آدم بۆمەى بيز... انسانيت و معرفت بيزلەدن كۆپ اوزاق...

ريلدەگى جمعيت نينگ همصداليگى و اولرنينگ داد و بيدادى چال نينگ الوينى سۆنديردى. او مېنگە يوزلەنيب دېدى:

– قره بله جان، بيلەسن مى، بيز همەبيز "آدم بۆمەى بيز!" قيتە سېسينى غۆر قيليب: "بيز حتى عمرى بيزدى آخريگچە هم آدم بۆمەى بيز، ديب جرأت مينن ايتيش ممكن" دېدى.

سېسيمدى چيغرمەديم. بيراق منە اۆشە كوندن بېرى ييللر اۆتيب، اۆزيمدن سۆرەىمن: آخر نېگە بيز آدم بۆمەى بيز؟...

سۆنگگى ييللردە قماققە توشگنيم، نېچە ييلليك معما و مشكليمنى حل بۆليشى و بو رازدن پردە كۆتەريليشيدە مېن اوچون كتە چانس ايدى. قماقخانەنينگ كتە سالونيدە اۆلكەم نينگ ايليك كيشى سياسى محبوسلرى بيلن تانيشش نصيبيم بۆلدى. بولر يورتيميزنينگ ييريك شخصيتلرى، عاليرتبە عملدارلر، حاكملر، رئيسلر، معزول وكيللر، ايلگرگى كابينەلرنينگ سياسى سيمالرى، مهندسلر و داكتر كبى مشهور كيشيلر ايديلر. اولرنينگ

کۆپلری اروپا و امریکاده تحصیل قیلگن ایدیلر. اولر کۆپلب متمدن، ترقی ایتگن، رواجلنگن و رواجلنمه‌گن و حتی کیین قالگن اۆلکه‌لرنی هم یقیندن کۆرگن ایدیلر. هر بیری بیر نیچه تیلنی هم بیلر ایدی. سیاسی بحثلر و انتقاد بۆلگنده، اولر بیلن فکرداش بۆلمه‌گنیمگه قره‌مه‌ی، اولردن کۆپ نرسه‌لرنی اۆرگندیم. اینگ مهمی، ایسکی معما و رازیمنی ییچیشگه ایریشدیم.

محبوسلرنینگ ملاقات کونی عایله‌م مینی کۆرماق اوچون کیلر ایدیلر. مینگه یخشی خبرلری بۆلمه‌گنینی بیلر ایدیم. اویدی کرایه‌سینی بیرمه‌گن بیز؛ کوچه‌بیزده‌گی بقالدی قرضلری آشیب باراتتی و شونگه اۆخشش گپلر. برچه‌سی ناخوش ویاقیمسیز خبرلر... نیمه قیلیشیم دی بیلمس ایدیم. باشیم ایله‌نیب گنگیب قالدیم. همه یاقدن امیدیم اوزیلگن ایدی. بیر داستان یازه‌من، بیرار مجله خریدار بۆلسه کیره‌ک، دیدیم اۆزیم بیلن.

شو تصمیم بیلن قلم و کاغذنی قۆلگه آلیب، قماقنینگ منجه‌سی(تختی) اوستیگه اۆلتیردیم. ایزمه‌لیک قیلیب، الپک-چلپک اَیتیب وقتیمنی بیهوده اۆتکزماقچی ایمس ایدیم. هنوز بیر سطر یازمسیمدن، قماقده‌گی اۆرتاقلردن بیری قاشیمگه کۆکه‌ریب، منجه‌نینگ بیر چیتیگه اۆلتیردی. اونینگ گپیرگن بیرینچی سۆزی شو ایدی:

– بیز آدم بۆمه‌ی بیز، هه آدم بۆمه‌ی بیز...

بو حقده ایلگریدن بیرآز خبریم بارلیگی همده داستان یازیشیم اوچون، اوندن نیمه‌گه؟ دیب سۆره‌مه‌دیم. بیراق او خودی مینگه توضیح بیریشگه وظیفه‌داردیک، دیدی:

– یخشی دقت قیلینگ، نیمه اوچون آدم بۆمه‌گنی‌بیزدی بیله‌سیز می؟ مین اوندن هیچ بیر سۆراق قیلمسیمدن، ینه عصبانیت بیلن باشله‌دی:

– مېن سویسده تحصیل قیلگن‌من. آلتی ییل هم بلجیم‌ده قان یوتیب یوریدیم. قماقداشیم سویس و بلجیم‌ده‌گی تحصیل دوری آقیمی و ایشلری‌نینگ برچه حادثه و فعالیتلرینی ایجینگ-بیجینگی بیلن قصه قیلدی. مېن جدا ناراحت ایدیم، بیراق گپیرماققه علاجیم یۉق ایدی... صحبتی چاغیده اۉزیمدی قاغاز-ماغاز بیلن مشغول قیلیب، قلمنی قاغاز اوستیگه قۉیدیم. شونداق قیلیب، بلکه داستانینی بیر-ایکی آغیز سۉز بیلن توگه‌تیب شرّیدن قوتیلرمن، دیب اونگه شاشیلینچ و ضرور ایشیم بارلیگینی بیلدیرماقچی ایدیم.

بیراق او نې متوجه بۉلر ایدی و نې هم مېنی تینچ قۉیر ایدی. مبادا بیلگن بۉلسه هم اۉزینی بیلمس‌لیککه اورگن ایدی!

– او ملکلرده قۉلیگه کتاب بۉلمه‌گن کیشینی کۉرمه‌یسن. اگر ایکی دقیقه هم بۉش بۉلسه‌لر، دراو کتابلرینی آچیب اۉقیشگه باشله‌یدیلر. موترده، سرویسده، ریلده، پارکده برچه یېرده کتاب اۉقییدیلر. ایندی اۉیلب کۉر، اولر اویلریده نیمه خاد قیلسه‌لر؟! کۉرگنیزده، تعجبدن شاخ چیقه‌ره‌سیز؛ هرکیم معلوماتیگه یره‌شه بیر کتابنی آلیب اۉقییدی؛ اصلیده او آدملر ایزمه‌لیک و یاوه‌گویلیکدن بیزارلر...!

– به، به، قنچه یخشی و عالی...

– هه، اولرنینگ طبیعتی شونداق. بیز ملتگه هم بیر قره‌سینلر-چی. بو جمله‌ده بیر عالم معنی بار. ملکی بیزده کتاب اۉقییدیگن بیرانته آدمدی تاپاله‌سن می؟ آغا جان بیز آدم بۉمه‌ی بیز...، بۉمه‌ی بیز.

– بوتونله‌ی تۉغری، دېدیم.

توغری دیگن سۆز آغزیمدن چیقیشی بیلن قیته عصبانی بۆلدی، ینه سویسلیکلر و بلجیملیکلرنینگ کتاب اۆقیش مدنیتی و طریقیدن گپیردی. اوقاتلەنیش پیتی یقین بۆلگنی اوچون ایکیمیز توردیک. او:

– ایندی نیمه اوچون آدم بۆمەگنیبیزدی بیلدینگ می؟

– هه، دیدیم!

بو منتقد آدم یریم کونیمنی فقط سویسلیکلر و بلجیملیکلرنینگ قنداق کتاب اۆقیشلری قصەسی بیلن ضایع قیلدی. غذامنی تیز ییب، قَیتتیم. تغین اۆشه داستاننی یازیشگه باشلەدیم. قلم و قاغاز قۆلیمده ایندی یازەمن دیگنیمده، بشقه بیر قماق اۆرتاغیم کیلدی و منجه اوستیگه اۆلتیردی.

– نیمه ایش بیلن مشغول سن؟

– بیر داستان بیتماقچیمن...

– اي بابا، بو یرده خو داستان بیتیب بۆلمەیدی. بو بیروبار و شاوقینده بیر نرسه بیتیب بۆلمەیدی. بو بقیر-چقیرلردی ایشیتمەی سن می؟... سیز اروپا کیتگن میسیز؟

– یاغ، اياغیمدی تورکیەدن تشقری قۆیمەگنمن...

– آه. آه. آه، بیچاره، اروپاگه بیر قتله باریشیزدی جدا هم ایستەیمن. کۆرماغی واجب. اولرنینگ تورموشی بیزلرنیکیدن اۆزگچه. مخصوص اخلاقلری بار. مین برچه اروپانی گیزگنمن. بارمەگن ییریم قالمەگن. دنمارک، هالند و سویسده همه ییردن کۆره کۆپراق ایدیم. قره او ییرلر قنداق دیر، بیر-بیرلریگه حرمت بیلن باقەدیلر، هیچ کیم نی بیکارگه حتی کیچیک بیر تاووش مینن هم اذیت قیلمەیدیلر. بشقەلرنینگ تینچلیگینی بوزمەیدیلر. ایندی اۆز وضعیتی بیزگه بیر باقینگ، بو شاوقینلر نیمه دی... شونداق ایمس

می؟ مېن اوخلشنی بلکه ایسترمن، یا بیرار نرسه بیتر من، یا بیرار نرسه اؤقیماقچی من، یا اصلاً بشقه بیرار ایشیم بؤلیشی ممکن... سیز بو شاوقینلر بیلن داستان بیتالەسیز می؟ آدمدی اېرکین قؤیمەیدیلر...

– مېن بونداق شاوقین و بیروبار ایچیده هم بیر نرسه بیتالەمن، بیراق بیر کیشی‌نینگ بارلیگی حواسیم بوزیلگنی‌گه یېترلی، دېدیم.

– جانیم، بو شاوقینده بیر نرسه بیتیب بؤلمەیدی-کو. شاوقین هم بؤلمسه یخشی اېمس می؟ سیزدی ناراحت قیلیشگه نیمه حقلری بار. سېکین گپیرسەلر هم بؤلەدی-کو. جانینگگه قسم که دنمارک، سویس و هالندده بونداق نرسه اصلا ممکن اېمس. اولرنینگ مردمی کمال خوشلیک و تینچلیکده یشەیدیلر. کیشی اولرگه مزاحم بؤلمەیدی. چونکه او یېرلرده مردم بیر-بیریگه حرمت قیلەدی. لیکن بیزلرده چی؟ بیزنینگ خراب بؤلگن یېری‌بیزده بیر-بیری‌بیزدی آدم حسابلەمەی‌بیز. بی‌تربیەلیکدی تصدیقلەی سیزمی؟ اما هیچ چاره یاغ.

او گپیرر اېدی و مېن اېسه باشیمنی اېگیب، قاغازگه کؤز تیککن اېدیم. بیتمس اېدیم، بیراق بیتیب تورگن آدملردېک اؤزیمنی مشغول قیلگن اېدیم. او دېدی:

– ناحق اؤزیزدی چرچتمنگ، بیتالمەی‌سیز. برچه بیتگنلریزدی اوچیرینگ. اروپا بشقەچه جای... اروپایی چین معناده بیر انسان، مردم بیر-بیرینی سېوەدی، بیر-بیریگه حرمت قیلەدی. اما بیز مردم قنداق بیز... شو دلیلگه کؤره، جناب بیز آدم بؤمەی بیز، هه بیز آدم بؤمەی بیز...

حالی هم روده درازلیک قیلماقچی اېدی، بیراق اونی چقیردیلر. چانسیم بار اېکن. شریدن قوتیلدیم. اؤزیم بیلن دېدیم:

– خدا قیلسین، بشقه بیرار کیشی کېلمه‌سین. باشیمنی اېگیب، اېندی ایکی‌گینه خط بیتگنیمده بشقه بیر زندانی تېپه‌مگه نازل بۉلدی. او:

– قنداق سن؟ دېدی.

– بار بۉل، یمان اېمس‌من، دېدیم.

منجه‌گه اۉلتیریب، دېدی:

– جانیم، انسانیتدن جدا اوزاق بیز...

ینه صحبت باشلنمه‌سین، دېب اصلا جواب بېرمه‌دیم. کیملیگی و نیمه دېگنی‌نینگ قصه‌سیگه اېمس اېدیم! او مېندن سۉره‌دی:

– سیز امریکا بارگن میسیز؟

– یۉق...

– اې بیچاره... نېچه آی امریکاده اگر بۉلسنگ اېدی، بو ارباغ اورگن و خراب بۉلگن یورت نینگ قالاقلیک دلیلینی بیلر اېدینگ. جناب، امریکاده مردم بیزلردېک وقتلرینی بیهوده تلف قیلمه‌یدیلر؛ پت-شت ایتمه‌یدیلر؛ اېزمه‌لیک یاغ؛ وقت‌تی آلتین بیله‌دیلر؛ اولرنینگ (**Time is mony**) دېگن مشهور عجایب مقالّلری بار. امریکالیک بیراوگه ایشی بۉلگنده‌گینه او بیلن سۉزله‌یدی، ینه فقط ایکی گینه قیسقه جمله؛ هرکیم اۉز ایشی مینن مشغول... بیزلر هم شونداق بیز می؟ مثال اوچون منه شو یېردی وضعنی کۉرینگ، آیلر بۉیی اېزمه‌لیک و بیهوده‌گویلیکدن بشقه ایشی بیز یاغ. عطاردی قوطی‌سیده هم بۉلمه‌گن گپلر. شونینگ اوچون، امریکا شونچه رواجله‌نیب، آلغه بارگن. اولردی کون سه‌یین ترقی اېتگنلیگی دلیلی هم شونده.

هیچ نرسه دېمه‌دیم. بو جناب امریکالیکیلرنینگ یخشی صفتلریدن مونچه آغزی کفلب گپیره‌دی، مزخرف خو اېمس. کیشی‌نینگ مزاحمی بۉلمه‌یدیلر، مېنینگ ایشیم بارلیگینی بلکه بیلر و یۉلینی آلیب کېتیب، مېنی اۉز ایشیمگه تینچ قۉیر. اما او هم قۉیه‌دیگنلردن اېمس اېدی.

قنچه اوف و آف دېسم هم، اصلاً غِرتیگه هم ایلمه‌دی. کېچگی طعام چاغی بۉلدی، کېتماقچی بۉلیب، دېدی:

– جانیم، بیزله آدم بۉله‌دیگن اېمس بیز. منه شو اېزمه‌لیکلر و وقت ضایع قیلیشلر بار اېکن، بیزله آدم بۉمه‌ی بیز!

– بوتونله‌ی تۉغری، دېدیم...

غذامنی شاشیلیب تېز یېدیم و بیتیشگه باشله‌دیم. "اۉزینگ دی بیکارگه قیینه‌مه. قنچه محنت چېکسنگ، بیهوده..."

بو تاووش تېپه‌ی سریمدن کېلگن اېدی. باشیمنی کۉته‌ریب قره‌ی‌من دېگینچه، ینه بیر قماقداش اۉرتاقلریم منجه‌نینگ بیر چېتیگه اۉلتیردی و:

– خوب عزیز دوستیم، نیمه‌لر قیلاتیب سیز؟ دېب سۉره‌دی.

– هیچ نرسه، دېدیم. بیراق مېنینگ بو قیسقه عبارتیم جوابی شو اېدی:

– مېن چمه‌سی برچه عمریم آلمانده اېدیم.

تماغیم بۉغیلیب قالیب، عصبانیت شدتیدن شاوقینلب ییباریشیم‌گه سَل قالدی. بو مقدمه‌نینگ قنداق روده‌درازلیگینی بیلر اېدیم. او دوام اېتدی:

– آلمان عالی اۉقوو یورتینی اۉقیب توگتگن‌من. حتی اۉرته مکتب‌تی هم اۉشه یېرده اۉقیگن‌من. کۉپ ییللر اۉ یېرده ایشله‌گن‌من. سیز آلمانده

ایشله‌مه‌یدیگن آدمدی کۉرمه‌ی‌سیز. بیزله هم شونداق بیز می؟ مثال اوچون وضعی بیزدی بیر قره‌نگ. یاغ، یاغ، بیزله آدم بۉمه‌ی بیز. انسانیتدن کۉپ اوزاق بیز...

قره‌سم هر ایش قیلسم هم داستان یازالمه‌یمن. اۉزیمگه بیهوده زحمت و فشار بیره‌من. شو اوچون کاغذ و قلمنی یېرگه قۉیدیم و برچه زندانیلر اوخله‌گندن سۉنگ یازه باشله‌یمن، دېب اۉیله‌دیم. آلمانده تحصیل قیلگن جناب حالی هم آلمانلیکلرنی تانیتر اېدی:

- کیم بۉلسه بۉلسین، آلمانده بیکارلیک عیب دیر. آلمانلیکلر هیچ قچان بیکار قالمه‌یدیلر، بیکار هم قالگنده، اۉزلریگه بیرار ایش یره‌ته‌دیلر. دایم محنت قیله‌دیلر. منه سېن نېچه آی شو یېرده قالیب، اۉرنک اوچون بیرانته‌نی ایشله‌گنینی کۉرگن میسن؟ منه اول اۉزینگدی آله‌یلیک، قماقده بیران ایش قیلگن سن می؟ آلمانلیکلر مونداق اېمسلر، اولر اېسده‌لیکلرینی بیته‌دیلر؛ اۉز وضعلری حقیده بیر نرسه بیته‌دیلر؛ کتاب اۉقیدیلر؛ قیسقه‌سی، باشینگدی آغریتیب نیمه قیله‌ی، بیر ثانیه هم بیکار اۉلتیرمه‌یدیلر. اما بیزله قنداق بیز؟ یاغ، هر نرسه دېسم الپک-چلپک دیر. بیزله آدم بۉمه‌ی بیز...

شریدن قوتیلگن چاغده یریم کېچه اېدی. اېندی بو چاغده، بیزنینگ آدم بۉلمسلیگیمیز حقیده کنفرانس بېره‌دیگن کیشی یۉقلیگیگه ایشانچیم بار اېدی. شو خیال بیلن اېندی داستاننی باشله‌گنیمده بیر کیشی نازل بۉلدی. جنابلری هم بیللر بۉیی فرانسه‌ده اېکنلر. کېلیشی بیلن آق دېدی:

- "جناب احتیاط قیلینگ! مردم اوخله‌گن، اویغانمه‌سینلر. مزاحملری بۉلمنگ تغین" جدا سېکین سۉزلر اېدی. تربیت قاعده‌لرینی فرانسویلردن اۉرگنگن بو جناب، جدا آدابلی اېدی. او دېدی:

– فرانسویلر جدا آدابلی و شخصیتلی دیرلر. کیشی ایشلب تورگنده، هیچ قچان اونگه مزاحم بۉلمه‌یدیلر.

خدا به خیر قیلسین، مېن بو کېچه، یریم کېچه‌دن ساره ایشلشیم کېره‌ك، دېدیم اۉزیمگه. فرانسه کېتگن جناب دېدی:

– اېرته‌گه یخشی و اېرکین فکر مینن ایشله‌شیز اوچون، حاضر اوخلنگ. کۉپلب فرانسویلر اېرته‌لب ایشله‌یدیلر. بیزله اصلاً ایشلش پیتینی هم بیلمه‌ی بیز. ایش پیتی اوخله‌ی بیز، اوخلش چاغی ایشله‌ی بیز. انه شو اوچون کېین قالگن بیز. آدم بۉمه‌گنی بیزدی علتی هم انه شونده. بیزله حالی بېری آدم بۉمه‌ی بیز!

فرنگی مآب یانیمدن کېتگنیده، مېنگه بشقه شیمه و مدار قالمه‌گن اېدی. کۉزلریم اۉز-اۉزیدن یومیلر اېدی. اوخله‌دیم!

اېرتنگ بشقه‌لر اویغانمسدن اېرته‌راق اویغاندیم. اویاغندیم و داستان بیتیشگه مشغول بۉلدیم. قماقداش اۉرتاقلریمدن بیری تشنابدن قیته‌یاتگنیده مېنگه بیر باش اۉردی. شونداق یۉل-یۉله‌که‌ی، بیتینی اریتمسدن، باش-یوزیدن سوو تامچیلری آقه‌یاتگن حالده دېدی:

– بیله‌سن می، انگلیسلر چیندن عجیب آدملر دیر. سیز لندن یا بشقه شهریده ریلگه مینگن بۉسه‌یز، سیز مینن بیر کوپه (ریل اتاقی) ده‌گی آدم ساعتلر اۉتسه هم، حتی بیر آغیز سۉزله‌مه‌یدی. بیزله بۉسک-چی، بو نرسه‌لرگه پروایی بیز هم یاغ. نې ادب، نې نزاکت، نې تربیت. قیسقه‌سی برچه نرسه‌دن محروم بیز. شونداق اېمس می؟ مثال اوچون، نېگه سیزدی بو یېرده ناراحت قیله‌دیلر. اۉزنیکی بۉسین یا بیگانه، همه‌نی ناراحت قیله‌بیز. بندهٔ خدانی ایشی بار، بۉش اېمس دېب، اصلا اۉیله‌مه‌ی بیز. یا..غ غ... بو

نرسه‌لرگه مطلقا اعتنا قیلمه‌ی، ایزمه‌لشگه باشله‌ی بیز... شو سببدن، بیزله آدم ایمس بیز و آدم بۉمه‌ی بیز و نخواد آدم هم بۉلسه‌ی...

کاغذنی قتله‌دیم، قلمنی هم کۉرپه‌چه‌نینگ تگیگه قۉیدیم، داستان بیتیشدن واز کیچدیم. قیسقه‌سی داستاننی بیتالمه‌دیم. بیراق اۉرنیگه بیر نیچه داستاندن کۉره کۉپراق اۉرگندیم و اینیقسه "نیگه بیزله آدم بۉلمه‌ی بیز؟" دیگن مسأله‌نینگ علتینی بیلیب آلدیم.

ایندی کیم که قرشیمگه عصبانی بۉلیب:

- بیزله آدم بۉمه‌ی بیز! دیسه، دراو قۉلیمنی کۉته‌ره‌من و شاوقینله‌یمن:

- جناب علت و سببینی مین بیله‌من! دییمن.

سۉنگگی قماققه توشگنیم نینگ یگانه اونومی هم شو ایدی، البته!

زنگله‌گن تونیکه!

بیر بار ایدی، بیر یاغ ایدی... قدیم زمانلرده ییر یوزیده هیچ نرسه‌سی بؤلمه‌گن بیر یورت بار ایدی. بو یورت‌نینگ بیر پادشاهی بار ایدی. ملت‌نینگ اینگ قیمتلی بؤلگن نرسه‌سی امانت صفتیده سقله‌نه‌دیگن بیر خزانه‌سی هم بار ایدی. بو امانت اجدادلریدن میراث قالگنی اوچون برچه ملت او بیلن فخرله‌نیب یورر ایدی. هیچ نرسه‌بیز بؤلمه‌سه هم، آته-بابالریمیزدن قالگن شونداق امانتگه افتخار قیلیب، اؤزیمیزنی تسکین بیره‌میز، قشاقلیک و محرومیتلریمیزنی اونوته‌میز، دیر ایدیلر. بو امانت بیر کیشیدن ایمس، بلکه بوتون ملت مالی دیر. برچه‌لر اونینگ اسره‌شی و سقلشیده اینتیله‌دیلر و افتخار قیله‌دیلر.

بیت‌المال نیکی بؤلگن اوشبو قیمتلی امانت‌نینگ اسره‌شی اوچون کؤپ ییللردن بویان دولت خزانه‌سیده مخصوص بیر اؤرین اجره‌تیلگن ایدی، البته. رسمگه کؤره، هر ییل بیر قتله پادشاهدن آلیب، باش وزیر، و شهر اعیانلریگچه برچه‌لر پادشاه سراییده تؤپله‌نیب، امانتنی اسره‌ش اوچون خدا و ناموسلریگه آنت (قسم) ایچر ایدیلر.

کۉپ ییللر اۉتیب، کونلردن بیرکون پادشاه‌نینگ یوره‌گیده، هر ییل اونی اسره‌ش اوچون آنت ایچیب، کیشی اونی نیمه‌لیگینی بیلمه‌یدیگن بو امانت قنداق نرسه و ارزشی قنچه ایکن، دیگن وسوسه تاپیلدی. او، شونچه که امانت خزانه‌ده بیر قوطی‌نینگ ایچیده‌لیگینی بیلر ایدی، خلاص. اونی کۉرماق اوچون پادشاه‌نینگ یوره‌گیگه اۉت توشدی.

کونلرنینگ بیریده، پادشاه خزانه‌گه کیردی. چون پادشاه ایدی، شو اوچون کیشی باریشی‌گه تۉسیق بۉلالمس ایدی. او ایچمه-ایچ قیرق‌ته اتاقدن اۉتگندن سۉنگ، قیرقینچی اتاقده امانت قۉییلگن قوطینی کۉردی. قوطینی آچدی، ایچیده بشقه قوطی بار ایدی. اونی آچسه تغین بیر قوطی چیقدی. قیسقه‌سی، قیریقینچی قوطی ده قیمتی مینگلرچه ملک‌نینگ خراجیگه تینگ شبچراغ اینجو (شبچراغ گوهری) بار ایکن. بو نی آلتین ایدی و نی هم بشقه نرسه‌لرگه اۉخشش بویوم. اۉزیدن یاروغلیک ترقته‌دیگن دنیانینگ اینگ قیمت نرسه‌لریگه اۉخشش بیر نرسه. پادشاه یوره‌گیده اینجوگه شیدا بۉلیب، اۉزی بیلن دیدی:

– بو پارلوچی اینجو پادشاهلرگه‌گینه یره‌شه‌دی و چیرایلی کۉرینه‌دی.

چون کیشی قوطی‌نینگ ایچیده نیمه بارلیگینی بیلمه‌یدی، دیمک اونی اۉزیمگه آلیب، اۉرنیگه یاقوت، آلتین، لعل و پلاتین قۉیه‌من. بو سِرنی کیشی بیلالمه‌یدی. او شونداق قیلیب شبچراغ اینجونی خزانه‌دن آلیب چیقدی.

بوندن کیین پادشاه بو امانتنی اسره‌شی اوچون ییلیده ایکی قتله قسم ایچیلسین، دیب فرمان بیردی. شونداق قیلیب، هرییل پادشاه، باش وزیر و

شهر اعیانلری ملت امانتی‌نی اسره‌ش و سقلش اوچون خداوند و ناموسلریگه ایکی قتله آنت ایچر ایدیلر!

باش وزیر هم چالاک و هوشیار آدم ایدی. بیرکونی، هر ییل ایکی قتله سقلب-اسره‌شی اوچون قسم ایچه‌دیگن بو امانت نیمه بؤلسه کېره‌ك، دیب اؤیله‌دی اؤزی بیلن. کؤنگلی اونی کؤریشنی ایسته‌دی. او کونلردن بیر کونی دولت خزانه‌سیگه باردی. باش وزیر بؤلگنلیگی اوچون دولت خزانه‌سیگه بیملال کیرالر ایدی. او قیرق اتاقدن اؤتدی، باشی یاپیق قیرقته قوطینی آچدی. قیرقینچی قوطی‌نینگ ایچیده آلتین، یاقوت، لعل و پلاتینلرنی کؤردی. قوطی‌نینگ ایچیده نیمه بارلیگیدن کیشی‌نینگ خبری یؤق، بیر آزینی آله‌من دیب، ایتدی اؤز-اؤزیگه. او شونداق قیلیب قوطینی یاپدی و خزانه‌دن چیقدی. شوندن کېین، باش وزیرنینگ پیشنهادی بیلن بیر ییلده پادشاه، باش وزیر و شهر اعیانلری امانتنی سقلش اوچون خداوند و ناموسلریگه اوچ قتله آنت ایچر ایدیلر!

کونلردن بیرکون عمومی خزانه‌دارنینگ ذهنیده: هرکونی امانت‌نینگ اسره‌شی اوچون قسم ایچیله‌دی. او قنداق نرسه ایکن؟ دیگن سؤراق تاپیلدی. اونی کؤریش اوچون یوره‌گیده وسوسه تاپیلدی. او هم قیرق اتاقدن اؤتیب، قیرق قوطینی هم بیرمه-بیر آچیب، قیرقینچی قوطیده بیرآز آلتین و جواهر تاپدی. اؤزی بیلن، قوطیده نیمه بارلیگینی کیم بیله‌دی دیب، قالگن اؤشه آلتین و جواهرلرنینگ همه‌سینی آلیب، اؤرنیگه زنگله‌گن بیر پرچه تونیکه (حلبی)نی قوطیگه قؤییب، او یېردن چیقدی. او پادشاهگه، ملت امانتینی اسره‌ش اوچون هر ییلی تؤرت قتله قسم ایچیلیشنی پیشنهاد قیلدی...

بیرکون مردم ایچیدن مونچه قسم ایچماقدن جانگه یېتگن بیر کیشی خلقنی تۉپلب دېدی:

– بیز آته-بابالری بیزدن بیزگه میراث قالگن امانت اوچون هر ییل خداوند و ناموسی‌بیزگه قسم ایچه‌بیز. بیز بو امانت نینگ اسره‌شیده امانتکار و راستکار اېمس بیز می؟ اگر بو امانت بیز اوچون قیمتلی و مقدس بۉلسه، اونده قسم ایچماغی‌بیزنی نیمه کېره‌گی بار؟ یخشیسی بیرکون اونی مردمگه کۉرسه‌تیش کېره‌ک. کېله‌جکده مبادا بیرکون او اۉغیرلنسه، بیز نیمه‌لیگینی و قیمتینی بیلیب قۉیه‌یلیک!

پادشاه، باش وزیر و عمومی خزانه‌دار تشویشگه توشیب ایتدیلر:

– بو قیمتلی و مقدس امانت اجدادی بیزدن قالگن و حالیگچه هیچ کیم اونی کۉرمه‌گن. سېن کیم بۉلیب‌سن که، اونی کۉرسنگ؟ بنابرین، پادشاه بو گستاخ و نفاق تشلاوچی آدمنی قتیق مجازات قیلماق کېره‌ک دېب، محاکمه‌سی اوچون مردمدن قانونی رخصت سۉره‌دی. و شونداق بۉلیب، اونی اۉلیم جزاسیگه محکوم قیلیب، تېزده دارگه آسدیلر. ینه بیر قتله امانتنی یخشی اسره‌لیشیده تأکید بۉلیب، بو سفر ییلیده بېش قتله خداوند و ناموسگه قسم ایچماق تصویب اېتیلدی.

مسأله شو یېرده توگه‌مه‌دی. اولوغلردن بیر کیشی امانتنی کۉرسم، دېب اۉیلب قالدی. بیر کون یشیرینچه خزانه‌گه کیردی و قیرقته ایچمه-ایچ اتاقدن اۉتیب، قیرقته قوطینی هم آچدی. قوطیده بابالر و اجدادیدن قالگن مقدس امانت زنگله‌گن تونیکه‌نی کۉردی. تعجب و حیرتدن تونیکه‌نی قۉلیگه آلیب خزانه‌دن یوگوریب تشقریگه چیقدی و بلند شاوقین سالیب دېدی:

- آهای مردم، منه آته-بابالری بیز امانتی، فقط زنگله‌گن بیر پرچه تونیکه! اې مردم قره‌نگلر، بیز نیمه‌نی سقلب و او اوچون خداگه و ناموسی بیزگه قسم ایچیب یوریب بیز!...

عمومی خزانه‌دار بلند بقیردی:

- سېن یلغان ایته‌سن، بو آته-بابالری بیزدی امانتی اېمس!

باش وزیر هم یوکسک تاووش بیلن: بو یلغان دېدی. و پادشاه هم تختی نینگ اوستیدن بلند شاوقینله‌دی:

- سېن یلغان ایته‌سن، بو بابالری بیزدی امانتی اېمس!

مردک بقیردی:

- بو اجدادی بیز امانتی و اصل امانت‌تی بیرانته اۋغیرلب، اۋرنیگه بو ارزیمه‌گن تونیکه‌نی قۋیگن بۋلسه نیمه بیله‌سیز؟! چونکه هیچکیم بو امانت موضوع سیدن خبری یاغ اېدی...

مردکنی اۋشه یېرنینگ اۋزیده بۋغدیلر و زنگله‌گن تونیکه‌نی قَیتیب اۋز جایی، قیرقینچی قوطی نینگ ایچیگه قۋییب، بو امانتنی اسره‌ش اوچون اېندی هرکونی اوچ قتله: تانگ، توش و شامده خدا و ناموسلریگه قسم ایچماقنی فیصله قیلدیلر. مقدس امانت کۋپ اۋغیرلنگن‌لیکلردن کېیین بیر زنگله‌گن تونیکه‌گه المه‌شیلیب قالگن اېدی!

لایق شاروال

شهر شاروالی‌نینگ سیلاوی یؤلگه قؤییلیشی اوچون قرار آلینگن ایدی. ایکی حزب‌نینگ بویوک شخصیتلری بیر-بیری‌نینگ قرشی‌سیگه ایکی تمانده اؤلتیرگن ایدیلر. اویلر، سماوارلر، کوچه‌لر و بازارلرده پروپاگند (کمپاین، تبلیغات) ایشلری توگب، گروهلرنینگ ایشلری عمومی میدانلرده بیانیه‌لرگه یېتیب بارگن ایدی. متقاعد صاحب منصب "بشیر بېگ" بیرینچی گروه تمانیدن و بقال "کاظم بېگ" ایسه ایکینچی گروه تمانیدن بیر-بیریگه رقیب ایدیلر.

بشیر بېگ ییللر بؤیی نظم و دیسپلین کؤریب، فرمان بېریب، فرمان ایشیتگن بیر آدم ایدی. او اؤزیگه خاص یؤریغی (روشی، شیوه‌سی) بار ایدی. او ایشلرینی انه شو تجربه‌لری و بیلیمی اساسیگه یوریتیب، بیر اشاره‌گینه بیلن برچه دخل و خرچلرینی تېکشیریب، بېلگیلب آلر ایدی. قیشلاق اهالیسی‌نینگ بیرینچی ایستگی قیشلاقلری اولسواللیککه کؤته‌ریلیش ایدی. مینیتگده قیلاق‌نینگ یگانه مکتبیدن بیر پایه میز

کېلتیریب، میدانگه قۉیگن اېدیلر. بیرته تونگده سوو و بیرته هم گیلاس اوستیگه قۉییلگن اېدی.

ایکی رقیب میز آرتیده یانمه-یان توریب نوبت بیلن سۉزلر اېدیلر. برچه‌دن آلدین بشیر بېگ میز آرتیگه باریب، حریفینی مخصوص لحن بیلن خطاب قیلیب دېدی:

– مرحمت کاظم بېگ، بیرینچی سیز سۉزلنگ!

کاظم بېگ: استغفرالله، بیز چی کاره بیز، حاضر سیز سۉزلریزدی ایتینگ!

اوچ یۉله شارواللیک ریاستینی اۉتکزگن بشیر بېگ خاص ناز و افاده بیلن یۉلگه توشدی و مردمنی خطاب قیلیب دېدی:

– عزیز وطنداشلر!... اوچ دوره شاروالليک رياستينی مېنگه ایشانیب، التفات قیلدیز. مېن هم سیزلردی کمکلریز مینن امکانی باریچه اوشبو آغیر و مسؤولیتلی وظیفه‌نی بجردیم. منه اېندی ینگی سیلاو عرفه‌سیده توریب بیز. تغین مېنی سیله‌یلر، دېماقچی اېمس‌من؛ چونکه کۉپ ایشدن چرچه‌گن‌من. بیراق حرمتلی شهرداشلریم التماسلریگه کۉره، قیته خذمت قیلماققه شی‌لندیم. اېندی بو یاقی سیزلرگه حواله. ینه مېنی سیله‌ی‌سیزلر می یا بشقه بیراونی (کۉز اوچی بیلن کاظم بېککه ایما قیلیب) می؟ هرحالده، بیر شاروال و شهر شوراسی رئیسی قنداق شرایط و وظیفه‌لر ذمه‌سیگه بۉلیشی حقیده سیزلر مینن گپیرماقچی‌من:

بیر شاروال برچه نرسه‌دن اول تجربه‌لی، یاشی و تنه-تۉشی پیشیق بۉلیشی کېره‌ك. (شو ایکی رقیب کاندیددن اۉزگه‌لرنینگ برچه‌سی یاش اېدی) بو ایش جدا چرچه‌ته‌دیگن و قیینه‌یدیگن بیر ایش دیر. شو اوچون

ساچلری تۆکیلگن، تیشلری مصنوعی، بدنلری لیقان و قۆل-ایاغلری هم لرزان کیشیلر اوچون بو ایش اصلا قوله‌ی و اۆرینلی ایمس. (بقال کاظم بیگ اۆن تۆرت یاش بشیر بیکدن کته ایدی. ساچلری هم تۆکیلگن و تیشلری هم مصنوعی ایدی) بونداق آدم ایلیک یا ایلیک بیش یشر بۆلیشی کیره‌ک. (اۆزی ایندی ایلیک ایکی یاشگه کیرگن ایدی) رسمی وظیفه‌نی نظم و قاعده‌لری، مملکت قانون و مقرراتینی بیلمه‌گن آدمنی سیله‌گنلریزده، او سیزلرگه هیچ قنداق ایش قیلالمه‌یدی. (بوتون قیشلاقده کیشی اونینگچه رسمیات ایشلریدن خبری یۆق ایدی و قانوننی هم نیمه‌لیگینی-کییله‌دیگن می یا ییله‌دیگن می؟ کیشی بیلمس ایدی!)

مینی سیله‌یلر، دیب ایتمه‌یمن. لیکن هوش قیلینگ، حساب-کتاب (محاسبه)نی بیلمه‌یدیگن آدم (کاظم بیگ سوادسیز ایدی و بقاللیک حساب-کتابینی اۆشه ایسکی یۆریق اساسیده "چوت" دانه‌لری بیلن قیلر ایدی) سیلنمه‌سین.

شاروال برچه کوچه-پسکوچه‌لر، تیشیک- میشیکلرگه باش اوره‌دی، سَیلنگن کیشی عمریگه بیر یۆله نیکتایی تاقمه‌گن یا پتلونی‌نینگ تیزه‌سی ایکی متر ایلگری چیققن بۆلسه، اونده قیشلاغیمیز آبرویی تۆکیله‌دی. (قیشلاقده بشیر بیگدن اۆزگه بیران کیشی نیکتایی تاقمس ایدی و اتو قیلینمه‌گن پتلون هم کییمس ایدی)

کلاه‌سی مینینگ کلاه‌مده‌ی بۆسه جدا یخشی بۆلردی. (کلاه‌سینی باشیدن آلیب جمعیتگه کۆرستدی) مینی سیله‌یلر دیماقچی ایمس‌من، بیراق قیشلاغیز شاروالی مین ایتگن خصوصیتلرگه ایگه بۆلیشینی توصیه ایته‌من.

بشیر بېگ خطابه میزینی ترک اېتدی. میدان تېگره‌گینی اوره‌ب آلگن قیشلاقلیکلر گولدوراس قرسکلر چالیب، بلند شاوقینله‌دیلر:

– بوتونله‌ی تؤغری، بشیر بېگ حق دیر!....

نوبت کاظم بېککه یېتدی. میز آرتیگه باریب، صحبتگه باشله‌دی:

– جنابلر، مېن تېشه‌ده‌ی برچه‌سینی اؤز تمانیمگه تؤکالمه‌ی‌من. بشیر بېگ برچه نرسه‌نی سیزلرگه ایتدی (رقیبگه ایما). فکریمچه شاروال نینگ ثنایا تیشی آلتون بؤلسین (بشیر بېگ نینگ ثنایا تیشی آلتون اېدی).

ینه اونگه اشاره قیلدی... شاروال نینگ کؤزی حتماً زاغی بؤلیشی کېره‌ک (جماعت کولگی و قهقهه گه باشله‌دیلر).

اوچینچی قتله بشیر بېککه برماغی بیلن اشاره قیلدی:

– سؤل یوزیگه هم بیر دانه خالی بؤلیشی کېره‌ک (بشیر بېگ ناراحتلیک طفیلی لبلبودېک قیزه‌ریب کېتدی.) شاروال بیرینچیدن قؤلیده بیرته ادب چوبی و ایکینچیدن بورونی اوستیگه هم بیرته عینکی بؤلیشی کېره‌ک! (قیشلاقلیکلر کولگیدن ایچک اوزدی بؤلدیلر).

شاروال نینگ آتی هم "بشیر" بؤلیشی کېره‌ک!

کاظم بېگ میز آرتیدن توشدی. قیشلاقلیکلر کولگیدن قؤللرینی قرینلریگه اوشلب قه-قه اوریب کولر اېدیلر و بشیر بېگ اېسه بورتی نینگ بیر اوچینی چَینر اېدی.

ریجه‌گه کؤره، بو ایش اېرته کونی هم عیناً تکرارلنماقچی اېدی.

اېرته‌سی بشیر بېگ منبری تېگره‌گیده‌گی ییغیلگن آدملر، کاظم بېگ نینگ هوادارلریدن کؤپراق اېدی. بشیر بېگ برچه سیاسی نزاکت و ملاحظه‌لرنی بوتونله‌ی بیر چېتگه ییغیب قؤییب، کاظم بېگ نینگ یوز و

باشی آرایشی و کییملری‌نینگ یماقلری حقیده سۉزلر ایدی. شوندن چیقیب، کاظم بیگ‌نینگ توبنلیگی، حماقت و نادانلیگی آدملر ایچیده آغیزدن-آغیزگه گپ-سۉز بۉلدی.

کېینگی کونی تۉپلنگن آدملرنینگ سانی ایکی برابر بۉلگن ایدی. بیرینچی بۉلیب بشیر بیگ عصبانیت و جدیت بیلن آدیم تشلب خطابه میزی آرتیگه باردی و شوندق دېدی:

– یورتداشلر، اېندی بۉلسه پرده‌لردی بیر یاققه قیلیب، آغزیم‌دی قلفینی آچیشگه مجبورمن. بو مردک اربابلیک دوریده اولوس باشیگه نیمه بلالردی کېلتیرگنینی بیلمه‌یدیگن آدم بار می، اۉزی؟ نېچه ییل بورونغه چه، کیم قه‌یېردن کېلسه، تۉغری اونینگ اوییگه بارگنی اېسلریزده می؟ بو ایشتی دلیلی نیمه اېدی؟ دلیلی حویلی سینینگ ارقه‌سیده‌گی باغده ایکی کېچه-کوندوز اۉیینچی "امینه خانم" مهمانلرگه اۉینر اېدی!

قیشلاقلیکلر: هه شونداق... بوتونله‌ی تۉغری ایته‌سیز!

– یورتداشلر، اۉتمیش ییللرده فطریه آتیگه او-بودن تۉپله‌گن پوللرنی قه‌یېرگه ییبارگنینی بیله‌سیزلر می؟ بوگون اۉزینی شارواللیککه کاندید قیلگن بو آدم حالیگچه تۉرتته خاتین اوییگه کېلتیرگنیدن خبرلریز بار می؟

بیر عده قیشلاقلیکلر: هه..ه.. عشق قیلیبتی... یه... عجب عیش...قیلگن...

تاووشلر بلندراق بۉلدی: بو آدم شهر اربابی بۉلگنیدن آلدین بیر میده بقاللیک دکاندن اۉزگه نرسه‌سی یۉق اېدی. اۉن ییل ایچیده بو آدم قنداق قیلیب قیشلاق‌نینگ یریمیگه اېگه بۉلگنینی برچه‌نگیز بیله‌سیزلر.

جمعیت ایچیدن نېچه کیشی‌نینگ استهزالی تاووشی قولاقفه چلیندی:

– مردک‌تی لیاقت و کوچی بار ایکن-ده!

– یورتداشلر، ایشتیله‌دیگن حقیقتلر جدا کۉپ، اما مېن بوندن آرتیق سۉزله‌مه‌یمن. اینده‌ی اونی یا مېنی سَیلشلریز، سیزلرگه باغلیق.

گولدوراس قرسکلرنینگ سېسی بوتون میدانده ینگره‌دی. اینده‌ی نوبت بقال کاظم بېککه ایدی. او کولیم سیره‌گن حالده آغیر و سېکین خطابه میزی تمان یۉلگه توشدی. خودی چایخانه‌ده گپیرگندېک جدا آرام و ساوق قانلیک بیلن باشله‌دی: بشیر بېگ نینگ ایتگن برچه نرسه‌لری تۉغری، البته. نې بیر قریچ یېری بار و نې هم بیر قۉش هۉکیزی بار. جدا ناموسلی آدم، اۉن لیره هم پس اندازی یۉق. اگر بیر آقشام ایتیلمه‌گن بیر مهمان اوییگه کېلیب قالسه، مهمان اوخلشی اوچون حتی کۉرپه و کۉرپچه‌سی هم بۉلمه‌سه کېره‌ک. بیراق اۉزیم حقیمده سیزلرگه ایتسم، اونینگ ایتیشیچه، ارباب سیلنگن کونیمده اۉن لیره‌مم یۉق ایدی. حاضر بۉلسه ایکی یوز ایلیک ایکین یېریم بار. خداگه شکر یېترلیچه پولیم هم بار... او اتو قیلینگن پتلونی بار، جاکتی بار، نیکتایی و عینکی بار. مېنینگ سواد و قلمیم یۉق و سیزلر برچه نرسه‌نی بیله‌سیزلر.

نطقلر توگه‌دی و اولوس ترقلدیلر. ریجه‌گه کۉره ایکی کوندن کېین سیلاو اۉتکه‌زیلیشی کېره‌ک ایدی. "ارباب کاظم"گه مشهور بقال کاظم بېگ دکانیده برچه دوستلری و علاقمندلری تۉپلندیلر.

نیمه قیلدینگ کاظم بېگ؟ بو قنداق گپیرماق ایدی؟ سېن بو بشیر بېگ‌تی فرشته قیلیب کۉرستینگ-کو!... مبادا سېنی او ساتیب آلگنی یۉق می؟

کاظم بېگ قاه-قاه کولر ایدی:

– اې بابا، نتیجه نیمه بۉلگنینی کیم بیله‌دی؟

– اَ سېنینگ ایکی یوز و اېلیک اېکین یېرینگ و ایکی یوز باش قۉیینگ قه‌یېرده دیر؟ سېن آته‌نگدن بیر قۉش هۉکیز میراث اېلتگن اېدینگ-کو!... سېن "امینه خانم"دی مهمانلرینگ اوچون اۉینتگن اېدینگ-کو!

کاظم بېگ برچه بو مزخرف سۉزلرگه شونداق جواب بېردی:

– صبر قیلینگ جنابلر، باره‌یلیک سیلاونینگ نتیجه‌سینی کۉره‌یلیک.

سیلاو بۉلیب توگه‌دی. بشیر بېگ نینگ رأیی کاظم بېگ آلگن رأی نینگ تۉرتدن بیریچه هم اېمس اېدی!

قیشلاقلیکلر رأی بېرماققه بارگینچه بیر-بیرلریگه ایتر اېدیلر:

– بیزگه یۉل کېره‌ک، سوو کېره‌ک، اېکیش و شدیار کېره‌ک. بو بشیردن قیشلاققه نیمه خیر یېته‌دی؟... او احمق تی هیچ نرسه‌سی یاغ؛ اصلیده تیریکلیک یۉلینی بیلمه‌یدی؛ حتی بیر عیال‌نینگ اۉینتگنی هم قۉلیدن کېلمه‌یدی؛ بیر مهمان نینگ مهماندارچیلیک رسمینی بیلمه‌یدی؛ قۉلیدن هیچ ایش کېلمه‌یدی. رأیلریزدی کاظم بېککه بېرینگلر!

اۉشه ییلدن کېین، کاندیدلر سیلاو کمپاینلریده شونداق دېر اېدیلر:

– یورتداشلر، بېش یوز باش هۉکیز، تۉرتته قۉش و اماچ، بۉیین توریق و تیشلری بیلن، تۉرتته هم شرعی خاتینیم بار. بېش یوز مزرعه اېگه‌سی من و هر هفته بیر خاتیندی یخشی اۉینه‌تاله‌من و شو نرسه‌لرنینگ برچه‌سینی آلتی آی ایچیده اۉز لیاقتیم و ایش بیلرمانلیگیم طفیلی اېگه بۉلگنمن.

آلغه‌باره‌یلیک... یوکسه‌له‌یلیک... رواجلنه‌یلیک...!

هر بیر مطلبنی بیتماق اوچون کیریش سۉز کېره‌ك. سیزگه بیته‌دیگن نرسه‌منی داستان بۉلگنلیگی اوچون "بیر بار ایدی، بیر یاغ ایدی" بیلن باشله‌یمن. اگر بو داستان بۉلمه‌ی، بیر نطق بۉلگنیده ایدی، اونده سېویملی یورتداشلر سۉزی بیلن باشلر ایدیم.

هه، بیر بار ایدی، بیر یاغ ایدی. قدیم دی زمانیده، ملکینی امانیده، بو اولکن دنیانینگ بیر اۉلکه‌سیده بیر اولوس یشر ایدی. اولرنینگ تورموشی اونچه‌لیك یخشی ایمس ایدی. بشقه احتیاجلری او یاقده تورسین، قرینلرینی‌گینه زورگه تۉیغه‌زر ایدیلر.

بیر کونی اوشبو اۉلکه‌نینگ اوچ کیشی‌سی اۉزگه یورتلر تورموشینی تېکشیرماق و اۉرگنماق اوچون سفرگه چیقدیلر. کۉپ مدت سیر قیلیب یوریب، اۉز یورتلریگه قیتدیلر. بیرکونی اولر اولوسنی تۉپلب، بیرینچیسی:

– اۉرتاقلر، مېن اوزاق مدت چېت ایلگه سفر قیلیب، کۉپ نرسه‌لرنی اۉرگندیم، دېیدی.

– نیمه‌لرنی اۉرگندینگ؟ دېب سۉره‌یدیلر تۉپلنگن اولوس.

- آلغه باره‌یلیک! دیب جواب بیره‌دی.
اولوس اونینگ سۉزینی قبول قیله‌دیلر:
- یخشی فکر، موافق بیز، آلغه باریشی‌بیز کېره‌ک!
ایکینچی کیشی: مېن اَیریم نرسه‌لرنی اۉرگندیم، دېیدی.
اوندن هم: سېن نیمه‌نی اۉرگندینگ؟ دېب سۉره‌یدیلر.
- یوکسه‌له‌یلیک! دېیدی.
او یورت اولوسی درّاو اونینگ سۉزینی هم قبول قیله‌دیلر:
- بو هم یخشی فکر، یوکسه‌لیش کېره‌ک!
اوچینچی مسافردن: سېن هم بیرار نرسه اۉرگندینگ می؟ دېب سۉره‌یدیلر.
او اېسه، البته، رواجلنه‌یلیک! دېب جواب بېره‌دی.
اونینگ سۉزینی هم برچه‌لر قبول قیله‌دیلر: یخشی فکر اېکن، رواجلنه‌نیش کېره‌ک!
اۉشه کوندن باشلب اوشبو اوچ جمله مملکت نینگ شعاریگه اَیلنه‌دی:
"آلغه باره‌یلیک... یوکسه‌له‌یلیک... رواجلنه‌یلیک...!"
اولوس بیر-بیری بیلن اوچرشگنلریده سلام و حال و احوال سۉره‌ش اۉرنیگه، بیر-بیرلریگه: آلغه باره‌یلیک! و بشقه‌سی اېسه: هه، یوکسه‌لیش کېره‌ک! دېیر اېدی.
حتی مسافرلرنی کوزه‌تیش اوچون بندرگه بارگنلریده، بیری بقیرر اېدی: رواجلنه‌یلیک!

اۉرتاقلری کېمەنینگ ایچیدن قۉل کۉتەریب: هە، رواجلنیش کېرەک!
دېب جواب بېرر اېدیلر.

بیر مدت اۉتیب روشنفکرلر قنچەلر آلغەباریش، یوکسەلیش و رواجلەنیشگە ایمانلری بۉلسە هم، بو سۉزلرنینگ فایدەسیزلیگی و حالیگچە رواجلەنیش یۉلینی تاپمەگنلیکلرینی بیلەدیلر.

حقیقی آلغه باریش، یوکسەلیش و رواجلەنیش یۉل-یۉریغینی بیلماق اوچون، روشنفکرلر تغین سفرگە آتلنماقچی بۉلدیلر. اولر بیر مدت سیر و سیاحت قیلیب، اۉز یورتلریگە قەیتیب کېلەدیلر.

اولردن بیری دېیدی: سېویملی یورتداشلر، نهایت مېن یۉلنی تاپدیم. "آلغه بارەیلیک" تۉغری اېمس، "باید آلغه بارەیلیک!" دېیش کېرەک اېکن.

اولوس ینه اونینگ سۉزلرینی تصدیقلەدیلر: تۉغری "آلغه بارەیلیک"دن فایده یۉق، "باید آلغه بارەیلیک!" تۉغری.

ایکینچی روشنفکر دېدی:

– مېن هم ینگی مطلبنی اۉرگندیم. "یوکسەلەیلیک"نینگ معناسی یۉق، "قنداق یوکسەلەیلیک؟" توزوک.

اولوس اونینگ سۉزینی هم تأیید قیلدی: بوتونلەی تۉغری، "قنداق یوکسەلەیلیک؟"

اوچینچی روشنفکر ایتدی: مېن کۉپ یېرلرنی گېزیب، ینگیراق نرسەلرنی اۉرگندیم.

اولوس: نیمەلرنی اۉرگندینگ؟ دېب سۉرەیدیلر.

او اېسه: فقط "رواجلنەیلیک" دېسک فایدەسی یۉق، بلکه "قنداق رواجلنەیلیک؟" دېییشیمیز کېرەک.

اۋشه کوندن سۋنگ مملکت شعاری المیشیله‌دی؛ مثال اوچون: اگر بیر کیشی رستورانتگه کیرسه:
–ییگیتلر، باید آلغه بارسک! دېیر اېدی.
مردم سۋرر اېدی: قنداق آلغه باریش کېره‌ك؟
اېرلری اېرته‌لب ایشخانه‌لری تمان جۋنه‌یاتگنده، خاتین لریگه:
– یوکسه‌لیشیمیز کېره‌ك! دېیر اېدیلر.
خاتینلر اېسه:
– قنداق یوکسه‌لیشیمیز کېره‌ك؟ دېیر اېدیلر.
بله‌لر اوخله‌یاتگنلریده آنه‌لریگه "خیرلی تون" اۋرنیگه: آنه جان، رواجله‌نیشیمیز کېره‌ك! دېیر اېدیلر.
آنه‌لر اېسه کولیب:
– هه بله‌م، اما قنداق رواجله‌نیشیمیزنی بیلماغیمیز کېره‌ك، دېیر اېدیلر!

نېچه ییل اۋلکه‌ده اوشبو جمله‌لر تکرارلنر اېدی، بیراق ینه اولوس قنداق آلغه باریش و یوکسه‌لیش و رواجله‌نیش نی بیلمس اېدیلر. بونینگ اوچون روشنفکرلر ینه سفر قیلیشگه تصمیم آلدیلر. اولر جۋنب کېتدیلر، یوریدیلر و بیر مدتدن سۋنگ اۋلکه‌گه قه‌یتیب کېلدیلر.

روشنفکرلردن بیری: مېن بو ایش نینگ رازینی تاپدیم، دېدی. "قنداق آلغه باریش کېره‌ك؟" سۋراغی بیلن موضوع حل بۋلمه‌یدی.
مردم اونینگ سۋزینی تصدیقله‌دیلر:
– تۋغری، سۋره‌گن بیلن هیچ ایش بیتمه‌یدی. قنداق آلغه باریشنی بیلیش کېره‌ك.

ایکینچی روشنفکر دېدی: مېن کۈپ نرسه‌لرنی اۉرگندیم. "قنداق یوکسه‌لیش کېره‌ک؟"نی ایتماق بیلن هیچ ایش بۉلمه‌یدی؛ بلکه "قنداق یوکسه‌لیش کېره‌کلیگینی بیلماق کېره‌ک.

مردم اونینگ سۉزلرینی هم تأییدله‌دیلر: هه، قنداق یوکسه‌لیش کېره‌کلیک نینگ یۉلینی بیلماق لازم، دېدیلر.

اوچینچی روشنفکر دېدی: اۉرتاقلر، مېن ینگی نرسه تاپدیم. "قنداق رواجلنه‌یلیک؟" نی ایتماق بیلن ایش توزه‌لمه‌یدی؛ بلکه رواجله‌نیش یۉلینی تاپماق کېره‌ک.

برچه‌لر بیر سېس بیلن: بو اۉرتاق تۉغری ایته‌دی. "قنداق رواجله‌نیش کېره‌ک؟" بیلن هیچ بیر درد دوا بۉلمه‌یدی؛ بلکه رواجلنماق یۉلینی تاپماق کېره‌ک.

مملکت شعاری ینه اۉزگردی. اوندن سۉنگ هرکیم بیر دوستی بیلن اوچره‌شسه، حال-احوال سۉره‌ش اۉرنیگه: آلغه باریش کېره‌ک!، دېیر اېدی. دوستی اونگه:

- آلغه باریش نینگ فایده‌سی یۉق، آلغه باریش یۉلینی بیلماق کېره‌ک! دېیر اېدی.

قۉشنیلر باشلرینی کیلکیندن چیقه‌ریب صحبتلشگنده:

- آهای سینگیل جان یوکسه‌له‌یلیک!

- هه آپه جان یوکسه‌لیش کېره‌ک!

- بو سۉزلر بیلن هیچ درد دوا بۉلمه‌یدی، قنداق یوکسه‌لیشنی بیلماق کېره‌ک.

اۉقیتووچیلر صنفده اۉقووچیلرگه دېیر اېدیلر:

– ییگیتلر، رواجلنه‌یلیک!

اۋقووچیلر: هه جناب، رواجله‌نیش کېره‌ک!

اۋقیتووچی: شعار بیلن رواجله‌نیش بۆلمه‌یدی. رواجله‌نیش یۆلینی تاپماق کېره‌ک.

هرکونی بو جمله‌لرنی تکرار قیلر ایدیلر، بیراق نې آلغه باریش بار ایدی و نې رواجله‌نیش. روشنفکرلر ینه تصمیم آلدیلر....

چیندن هم بو داستان قچانگچه دوام ایتیشی ممکن؟ بو بیلن داستان توگه‌مه‌یدی. روشنفکرلر هر نېچه وقتده سفرگه کېته‌دیلر و ینگی نرسه‌نی اۋرگه‌نیب، اونی یورت اولوسیگه اۋرگه‌تیشلری ممکن. اولر هم اۋشه سۆزلرنی تکرار قیلیشلری ممکن. بیراق بونینگ بیران نتیجه‌سی بار میکن؟

اگر شعار بیلن "آلغه باریلسه؛ یوکسه‌لیلسه و رواجله‌نیلسه" مېن گپریشگه هیچ قنداق سۆزیم یۆق.

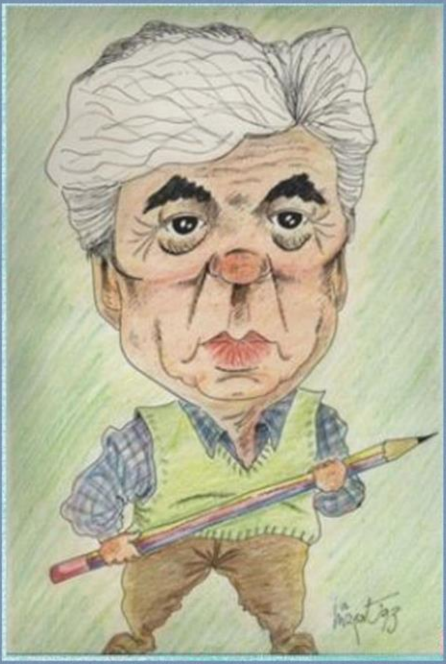

Bir çift laneti

Çorap

Aziz Nesin

Çevirmen: M. Halim Yarqin

2024

Ulanish.dev